

BİLGİ DÜNYASI

INFORMATION WORLD

Cilt/Volume: 24

Sayı/Number: 1

Haziran/June 2023

e-ISSN: 2148-354X

**Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Bakış Açılarının İncelenmesi:
Bilgi ve Belge Yönetimi Örneği**
İpek CİNEL, Lale ÖZDEMİR ŞAHİN

Kütüphanelerde Proje Yönetiminin Etkinliği: Sistematik Bir İnceleme
Fezile ÖZDAMLI, Sualeha SULTAN, Tolgay KARANFİLLER

**Google Haritalarda Halk Kütüphanelerine İlişkin Değerlendirmelerin
İçerik Analizi: Türkiye'deki İl Halk Kütüphaneleri Örneği**
Özgür POLAT, Mehmet Ali AKKAYA

TNceliğe Verilen Önemin Önlenemez Yükselişi
Umut AL

Türk Dili 2: Akademik Yazma Eğitimi
Nermin ÇAKMAK

**Kitap ve Kütüphane: Kitaplar ile Geçen Bir Ömür Mustafa Vedat
SÖNMEZ'e Armağan**
Burcu AYDEMİR ŞENAY

BİLGİ DÜNYASI

INFORMATION WORLD

Altı ayda bir yayımlanır / *Published twice a year*

e-ISSN: 2148-354X

SAHİBİ / OWNER

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği Adına
On the behalf of the University and Research Librarians Association

Fatih Kumsel

BAŞ EDITÖR / EDITOR-IN-CHIEF

Doç. Dr. Semanur Öztemiz, *Hacettepe Üniversitesi (semanuroztemiz@gmail.com)*

EDİTÖR KURULU / EDITORIAL BOARD MEMBERS

Dr. Zeynep Akdoğan, *Ankara Üniversitesi*

Dr. Elsa Bitri, *Arnavutluk Ulusal Kütüphanesi*

Dr. Nilay Cevher, *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi*

Arş. Gör. Onur Çiffiliz, *Hacettepe Üniversitesi*

Öğr. Gör. Korcan Doğan, *Ankara Üniversitesi*

Dr. Demet Işık, *Ankara Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Serdar Engin Koç, *Başkent Üniversitesi*

Dr. Öznur Özaltın, *Hacettepe Üniversitesi*

Meltem Özkan, *Bağımsız Araştırmacı*

Dr. Varol Saydam, *Marmara Üniversitesi*

Elçin Keleş Ziya, *Bağımsız Araştırmacı*

Sefa Ziya, *Online Bilgi A.Ş.*

YAYINCILIK HİZMETLERİ / PUBLISHING SERVICES

Akdema Bilişim Yayıncılık ve Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
Akdema Informatics, Publishing, and Consultancy Trade LLC
www.akdema.com

Bilgi Dünyası Dergisi, **Scopus**, **Library and Information Science Abstracts (LISA)**, **EBSCOHOST- Library and Information Science Technology Abstracts** ve **TÜBİTAK-ULAKBİM TR Dizin Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanlarında** dizinlenmektedir. **E-LIS** ve **DOAJ (Directory of Open Access Journals)** ve **Index Copernicus**'da da açık erişimdedir.

Information World journal is being permanently indexed in Scopus, Library and Information Science Abstracts (LISA), EBSCOHOST- Library and Information Science Technology Abstracts and TUBITAK-ULAKBİM TR Index Social Sciences and Humanities Databases and is available by open access through E-LIS, DOAJ (Directory of Open Access Journals) and Index Copernicus.

Değerli Okurlarımız,

Dergimizin bu sayısında üç araştırma makalesi, bir görüş yazısı ve iki kitap tanıtımı yer almaktadır. Makale türündeki çalışmalardan -kabul edilmiş sırasına göre- ilki "Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Bakış Açılarının İncelenmesi: Bilgi ve Belge Yönetimi Örneği" dir. Cinel ve Özdemir Şahin'in açık erişim kaynakları hareketinin yükseköğretim boyutuna odaklandıkları bu çalışmada, öğretim elemanlarının konuya ilişkin tutumları değerlendirilmiştir.

"Kütüphanelerde Proje Yönetiminin Etkinliği: Sistematik Bir İnceleme" başlıklı çalışmalarında Özdamlı, Sultan ve Karanfiller, kütüphanelerde proje yönetimi yazılımı kullanmanın potansiyel güçlükleri olduğu gibi, planlı ve anlaşılabilir iş süreçleri açısından sağlayacağı yararlarının da bulunduğunu ortaya koymuşlardır.

Polat ve Akkaya "Google Haritalarda Halk Kütüphanelerine İlişkin Değerlendirmelerin İçerik Analizi: Türkiye'deki İl Halk Kütüphaneleri Örneği" başlıklı araştırmalarında, Google Haritalar uygulaması üzerinden Türkiye'deki il halk kütüphaneleri hakkında yapılan değerlendirmeleri analiz etmişlerdir. Araştırmacılar bu çalışmada, Google Haritalar uygulamasının kütüphanelerde hizmet performansını artırma, kullanıcı etkileşimini geliştirme ve kütüphanelere ilişkin toplumsal algıyı olumlu yönde etkileme gibi süreçler açısından anlamlı bir rol üstlenebileceğine dikkat çekmişlerdir.

Bu sayının görüş türündeki tek çalışması Al tarafından kaleme alınan "Niceliğe Verilen Önemin Önlenemez Yükselişi" dir. Yazarın, kitap eleştirisi nasıl yapılır sorusuna bir kitap ("Taşra Üniversiteleri: AK Parti'nin Arka Kampüsü") eleştirisiyle yanıt vermekle kalmayıp, üniversitelere yönelik deneyim ve değerlendirmelerini de ortaya koyduğu bu çalışma, yükseköğretim sisteminin objektif bir bakış açısıyla gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Kitap Tanıtımı bölümünde yer alan çalışmasında Aydemir Şenay, A. Demir, T. Tombuloğlu ve S. Balcı editörlüğünde hazırlanan "Kitap ve Kütüphane: Kitaplar ile Geçen Bir Ömür Mustafa Vedat SÖNMEZ'e Armağan" adlı eserin tanıtımını yapmıştır. Bu bölümdeki bir diğer çalışma Çakmak tarafından kaleme alınmış, yazar M. N. Kardaş ve R. Koç editörlüğünde hazırlanan "Türk Dili 2: Akademik Yazma Eğitimi" adlı kitabın tanıtımını gerçekleştirmiştir.

Bu sayının ortaya çıkmasında katkısı bulunan tüm paydaşlara teşekkür eder, bol verimli okumalar dilerim.

Doç. Dr. Semanur Öztemiz

Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi

semanuroztemiz@gmail.com

Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Bakış Açılarının İncelenmesi: Bilgi ve Belge Yönetimi Örneği

Examining Perspectives on Open Educational Resources: Example of Information and Records Management

İpek CİNEL, Lale ÖZDEMİR ŞAHİN

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Cinel, İ. ve Özdemir Şahin, L. (2023). Açık eğitim kaynaklarına yönelik bakış açılarının incelenmesi: Bilgi ve belge yönetimi örneği. *Bilgi Dünyası*, 24(1), 1-24. doi:10.15612/BD.2023.690

Makale türü / Paper type: Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.15612/BD.2023.690

Geliş Tarihi / Received: 28.06.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 09.02.2023

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 10.06.2023

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenişehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Bakış Açılarının İncelenmesi: Bilgi ve Belge Yönetimi Örneği*

İpek CİNEL** , Lale ÖZDEMİR ŞAHİN***

Öz

Dijital dönüşümün birçok alana olduğu gibi yükseköğretime de önemli etkileri olmuştur. Özellikle Koronavirüs (COVID-19) pandemisiyle birlikte yükseköğretimde dijital dönüşümün önemi anlaşılmış ve bu bağlamda öğretim elemanlarının dijital dönüşüm sürecindeki rolleri ortaya çıkmıştır. Öte yandan yükseköğretimde dijital dönüşümün önemli bir parçası olan ve herkesin eşit şekilde bilgiye ve eğitime ulaşabilmesi felsefesini destekleyen Açık Eğitim Kaynakları (AEK) hareketine yönelik yapılan çalışmaların ve girişimlerin ülkemizde sınırlı olduğu görülmektedir. Hazırlanan bu çalışma ülkemizde açıklık felsefesinin yaygınlaştırılmasında öncü olan alanlar arasında yer alan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde çalışan öğretim elemanlarının açık eğitim kaynaklarına dair tutumları üzerinden hazırlanmıştır. Çalışmanın veri toplama sürecinde anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket 13 üniversitede yer alan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde çalışan öğretim elemanlarına elektronik posta yoluyla ulaştırılmıştır. Anket uygulamasının ardından araştırmanın sonuç ve önerileri sunulmuştur. Araştırma sonucunda Bilgi ve Belge Yönetimi alanında çalışan öğretim elemanlarının açık eğitim kaynaklarına yönelik tutumlarının genel olarak olumlu yönde olduğu saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: Açık eğitim kaynakları, açık ders malzemeleri, açık erişim, açık bilim, Koronavirüs.

* Bu çalışma Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi Lale ÖZDEMİR ŞAHİN danışmanlığında hazırlanan "Bilgi ve Belge Yönetimi Alanında Çalışan Öğretim Elemanlarının Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" başlıklı tamamlanmış yüksek lisans teziye dayanarak hazırlanmıştır.

** Kütüphaneci, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, ipek.cinel@alanya.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Isahin@bartin.edu.tr

Examining Perspectives on Open Educational Resources: Example of Information and Records Management*

Ipek CİNEL ** , Lale ÖZDEMİR ŞAHİN ***

Abstract

Digital transformation has had significant effects on higher education as well as many other fields. Especially with the Coronavirus (COVID-19) pandemic, the importance of digital transformation in higher education has been understood, and in this context, the roles of lecturers in the digital transformation process have emerged. On the other hand, it is seen that the studies and initiatives for the Open Educational Resources (OER) movement, which is an important part of the digital transformation in higher education and supports the philosophy of equal access to information and education for everyone, are limited in our country. This study has been prepared based on the attitudes of the academics working in Information and Records Management departments, which is one of the pioneering fields in spreading the philosophy of openness in our country, towards open education resources. The questionnaire technique was used in the data collection process of the study. The questionnaire was sent to the academics working in the Information and Records Management departments of 13 universities via e-mail. After the application of the questionnaire, the results and recommendations of the research were presented. As a result of the research, it has been determined that the attitudes of the teaching staff working in the field of Information and Records Management towards open educational resources are generally positive.

Keywords: Open educational resources, open courseware, open access, open science, Coronavirus.

* This study is based on a Master's thesis entitled "Examining the attitudes of university lecturers in the field of Information and Records Management towards open educational resources" written by Ipek CİNEL under the supervision of Dr. Lale ÖZDEMİR ŞAHİN at the Turkic Institute of Marmara University.

** Librarian, Alanya Alaaddin Keykubat University, ipek.cinel@alanya.edu.tr

*** Asst. Prof. Bartın University, Department of Information and Records Management, Isahin@bartin.edu.tr

Giriş

Dijital dönüşüm ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte, bilgiye ulaşmak daha kolay bir hâle gelmiştir. Ergüney'e göre bilgi teknolojilerinin ve eğitim materyallerinin ulaşılabilirliği, toplumun kendini eğitim açısından güçlendirebilmesi ile doğru orantılıdır. Bunun yanında, dijital dönüşüm ile birlikte birçok ülke tarafından, bilgiye giden yoldaki sınırların ortadan kaldırılması ve açık erişim felsefesinin güçlendirilmesi fikri desteklenmeye başlanmıştır. Açık erişim sayesinde; üretilen bilimsel çalışmalar, açık kaynak kodlu yazılımlar ve açık eğitim kaynakları gibi bilgi kaynakları daha kolay ulaşılabilir bir konuma gelmiştir (Ergüney, 2015, s. 16).

Diğer taraftan tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs (COVID-19) pandemisi de açık erişim, açık bilim gibi kavramların önemini ortaya çıkarmıştır. Böylece bireylerin, kurumların, daha da önemlisi devletlerin açık bilim ve açık erişim kavramlarını içselleştirerek, tüm faaliyetlerinde açıklık felsefesiyle hareket etmelerinin, bilginin özgürleşmesi açısından ne derece önemli olduğu anlaşılmıştır (Bulut ve diğerleri, 2020, s. 10).

Öğretim elemanları, yaptıkları çeşitli bilimsel araştırmalar ile nitelikli bilgi kaynakları üreterek bunları topluma sunmaktadırlar. Bu durum bilimsel bilgiyi aktarma sorumluluğu bulunan öğretim elemanlarının ve dolayısıyla yükseköğretim kurumlarının topluma hizmet noktasında önemli bir rol oynadığını göstermektedir (Kır, 2020, s. 146). Bu doğrultuda öğretim elemanları tarafından üretilen açık eğitim kaynaklarının, yükseköğretim kurumlarının topluma hizmeti açısından önemli bilgi kaynakları olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Açık Eğitim Kaynakları Hareketi

Açık Eğitim Kaynakları şu şekilde tanımlanmaktadır.

"Bir dersle ilgili olarak bir araya getirilmiş ses, video gibi öğeleri de destekleyebilen ders planı, ders notları, sınav, ödev ve projeleri içeren malzemeler bütünüdür. Üniversitelerde Açık Eğitim Kaynakları, verilen derslerin internet ortamında açık ve ücretsiz olarak erişimine ve kullanımına imkân sağlayan her türlü ders kaynağını kapsamaktadır." (Baysal, Çakır ve Toplu, 2015, s. 463).

AEK hareketi kapsamında gerçekleştirilen en önemli girişim Massachusetts Teknoloji Enstitüsünün (MIT) OCW-Açık Ders Malzemeleri projesi olmakla birlikte, Açık Eğitim Kaynakları oldukça geniş bir konudur (Özkuş, 2007).

Açık Eğitim Kaynakları aynı zamanda açık ders malzemelerini de kapsamaktadır. Hemen hemen her dijital eğitim materyali açık eğitim kaynağı olabilirken açık ders malzemeleri ise açık eğitim kaynaklarının bir parçasıdır (Koochang ve Harman, 2007, s. 535).

Kurşun ve Çağıltay tarafından hazırlanan bir çalışmada açık eğitim kaynaklarının; dijital ortamda yer alan, ders formatında hazırlanmış, ücretsiz şekilde erişilebilen, yeniden kullanıma ve adaptasyona belirli lisanslama koşulları ile (Creative Commons) açık olarak tanımlanan eğitim kaynakları olduğunun ve bu eğitim kaynaklarının, tam bir dersin içeriğini yansıtmadığının zorunlu olmadığı, ayrıca herhangi bir sertifika, bir akademik derece ya da diploma sağlamadığının altı çizilmiştir (Kurşun ve Çağıltay, 2008, s. 312). Kubuş ve diğerlerinin yorumuna göre ise yine herhangi bir gruba sertifika veya diploma sağlamanın aksine açık eğitim kaynakları, eğitimde fırsat eşitliği felsefesiyle hareket eden ve öğretim elemanlarının üretmiş oldukları ders materyallerinin gönüllü bir şekilde tüm öğrenenlerin erişimine açılmasını destekleyen bir olgudur. Bu kaynaklara kendi kurumunda benzer bir ders açmak ya da ders içeriğini zenginleştirmek isteyen öğretim elemanlarından, herhangi bir örgün öğretim programına kayıtlı olmadığı hâlde alanındaki gelişmeleri takip etmek isteyen mezun öğrencilere kadar geniş bir kitle erişebilmektedir (Kuş ve diğerleri, 2008, s. 1).

Açık Eğitim Kaynaklarının Gelişimi

MIT rektörü Charles M. Vest'in 4 Nisan 2001 tarihinde MIT'nin bütün eğitim materyallerini 10 sene içerisinde ücretsiz olarak herkesin erişimine açacağını ilan etmesiyle birlikte, dünyanın önemli AEK girişimi örneklerinden olan MIT-OpenCourseWare (OCW) projesi başlamıştır (Caswell ve diğerleri, 2008, s. 2). MIT, OCW projesi ile iki önemli şeyi amaçlamıştır: bunlardan birincisi dünyadaki tüm eğitimler, öğrenciler ve kendi kendine öğrenenler için MIT'nin tüm eğitim materyallerine ücretsiz erişim imkânı sağlamak, ikincisi ise AEK hareketini ve Açık Ders Malzemeleri Projesi'ni genişleterek tüm dünyada etkisini artırmaktır (Caswell ve diğerleri, 2008, s. 2).

ABD'de başlayan ve AEK hareketinin yaygınlaşmasını sağlayan MIT-OCW projesinden sonra İngiltere'deki Open University örneği de önemlidir. Dünyadaki ilk uzaktan yükseköğretim örneklerinden biri olan Open University, örgün bir üniversite programında eğitim alma imkânı bulamayan kişilere bu imkânı sağlamıştır ve böylece eğitim kaynaklarını ücretsiz erişime açarak dünyanın her yerinden milyonlarca öğrenciyi sunmuştur (Çukadar ve Çelik, 2003, s. 32).

Bu iki önemli örneğin yanı sıra, dünyanın önde gelen birçok üniversitesinin açık eğitim kaynaklarını sundukları çeşitli portallar mevcuttur. Yale Üniversitesi akademisyenlerinin

de katkısıyla gün geçtikçe gelişmeye devam eden Open Yale Courses örneği bu konuda başarılı örneklerden bir tanesidir (Open Yale Courses, 2023). Bir diğer başarılı portal örneği, dünyanın dört bir yanından öğrenenlerin eğitim kaynaklarına erişim engelini ortadan kaldırma amacıyla hareket eden Delft Teknik Üniversitesi örneğidir (TU Delft OpenCourseWare, 2023). Bunların yanında Michigan Üniversitesinin Open Michigan örneği de bünyesindeki açık eğitim kaynaklarını dünyaya sunarak eğitimi destekleyen güçlü portal örneklerinden bir tanesidir (Open Michigan, 2022).

Türkiye’de AEK hareketine yönelik ilk girişim ise Türkiye Bilimler Akademisinin (TÜBA) 19 Ekim 2006’da üniversite rektörlerine ilettiği bir çağrıyla başlamıştır. Bu kapsamda TÜBA’nın farklı kurumlardan katılan yetkililer ve üniversite temsilcileriyle gerçekleştirdiği bir toplantı yapılmıştır (Baysal ve diğerleri, 2015, s. 478). 11 Mayıs 2007’de yapılan ikinci toplantıda konuya dair hazırlanan taslak son hâlini almıştır. Bunun ardından 25 Mayıs 2007 tarihinde yapılan, YÖK ve 45 üniversitenin temsilcisinin katıldığı bir genel kurul toplantısı ile Ulusal Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumu (UADMK) kurulmuş ve bir yönetim kurulu da oluşturularak Açık Ders Malzemeleri Projesi hayata geçirilmiştir (Kurşun ve Çağiltay, 2008, s. 312; Özkul, 2007, s. 5; Türkiye Bilimler Akademisi, 2011, s. 7). Bu doğrultuda yapılan çalışmalar 2012 yılına kadar aktif bir şekilde devam etse de farkındalık eksikliği, içerik geliştirme konusunda yeterli aksiyon alınmaması ve öğretim elemanlarını teşvik edecek politikaların eksikliği gibi nedenlerden dolayı Açık Ders Malzemeleri Projesi sürdürülebilir olamamıştır (Al ve Madran, 2013, s. 15; Bozkurt, 2019, s. 135).

Türkiye’de AEK girişimlerine verilebilecek çok sayıda başarılı örnek mevcuttur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) örneği bu girişimlerden bir tanesidir. ODTÜ Açık Ders Malzemeleri portalı (METU OpenCourseWare) çalışmalarına 16 Nisan 2008’de başlamıştır (METU OpenCourseWare, 2023). Bu portalda ders materyalleri, metinler, simülasyonlar ve videoların yanında öğretim elemanlarının ODTÜ’de yaptığı seminerlerin videolarına kadar birçok farklı türde materyale erişim imkânı bulunmaktadır (Tisoglu, Kurşun ve Çağiltay, 2020, s. 14).

Kubuş ve diğerlerinin (2008, s. 4) aktardığına göre, ODTÜ’de 2005 yılından itibaren Öğretim Teknolojileri Destek Ofisi aracılığı ile ders materyallerini paylaşmak isteyen öğretim elemanlarına destek verilmeye başlanmıştır. Bu aşamada öncelikle ofis tarafından ders materyallerini paylaşmak isteyen öğretim üyeleri belirlenmiş, ardından bu öğretim elemanlarının ihtiyaçları belirlenerek çeşitli konularda destek sağlanmıştır. Örneğin bazı öğretim elemanları, ders malzemelerinin Türkçe’ye çevrilmesi konusunda, bazıları da dijital ortama aktarılması gibi teknik konularda desteğe ihtiyaç duymuşlardır. Tüm bu çabaların sonucunda ders materyalleri dijital ortama aktarılmaya başlanmıştır (Kubuş ve diğerleri, 2008, s. 4).

Ankara Üniversitesinin konuya yönelik girişimi de ülkemizdeki AEK hareketine dair önemli örneklerden biridir (Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri, 2022). Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri Konsorsiyumundan sonra, AEK hareketi kapsamında çalışma yapmaya başlayan ilk kurumdur ve en önemli özelliklerinden biri eğitim materyallerini paylaşmaya gönüllü olan öğretim elemanlarına akademik ödül puanı sağlayan ilk üniversite olmasıdır (Tisoglu ve diğerleri, 2020, s. 14). Bunların haricinde ülkemizde daha birçok yükseköğretim kurumunun AEK kapsamında oluşturduğu başarılı örnekler bulunmaktadır.

Araştırmanın Amacı, Soruları ve Özgün Değeri

Araştırmanın amacı, AEK hareketinin yükseköğretim boyutuna odaklanarak bu kaynakların günümüzdeki kullanım durumlarını saptamak ve öğretim elemanlarının konuya yönelik tutumlarını incelemektir. Çalışmanın amaçları arasında konuyla ilgili girişimlerin yaygınlaştırılması ve bu girişimlerin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için karar vericilere yönelik öneriler geliştirilmesi yer almaktadır.

Bulut ve diğerleri tarafından hazırlanan “Türkiye’de Açık Erişim ve Açık Bilim” adlı çalışmada, ülkemizde 2000’lerin başında özellikle kütüphaneciler ve bilgi profesyonellerinin açık erişim kapsamında gerçekleştirdiği önemli girişim ve projeler kronolojik sırasıyla ele alınmıştır. Kısıtlı sayıda bilim insanının, özellikle de bilgi profesyonellerinin açık erişim hareketini güçlendirmeye, dünyada açık erişim konusunda yaşanan gelişmeleri yakından izlemeye yönelik gösterdikleri çabalar günümüzde de artarak devam etmektedir. Bu durum Bilgi ve Belge Yönetimi alanında açık erişim farkındalığının yüksek olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (Bulut ve diğerleri, 2020, s. 10). Dolayısıyla Bilgi ve Belge Yönetimi alanının, çeşitli proje ve çalışmalara öncülük ederek açık erişim felsefesinin ülkemizde yaygınlaştırılmasına önemli bir katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Bu kapsamda açık erişim farkındalığının yüksek seviyelerde olduğu düşünülen Bilgi ve Belge Yönetimi alanından yola çıkılarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki öğretim elemanlarının açık eğitim kaynaklarına yönelik tutumları nasıldır?
- Koronavirüs pandemisiyle birlikte yaşanan gelişmelerin Bilgi ve Belge Yönetimi öğretim elemanlarının açık eğitim kaynaklarına yönelik tutumlarına ne gibi etkileri olmuştur?
- Açık eğitim kaynakları kapsamındaki girişimlerin sürdürülebilirliği için atılması gereken adımlar nelerdir?

Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki öğretim elemanlarının açık eğitim kaynaklarını bulmaya, üretmeye, yeniden kullanmaya, paylaşmaya ve bu konuda telif haklarına dair tutumlarının irdelenmesinin, gelecekte AEK hareketi kapsamında yapılacak olan girişimlerin sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik öneriler geliştirilmesi açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma evrenini Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde çalışan 133 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Ankara Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinde Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde çalışan 133 öğretim elemanına e-posta ile anket iletilmiş, bunun sonucunda 74 kişi araştırma için dönüş sağlamıştır. Anketi dolduran toplam 74 öğretim elemanı araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz döneminde, 13 farklı üniversitede Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğretim elemanlarından elde edilen verilerle sınırlıdır.

Ek olarak araştırma, anket tekniğiyle elde edilen verilerle sınırlı olup bir durum analizi olarak değerlendirilmekte ve genellenebilir bir nitelik taşımamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Anket araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Maddeleri oluşturmak amacıyla öncelikle ilgili literatür detaylı olarak taranarak ortaya çıkan maddeler tek tek literatürle ilişkilendirilmiştir. Bunun sonucunda araştırmada yaş, unvan, çalışma süreleri, çalışılan yükseköğretim kurumları, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanım durumları gibi bilgileri içeren beş maddeye; açıklığa ve açık eğitim kaynaklarına yönelik tutumları ölçmeyi amaçlayan yirmi beş maddeye yer verilmiştir.

Maddelerin oluşturulması aşamasında detaylı bir literatür taramasından sonra ortaya çıkan ilk taslak, kapsam ve geçerlilik bakımından görüşlerinin alınabilmesi amacıyla açık erişim ya da açık eğitim kaynakları hakkında çalışmaları bulunan beş

uzmana gönderilmiştir. Uzmanların dönüşleri sonrasında maddelerde bazı eklemeler ve düzeltmeler yapılmıştır. Özellikle COVID-19 pandemisi sürecinin ve sonrası dönemin konuya etkilerini ölçmeye yönelik madde sayısı artırılmıştır. Bunun sonunda ortaya çıkan yeni taslak ile bir öğretim elemanı ile ilk pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonrası toplanan veriler sonucunda sorular tekrar değerlendirilmiş ve madde gruplarında ek düzeltmeler yapılarak anket ikinci pilot çalışma için hazır hâle getirilmiştir. Daha sonra son düzeltmelerle birlikte bir öğretim elemanı ile ikinci pilot uygulama da yapılarak maddelere son hâli verilmiş ve anket çevrim içi form olarak düzenlenmiştir.

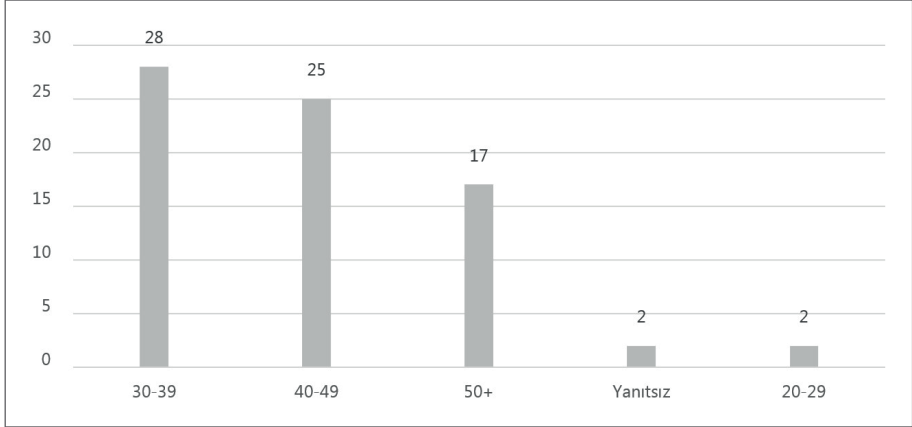
“Likert-tipi soru veya Likert ölçeği geliştirmesi, uygulaması ve değerlendirmesi kolay olduğu için eğitim araştırmalarında tutum, eğilim ve görüş ölçmek amacıyla sıklıkla kullanılmaktadır.” (Turan ve diğerleri, 2015, s. 200). Ek olarak literatür taraması esnasında eğitim alanındaki araştırmalarda genel olarak 5’li likert ölçeği kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu sebeple maddeler “1. Kesinlikle Katılmıyorum”, “2. Katılmıyorum”, “3. Fikrim Yok”, “4. Katılıyorum” ve “5. Kesinlikle katılıyorum” şeklinde 5’li likert ölçeğinde derecelendirilmiştir.

Anket, hazırlanan ön metin ile birlikte 05.10.2021 – 05.11.2021 tarihleri arasında Bilgi ve Belge Yönetimi alanında eğitim veren 13 üniversitedeki 133 öğretim elemanına elektronik posta yoluyla gönderilmiştir. Bunun sonucunda araştırma evreninde yer alan 133 öğretim elemanından 74 (%55,6) öğretim elemanına ulaşılmıştır.

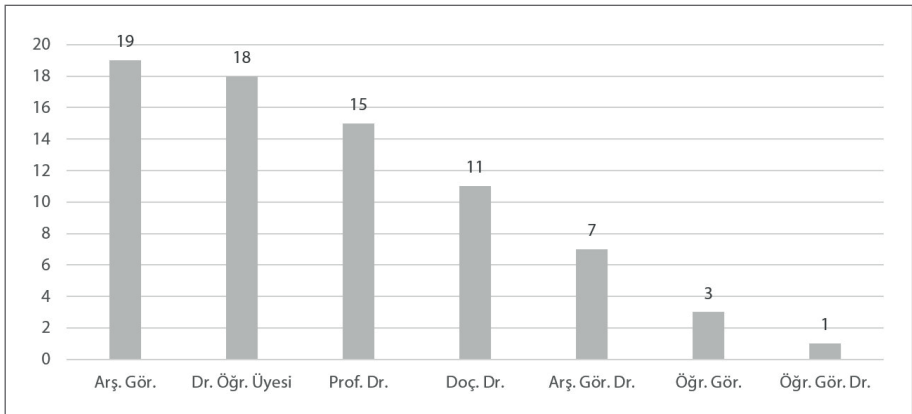
Katılımcılardan alınan cevaplar tablo ve grafiklere dönüştürülmüş ve araştırmanın içeriğini yansıtacak şekilde açıklanmıştır.

Bulgular

Araştırmada kullanılan anket, 133 öğretim elemanının e-postalarına gönderilmiş ve 74 katılımcı anketi cevaplamıştır. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz döneminde, aktif eğitim verilen Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde, 13 farklı üniversitede görev yapan 74 öğretim elemanı ile sınırlıdır. Ankete katılım %55,6 oranında olduğundan, yapılan bu araştırmanın sonuçları bir durum analizi niteliğinde değerlendirilebilir. Bu yönüyle araştırma genellenebilir bir nitelik taşımamaktadır.

Şekil 1*Katılımcıların Yaşa Göre Dağılımı*

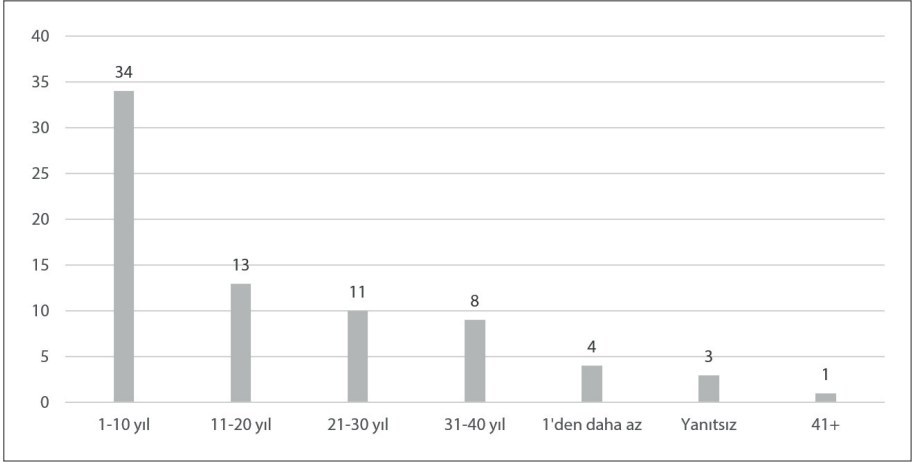
Araştırmaya katılan 74 katılımcının yaşa göre dağılımı Şekil 1’de gösterilmiştir. Katılımcılar 28 (%37,8) katılım ile en çok 30-39 yaş aralığındadır. 40-49 yaş aralığında 25 (%33,8), 50+ yaş aralığında 17 (%23), 20-29 yaş aralığında 2 (%2,7) katılımcı bulunmaktadır. Araştırmada yaş bilgisi sorusunun isteğe bağlı bırakılması sebebiyle 2 (%2,7) katılımcı soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Şekil 2*Katılımcıların Unvana Göre Dağılımı*

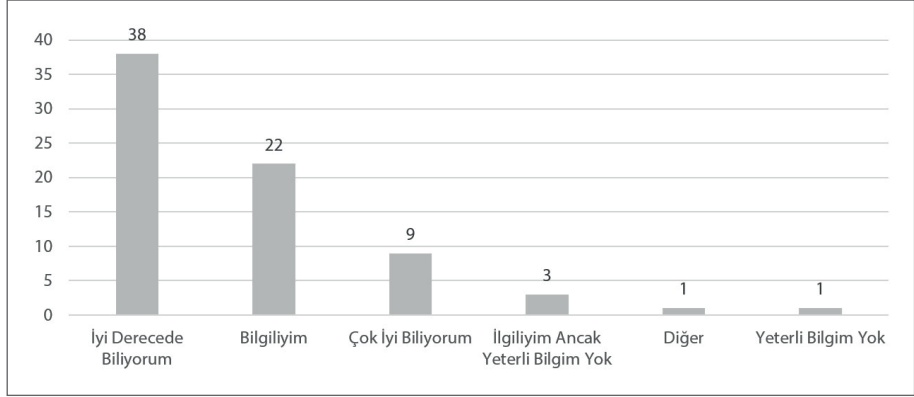
Katılımcıların unvana göre dağılımı Şekil 2'de gösterilmiştir. Araştırmaya 19 "Arş. Gör." ve 7 "Arş. Gör. Dr." unvanlı toplamda 26 (%35,1) katılımcı ile en çok araştırma görevlisi unvanlı katılımcılar katkıda bulunmuştur. İkinci sırada 18 (%24,3) katılımcı ile "Dr. Öğr. Üyesi", üçüncü sırada 15 (%20,3) katılımcı ile "Prof. Dr.", dördüncü sırada 11 (%14,9) katılımcı ile "Doç. Dr." ve son olarak 3 "Öğr. Gör." ve 1 "Öğr. Gör. Dr." ile toplam 4 (%5,4) öğretim görevlisi unvanlı katılımcı çalışmaya katkı sağlamıştır.

Şekil 3

Katılımcıların Çalışma Sürelerine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının çalışma sürelerine göre dağılımı Şekil 3'te gösterilmiştir. Veriler incelendiğinde 34 (%45,9) katılımcı 1-10 yıl arası, 13 (%17,6) katılımcı 11-20 yıl arası, 11 (%14,9) katılımcı 21-30 yıl arası, 8 (%10,8) katılımcı 31-40 yıl arası, 4 (%5,4) katılımcı 1 yıldan az süre ile ve 1 (%1,4) katılımcı 41 yıldan fazla zamandır görev yapmakta olduğunu belirtmiştir. Şekil 2'de de sunulduğu üzere, çalışmaya katılım sağlayanlar arasında en fazla araştırma görevlisi unvanlı katılımcıların yer alması nedeniyle, 1-10 yıl arasında çalışma süresine sahip olan katılımcılar en yüksek oranda olmuştur. Bunun yanında 3 katılımcı soruyu yanıtsız bırakmıştır.

Şekil 4*Katılımcıların Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanımına Göre Dağılımı*

Katılımcılara bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanım durumlarına dair bir soru yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği yanıtlar Şekil 4'te sunulmuştur. Katılımcılar 38 (%51,3) katılım ile en fazla "İyi Derecede Biliyorum", ikinci sırada 22 (%29,7) katılım ile "Bilgiliyim", üçüncü sırada 9 (%12,2) katılım ile "Çok İyi Biliyorum", dördüncü sırada 3 (%4,1) katılım ile "İlgiliyim Ancak Yeterli Bilgim Yok" seçeneğini işaretlemişlerdir. 1 (%1,4) katılımcı "Yeterli Bilgim Yok" seçeneğini işaretlemiş, 1 (%1,4) katılımcı da "Kendi Yararıma Kullanabilecek Düzeydeyim" şeklindeki açıklama ile dönüş sağlayarak "Diğer" seçeneğini işaretlemiştir. Veriler incelendiğinde, katılımcıların bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının yüksek oranda iyi derecede olduğu yorumu çıkarılmaktadır.

Tablo 1*Katılımcıların Çalıştıkları Yükseköğretim Kurumlarına Göre Dağılımı*

Üniversite	Katılımcı Sayısı	Toplam	%
Ankara Üniversitesi	10	14	%71,4
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	5	9	%55,6
Atatürk Üniversitesi	8	8	%100
Bartın Üniversitesi	3	5	%60
Çankırı Üniversitesi	5	10	%50
Hacettepe Üniversitesi	6	18	%33,3
İstanbul Üniversitesi	6	18	%33,3
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	6	9	%66,7
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	3	4	%75
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	7	10	%70
Kastamonu Üniversitesi	4	7	%57,1
Marmara Üniversitesi	9	16	%56,3
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	2	5	%40

Araştırmaya katılım sağlayan öğretim elemanlarının sayısı, çalıştıkları kurum bilgisi ile birlikte Tablo 1’de sunulmuştur. Katılımcı sayısı baz alındığında, araştırmaya en fazla katılım 10 katılımcı ile Ankara Üniversitesinden olmuştur. İkinci sırada 9 katılımcı ile Marmara Üniversitesi, üçüncü sırada ise 7 katılımcı ile İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi bulunmaktadır. 2 katılımcı ile Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ise çalışmaya en düşük seviyede katılım sağlayan kurum olmuştur. Katılımcı sayısı, toplam öğretim elemanı sayısına oranlandığında ise %100 oranında katılım sağlayan tek yükseköğretim kurumunun Erzurum Atatürk Üniversitesi olduğu görülmektedir.

Tablo 2*Açıklığa ve Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Tutumlar*

Açıklığa ve Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Tutumlar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
COVID-19 ile birlikte bilimde ve eğitimde açıklık felsefesi dünyada giderek yaygınlaşmaktadır.	0	0	8	10,8	7	9,5	32	43,2	27	36,5
Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nde (The Massachusetts Institute of Technology - MIT) başlayan Açık Eğitim Kaynakları hareketi konusunda bilgi sahibiyim.	5	6,8	5	6,8	16	21,6	34	45,9	14	18,9
Açık eğitim kaynağı üretmeye istekliyim.	0	0	3	4,1	11	14,9	34	45,9	26	35,1
Açık eğitim kaynağı üretmek için yeterli zamana sahip değilim.	7	9,5	18	24,3	11	14,9	27	36,5	11	14,9
Açık eğitim kaynakları yaşam boyu öğrenmeyi destekler.	0	0	2	2,7	2	2,7	29	39,2	41	55,4
Açık eğitim kaynakları açık bilimi destekler.	0	0	1	1,4	2	2,7	23	31,1	48	64,9
Başkalarının ürettiği açık eğitim kaynaklarından yararlanmaya istekliyim.	0	0	3	4,1	3	4,1	32	43,2	36	48,6
Eğitim kaynaklarını açık erişim yapmanın intihali artıracığını düşünüyorum.	25	33,8	23	31,1	8	10,8	10	13,5	8	10,8

Tablo 2*Devamı*

Açıklığa ve Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Tutumlar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eğitim kaynaklarını üretirken fikri mülkiyet hakları ve etik konularına önem veririm.	0	0	0	0	0	0	23	31,1	51	68,9
Açık lisanslar ve özellikle Creative Commons lisansları hakkında bilgi sahibiyim.	1	1,4	5	6,8	8	10,8	30	40,5	30	40,5
Açık eğitim kaynaklarında açık lisansların kullanımının önemi konusunda bilgi sahibiyim.	1	1,4	5	6,8	6	8,1	33	44,6	29	39,2
Açık eğitim kaynaklarında telif hakları ile ilgili çekincelere sahibim.	8	10,8	18	24,3	15	20,3	25	33,8	8	10,8
Ülkemizde açık eğitim kaynağı üretilmesi için akademik teşvik yetersizdir.	2	2,7	1	1,4	13	17,6	35	47,3	23	31,1
Ülkemizde açık eğitim kaynağı üretilmesi için politikalar yetersizdir.	1	1,4	5	6,8	12	16,2	33	44,6	23	31,1
Açık eğitim kaynaklarının bilgiye ve eğitime erişim maliyetlerini azaltacağını düşünüyorum.	0	0	3	4,1	7	9,5	31	41,9	33	44,6

Tablo 2*Devamı*

Açıklığa ve Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Tutumlar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Açık eğitim kaynakları eğitimde fırsat eşitsizliğini engellemeye yardımcı olur.	1	1,4	2	2,7	8	10,8	30	40,5	33	44,6
COVID-19 pandemisi ile eğitim ortamlarında ve ders içeriklerinde ortaya çıkan ani değişikliğe uyum sağlamada zorluklar yaşadım	23	31,1	32	43,2	3	4,1	14	18,9	2	2,7
COVID-19 ile birlikte ülkemizde açık eğitim kaynakları hareketine yönelik farkındalık artmıştır.	1	1,4	1	1,4	16	21,6	41	55,4	15	20,3
Ülkemizde Türkçe üretilmiş açık eğitim kaynakları yetersizdir.	2	2,7	4	5,4	17	23,0	35	47,3	16	21,6
Açık eğitim kaynağı üretirken yaşadığım teknik problemleri çözebilirim.	1	1,4	4	5,4	21	28,4	31	41,9	17	23,0
Açık eğitim kaynaklarına erişim için uluslararası standartlarda portallar oluşturulmalıdır.	0	0	1	1,4	5	6,8	34	45,9	34	45,9
Mevcut bir açık eğitim kaynağını ihtiyaca göre yeniden uyarlayarak yeni bir içeriğe dönüştürüp paylaşmaya istekliyim.	0	0	5	6,8	21	28,4	31	41,9	17	23,0

Tablo 2*Devamı*

Açıklığa ve Açık Eğitim Kaynaklarına Yönelik Tutumlar	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Fikrim Yok		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Açık eğitim kaynakları konusunda gerekli durumlarda çalıştığım yükseköğretim kurumundan destek alabilirim.	3	4,1	12	16,2	17	23,0	32	43,2	10	13,5
Açık kaynak kodlu yazılımlar konusunda bilgi sahibiyim.	2	2,7	9	12,2	13	17,6	35	47,3	15	20,3
Kitlesel Açık Çevrimiçi Dersler (MOOCs) konusunda bilgi sahibiyim.	4	5,4	13	17,6	14	18,9	26	35,1	17	23,0

Araştırmada katılımcılara, açıklığa ve açık eğitim kaynaklarına yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla yirmi beş soru yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 2’de gösterilmiştir. Bu bağlamda ilk madde olan “COVID-19 ile birlikte bilimde ve eğitimde açıklık felsefesi dünyada giderek yaygınlaşmaktadır.” ifadesine %43,2 oranında “Katılıyorum” ve %36,5 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtları, katılımcıların açıklık kavramının yaygınlaşmasına genel olarak olumlu yönde baktıklarını göstermektedir.

Açık eğitim kaynakları hareketi hakkında farkındalığı ölçen “Massachusetts Teknoloji Enstitüsünde (The Massachusetts Institute of Technology-MIT) başlayan Açık Eğitim Kaynakları hareketi konusunda bilgi sahibiyim.” ifadesine gelen %45,9 oranında “Katılıyorum” ve %18,9 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde dönüşten ise genel olarak açık eğitim kaynaklarına dair farkındalığın yüksek olduğu yorumu çıkarılmaktadır. Ek olarak bu ifadeye %21,6 oranında katılımcı “Fikrim Yok” yanıtını vermiştir.

Katılımcılar, “Açık eğitim kaynağı üretmeye istekliyim.” ifadesine %45,9 oranında “Katılıyorum”, %35,1 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde, “Başkalarının ürettiği açık eğitim kaynaklarından yararlanmaya istekliyim.” ifadesine %48,6 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” ve %43,2 oranında “Katılıyorum” şeklinde, “Mevcut bir açık eğitim kaynağını ihtiyaca göre yeniden uyarlayarak yeni bir içeriğe dönüştürüp paylaşmaya istekliyim.” ifadesine %41,9 oranında “Katılıyorum”, %23 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde dönüş sağlamışlardır. Bu yanıtı %28,4 oranında “Fikrim Yok” ifadesi takip etmektedir.

Veriler yorumlandığında katılımcıların açık eğitim kaynaklarını üretmeye ve kullanmaya karşı yüksek oranda olumlu bir bakış açısına sahip oldukları yorumu çıkartılmaktadır. Yine katılımcıların "Açık eğitim kaynakları yaşam boyu öğrenmeyi destekler." ifadesine %55,4 oranında "Kesinlikle Katılıyorum", %39,2 oranında "Katılıyorum" ve "Açık eğitim kaynakları açık bilimi destekler." ifadesine %64,9 oranında "Kesinlikle Katılıyorum", %31,1 oranında "Katılıyorum" şeklinde yanıtları açık eğitim kaynaklarının bilimde açıklığı desteklediği düşüncesine katıldıklarını göstermektedir.

Öte yandan katılımcıların "Açık eğitim kaynağı üretmek için yeterli zamana sahip değilim." ifadesine %36,5 oranında "Katılıyorum" şeklinde cevap vermeleri açık eğitim kaynaklarını üretmeye ve kullanmaya olumlu baksalar da zaman yetersizliklerinin bu konuda önemli bir engel oluşturduğunun göstergesi olmuştur.

Telif ve fikrî mülkiyet hakları konusu açık eğitim kaynakları açısından kritik derecede önemlidir. Öğretim elemanlarının bu konudaki tutumlarının iyi anlaşılması, konu hakkında gelecekteki girişimlere yönelik faydalı öneriler geliştirilebilmesi açısından önemlidir. Öncelikle katılımcıların "Eğitim kaynaklarını üretirken fikrî mülkiyet hakları ve etik konularına önem veririm." ifadesine %68,9 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" ve %31,1 "Katılıyorum" şeklinde yüksek oranda olumlu yanıt vermesi Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki öğretim elemanlarının telif ve fikrî mülkiyet hakları konusunda bilinçli olduğunun bir göstergesidir. Bu maddeye katılımcıların tamamı cevaplarıyla olumlu bir yaklaşım sergilemiştir.

"Eğitim kaynaklarını açık erişim yapmanın intihali artıracakını düşünüyorum." ifadesine %33,8 oranında "Kesinlikle Katılmıyorum" ve %31,1 oranında "Katılmıyorum" şeklinde cevap verilmiştir. Bu yanıtlar katılımcıların özgün ders içerikleri kullanımına olumlu yönde baktıkları şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanında katılımcılar "Açık eğitim kaynaklarında telif hakları ile ilgili çekincelere sahibim." ifadesine sırasıyla %33,8 oranında "Katılıyorum", %24,3 oranında "Katılmıyorum", %20,3 oranında "Fikrim Yok", %10,8 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" ve %10,8 oranında "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde yanıt vermiştir. Oranlar genel olarak birbirine yakın olsa da %33,8 oranında katılımcının "Katılıyorum" seçeneği ile ilk sırada yer alması ise açık eğitim kaynakları hakkında günümüze kadar yapılan çalışmalarda önemli bir sorun olarak değinilmiş olan telif hakları konusundaki çekincelerin günümüzde de devam etmekte olduğunun bir göstergesidir.

Öte yandan katılımcıların "Açık lisanslar ve özellikle Creative Commons lisansları hakkında bilgi sahibiyim." ifadesine %40,5 oranında "Kesinlikle Katılıyorum", %40,5 oranında "Katılıyorum" şeklinde ve ek olarak "Açık eğitim kaynaklarında açık lisansların kullanımının önemi konusunda bilgi sahibiyim." ifadesine %44,6 oranında "Katılıyorum", %39,2 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde yanıt vermeleri, katılımcıların hem açık lisanslar ile Creative Commons lisansları hakkında, hem de açık eğitim kaynaklarında açık lisansların kullanımı hakkında bilgi sahibi olduklarının bir göstergesidir.

Katılımcıların “Ülkemizde açık eğitim kaynağı üretilmesi için politikalar yetersizdir.” ifadesine %44,6 oranında “Katılıyorum”, %31,1 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde ve “Ülkemizde açık eğitim kaynağı üretilmesi için akademik teşvik yetersizdir.” ifadesine %47,3 oranında “Katılıyorum” %31,1 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde yanıt vermiş olmaları, konuyla ilgili günümüze kadar yapılan çalışmalarda değinilen teşvik ve politikalaradaki eksikliklerin günümüzde de devam etmekte olduğunu göstermektedir. Gelen cevaplardan hareketle bu eksikliklerin, AEK hareketinin önündeki önemli engelleyicilerden olduğu yorumu çıkarılmaktadır. Ek olarak “Açık eğitim kaynaklarına erişim için uluslararası standartlarda portallar oluşturulmalıdır.” ifadesinde “Kesinlikle Katılıyorum” seçeneğinin %45,9 ve “Katılıyorum” seçeneğinin %45,9 gibi yüksek oranlarda tercih edilmesi bu türde bir portal eksikliğinin günümüzde devam etmekte olduğunun bir göstergesidir ve gelen yanıtlardan bu durumun açık eğitim kaynakları hareketi açısından önemli engellerden biri olduğu yorumu çıkarılabilir.

Katılımcıların “Açık eğitim kaynaklarının bilgiye ve eğitime erişim maliyetlerini azaltacağını düşünüyorum.” ifadesine %41,9 oranında “Katılıyorum”, ve %44,6 oranında “Kesinlikle Katılıyorum”, ayrıca “Açık eğitim kaynakları eğitimde fırsat eşitsizliğini engellemeye yardımcı olur.” ifadesine ise %44,6 oranında “Kesinlikle Katılıyorum”, %40,5 oranında “Katılıyorum” şeklinde cevap vermeleri, açık eğitim kaynaklarının bilgiye ve eğitime erişimde çeşitli engelleri ortadan kaldırmaya yardımcı olduğuna yönelik düşüncelerin bir ifadesi olarak değerlendirilmektedir.

COVID-19 pandemisinin eğitim ortamlarında ani değişiklikleri gerektirmesiyle birlikte dijital ortamda ders materyali ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kriz ve gelişmelerin Açık Eğitim Kaynakları hareketine yönelik farkındalığı artırdığı düşünülmektedir. Bunu sınamak amacıyla katılımcılara iki adet soru yöneltilmiştir. Katılımcılar “COVID-19 pandemisi ile eğitim ortamlarında ve ders içeriklerinde ortaya çıkan ani değişikliğe uyum sağlamada zorluklar yaşadım.” ifadesine %43,2 oranında “Katılmıyorum”, %31,1 oranında “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde cevap vermiştir. Bu cevaplar pandemi koşullarına uyum sağlama açısından sonuçların olumlu olduğunu göstermektedir. “COVID-19 ile ülkemizde açık eğitim kaynakları hareketine yönelik farkındalık artmıştır.” ifadesine %55,4 oranında “Katılıyorum”, %20,3 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Genel olarak bu ifadeleri destekleyen dönüşlerin yapılmış olması ise pandemi döneminin açık eğitim kaynaklarına dair farkındalığı artırdığı düşüncesini destekler niteliktedir.

“Ülkemizde Türkçe üretilmiş açık eğitim kaynakları yetersizdir.” ifadesini %47,3 oranında “Katılıyorum”, %21,6 oranında “Kesinlikle Katılıyorum”, bunu %23 oranında “Fikrim Yok” cevabı takip etmektedir. Bu dönüşler ise günümüzde Türkçe ders materyali eksikliğinin devam etmekte olduğunu ve ülkemizde, geçmişte yapılan girişimlerin bu kapsamda sürdürülebilir çözümler sağlamadığını göstermektedir.

Açık eğitim kaynakları üretilirken ve kullanılırken dijital teknolojilerin de kullanımı sürecin önemli bir parçasıdır. Bu aşamada ortaya çıkabilecek teknik sıkıntıları çözebilme yeterliliği ya da bu konuda kişilerin gerektiğinde çalıştıkları kurumdan destek alabiliyor olmaları önemlidir. Katılımcılar "Açık eğitim kaynağı üretirken yaşadığım teknik problemleri çözebilirim." ifadesini %41,9 oranında "Katılıyorum" ve %23 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde yanıtlamışlardır. Buna göre, katılımcıların bu maddeye yüksek oranda olumlu yanıt vermesi konuyla ilgili teknik sorunları çözmeye süreçlerinde gerekli yetkinliklere sahip olduğunu göstermesi açısından olumludur. "Açık eğitim kaynakları konusunda gerekli durumlarda çalıştığım yükseköğretim kurumundan destek alabilirim." ifadesine de %43,2 oranında "Katılıyorum", %13,5 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde yanıt verilmiştir. Bilgi ve Belge Yönetimi açısından yanıtlar genel olarak olumlu olsa da geriye kalan olumsuz yanıtlar ve geçmiş araştırmalardan da hareketle, yükseköğretim kurumlarında konuyla ilgili teknik destek alınabilecek birimlerin yeterliliğinin artırılarak bu konuda ihtiyacı karşılayacak seviyede görevlendirmelerin yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Son olarak açık eğitim kaynakları hareketi yalnızca açık ders malzemelerini değil, başka birçok olguyu da içine almaktadır. Örneğin açık kaynak kodlu yazılımlar ve Kitlese Açık Çevrim içi Dersler (MOOCs) bu hareketin önemli bileşenlerindedir. Bu sebeple katılımcıların bu iki önemli konu hakkında da görüşleri alınmak istenmiştir. Katılımcılar, "Açık Kaynak Kodlu Yazılımlar konusunda bilgi sahibiyim." ifadesine %47,3 oranında "Katılıyorum", %20,3 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" ifadesiyle olumlu yanıt vermişlerdir. "Kitlese Açık Çevrim içi Dersler (MOOCs) konusunda bilgi sahibiyim." ifadesine ise %35,1 oranında "Katılıyorum", %23 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" ifadeleri ile yanıt vermişlerdir. Olumlu yanıtlar; açık kaynak kodlu yazılımlara, Kitlese Açık Çevrim içi Dersler'e de göre daha fazla aşına olursa da genel olarak iki konuya da hâkim olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Sonuç ve Öneriler

Açık eğitim kaynakları, hem açıklık hareketi hem yaşam boyu öğrenme hem de eğitimde fırsat eşitliği açısından önemli bir konudur. Bu hareketin gelişip yaygınlaşması aşamasında öğretim elemanlarının rolü çok önemlidir. Bu sebeple öğretim elemanlarının konuya yönelik bakış açılarının belirlenebilmesi, günümüzde ve gelecekte açık eğitim kaynakları kapsamındaki proje ve çalışmaların sürdürülebilirliği açısından yol gösterici olacaktır. Bu kapsamda açık eğitim kaynaklarının yükseköğretim kurumlarında kullanım durumlarını incelemek ve öğretim elemanlarının konuya yönelik bakış açılarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda çalışmada Türkiye'deki 13 farklı üniversitenin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde görev yapan öğretim elemanına anket uygulanmış, 74 kişi ankete katılım sağlamıştır. Ankete verilen yanıtlardan elde edilen bulgulardan hareketle, Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki öğretim elemanlarının

açık eğitim kaynaklarına yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğunu söylemek mümkündür. Bunun dışında gelen yanıtlardan katılımcıların açık eğitim kaynaklarına dair farkındalıklarının da yüksek olduğu ifade edilebilir. Özellikle anket maddelerinden biri olan “Açık eğitim kaynağı üretmeye istekliyim” ifadesini toplamda %81 oranında olumlu yönde onaylayan yanıtlar, Bilgi ve Belge Yönetimi alanındaki öğretim elemanlarının açık eğitim kaynaklarına yönelik tutumlarının olumlu olduğu düşüncesini desteklemektedir.

Çalışmada ele alınan ikinci önemli nokta Koronavirüs pandemisinin öğretim elemanlarının açık eğitim kaynaklarına yönelik tutumlarını nasıl etkilediği ile ilgilidir. Katılımcıların “COVID-19 ile ülkemizde açık eğitim kaynakları hareketine yönelik farkındalık artmıştır.” ifadesini toplam %75,7 oranında destekleyen yanıtlar vermesi, pandemi döneminin öğretim elemanlarının açık eğitim kaynaklarına dair farkındalıklarını artırdığı yönündeki görüşleri onaylar niteliktedir. Ayrıca katılımcıların “COVID-19 pandemisi ile eğitim ortamlarında ve ders içeriklerinde ortaya çıkan ani değişikliğe uyum sağlamada zorluklar yaşadım” ifadesine toplamda %74,3 oranında “Kesinlikle katılmıyorum” ve “Katılmıyorum” şeklinde yanıtlar vermesi, katılımcıların büyük bir kısmının pandemi döneminde uzaktan eğitim verme aşamasında zorlanmadıklarını ve eğitimde oluşan olağanüstü şartlara uyum sağladıklarını göstermektedir.

Araştırmada ele alınan diğer bir nokta da açık eğitim kaynakları kapsamındaki girişimlerin sürdürülebilirliği için atılması gereken adımlarla ilgilidir. “Ülkemizde Türkçe üretilmiş açık eğitim kaynakları yetersizdir.” ifadesini toplam %68,9 yüksekliğinde bir düzeyde onaylayan yanıtlar verilmesi, günümüzde Türkçe ders materyali eksikliğinin devam etmekte olduğunu ve geçmişte ülkemizde yapılan girişimlerin bu kapsamda sürdürülebilir çözümler sunmadığını göstermektedir. Son olarak bulgular, açık eğitim kaynakları kapsamındaki girişimlerin sürdürülebilirliği açısından pek olumlu yanıtlar vermese de Türkiye’de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında çalışan öğretim elemanlarının açık eğitim kaynakları hakkında genel olarak bilgi sahibi olduğunu ve farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak, AEK hareketi kapsamında yapılabilecek çalışmaların sürdürülebilirliği için bazı öneriler sunulmuştur. Bu öneriler şu şekilde özetlenebilir:

- Açık eğitim kaynakları konusunda günümüze kadar yapılan çalışmalarda da değinildiği gibi telif haklarıyla ilgili farkındalık çalışmaları yapılması önemlidir. Ankette konu ile ilgili maddeye verilen yanıtlar da bu gerekliliği desteklemektedir. Farkındalık çalışmaları esnasında özellikle yükseköğretim kurumlarında rektörlük, dekanlıklar, daire başkanlıkları ve Bilgi ve Belge Yöneticileri sürece dâhil edilmelidir. Ayrıca bu aşamada açık lisansların ve Creative Commons lisanslarının rolü önemli

olduğundan genel olarak bilimsel çalışmalarda açık lisansların, dolayısıyla da açık eğitim kaynaklarında Creative Commons lisanslarının kullanımının yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

- Araştırma bulguları, Bilgi ve Belge Yönetimi alanında açık eğitim kaynakları farkındalığının yüksek olduğu düşüncesini desteklemektedir. Fakat bu hareketin daha fazla güçlendirilebilmesi için konu hakkında hem yükseköğretimde hem de diğer eğitim düzeylerinde farkındalığı artıracak çalışmalar yapılması gerekmektedir.
- Elde edilen bulgular, açık eğitim kaynakları kapsamındaki teşvik ve politikaların yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu sebeple teşvik ve politika oluşturma sürecinde, konuya dair direnci önlemek ve açık eğitim kaynaklarının üretimini yaygınlaştırmak konusunda olumlu sonuçlar alabilmek için esnek ve sistemli bir yaklaşım benimsenmelidir.
- Ankette ilgili maddeye verilen yanıtlar, açık eğitim kaynakları kapsamında eğitim materyallerine erişim için kapsamlı bir portal eksikliğinin günümüzde devam etmekte olduğu görüşünü desteklemektedir. Bulgulardan hareketle, eğitim materyallerine sağlıklı bir şekilde erişimi kolaylaştırmak için uluslararası standartlarda portallar oluşturulması gerekmektedir.

Çıkar Çatışması

Çalışma kapsamında kişisel ve finansal herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazarlık Katkısı

Çalışmada; araştırma sorularının oluşturulması, literatürün taranması, yöntemin belirlenmesi, verilerin toplanması, bulguların analiz edilmesi ve yorumlanması süreçleri tüm yazarların ortak katkısı ile sağlanmıştır.

Etik Kurul Kararları ve İzinler

Araştırma için Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nden (İzin sayı ve tarih 64/01.09.2021) sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Kaynakça

- Al, U. ve Madran, O. (2013). Açık ders malzemelerine genel bakış: Türkiye Bilimler Akademisi örneği. *Bilgi Dünyası*, 14(1), 1-16.
- Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri. (2022). *Ankara Üniversitesi*. <https://acikders.ankara.edu.tr/>
- Baysal, A. Ş., Çakır, H. ve Toplu, M. (2015). Açık eğitim kaynaklarının gelişimi ve Türkiye'de uygulama alanları. *Türk Kütüphaneciliği*, 29(3), 461-498.
- Bozkurt, A. (2019). Açık eğitsel kaynaklardan açık eğitsel uygulamalara: Türk yükseköğretimi bağlamında ekolojik bakış açısıyla bir değerlendirme. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 127-150.
- Bulut, B., Çelik, S., Gürdal, G., Holt, İ., Kafalı Can, G., Madran, O. ve Tonta, Y. (2020). Türkiye'de açık erişim ve açık bilim. *Akademik Yayıncılık, Açık Bilim ve Kütüphane(ciler Sempozyumu 1-2 Ekim 2020 içinde* (ss.1-13). İzmir: Yaşar Üniversitesi.
- Caswell, T., Henson, S., Jensen, M. ve Wiley, D. (2008). Open content and open educational resources: Enabling universal education. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 9(1). <https://doi.org/10.19173/irrodl.v9i1.469>
- Çukadar, S. ve Çelik, S. (2003). İnternete dayalı uzaktan öğretim ve üniversite kütüphaneleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 31-42.
- Ergüney, M. (2015). Uzaktan eğitimin geleceği: MOOC (Massive Open Online Course). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 15-22.
- Kır, Ş. (2020). Dijital dönüşüm sürecinde yükseköğretim kurumları ve öğretim elemanlarının gelişen rolleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 143-163.
- Koohang, A. ve Harman, K. (2007). Advancing sustainability of open educational resources. *Issues in Informing Science and Information Technology*, 4, 535-544.
- Kubuş, O., Arı, F., Çağıltay, K., Gürbüz, T. ve Akteke Öztürk, B. (2008). ODTÜ açık ders malzemeleri projesi çalışmaları. *II. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*. Aydın.
- Kurşun, E. ve Çağıltay, K. (2008). Açık ders kaynaklarının faydaları, uygulanması sırasında karşılaşılabilecek engeller ve çözüm önerileri üzerine bir ön çalışma. *Akademik Bilişim 2008* 30 Ocak – 1 Şubat 2008 içinde (ss. 311-314). Çanakkale: Çanakkale OnSekiz Mart Üniversitesi.

- METU OpenCourseWare. (2023). *Middle East Technical University*. <https://ocw.metu.edu.tr/>
- Open Michigan. (2022). *University of Michigan*. <https://open.umich.edu/>
- Open Yale Courses. (2023). *Yale University*. <https://oyc.yale.edu/about>
- Özkul, A. E. (2007). Açık eğitim kaynakları girişimi ve ulusal açık ders malzemeleri konsorsiyumu. *XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı*, Ankara.
- Tisoglu, S., Kursun, E. ve Çağiltay, K. (2020). Open educational resources in Turkey. R. Huang, D. Liu, A. Tlili, Y. Gao ve R. Koper (Eds.), *Current state of open educational resources in the "belt and road" countries* içinde (ss. 213-235). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-15-3040-1_12
- Turan, İ., Şimşek, Ü. ve Aslan, H. (2015). Eğitim araştırmalarında likert ölçeği ve likert-tipi soruların kullanımı ve analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 186-203.
- TU Delft OpenCourseWare. (2023). *Delft University of Technology*. <https://ocw.tudelft.nl/>
- Türkiye Bilimler Akademisi. (2011). *TÜBA açık ders malzemeleri projesi 2006-2011*. https://acikders.org.tr/dokumanlar/acikders_proje_tanitim_06-11.pdf.

Effectiveness of The Project Management in Libraries: A Systematic Review

Kütüphanelerde Proje Yönetiminin Etkinliği: Sistematik Bir İnceleme

Fezile ÖZDAMLI, Sualeha SULTAN, Tolgay KARANFİLLER

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atf yapmak için / To cite this article:

Özdamlı, F., Sultan, S., and Karanfiller, T. (2023). Effectiveness of the project management in libraries: A systematic review. *Information World*, 24(1), 25-44. doi: 10.15612/BD.2023.697

Makale türü / Paper type: Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.15612/BD.2023.697

Geliş Tarihi / Received: 07.11.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 10.05.2023

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 10.06.2023

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenişehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Effectiveness of The Project Management in Libraries: A Systematic Review

Fezile ÖZDAMLİ* , Sualeha SULTAN** , Tolgay KARANFİLLER***

Abstract

Technology is used to keep track of things and timing and make the best decision on the information available. Project Management (PM) has to offer through its various software and technical tools. PM software has always been compared to the traditional ways of libraries. If a library has always been compared to its traditional ways of doing projects, PM brings systematic strategies to the planned project of libraries from beginning to end. The main objective of this research is to find a systematic literature review on the software of PM, the -advantages of using PM in libraries, and the challenges faced by the libraries using PM. This research used the Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) to illustrate the systematic literature review. The terms "Project Management" and ("library" OR "libraries") were applied to the advanced research of the five databases: Ebscohost, Emerald, Scopus, WOS, and ScienceDirect were selected databases to ensure relevant studies were captured. The main finding from the research is that using Project Management software in libraries has many advantages, such as clarity of planning and a good understanding of technical tools and software, despite many challenges. It provides end-to-end planning and can be adapted to frequent changes to increase productivity and success. In addition, unlike other studies, this study indicates the missing gap in the literature, and it is hoped that it will guide the researchers.

Keywords: Project Management, library, software, advantages, challenges.

* Prof. Dr., Near East University, Department of Management Information Systems, fezile.ozdamli@neu.edu.tr

** Near East University, Department of Innovation and Knowledge Management, 20213785@std.neu.edu.tr

*** Assoc. Prof. Dr., Cyprus International University, Department of Management Information Systems, tkaranfiller@ciu.edu.tr

Kütüphanelerde Proje Yönetiminin Etkinliği: Sistemik Bir İnceleme

Fezile ÖZDAMLI* , Sualeha SULTAN** , Tolgay KARANFİLLER***

Öz

Proje Yönetimi (PY), çeşitli yazılım ve teknik araçlar aracılığıyla gerçekleştirilmelidir. Proje yönetimi yazılımları sayesinde iş akışını ve zamanlamayı takip etmek ve en iyi kararları vermek kolaylaşmaktadır. Proje yönetimi yazılımları her zaman kütüphanelerin geleneksel yöntemleriyle karşılaştırılmıştır. Bir kütüphane her zaman geleneksel proje yapma yöntemleri ile işleyişini sürdürmekteyse, PY yazılımı, kütüphanelerin planlanan projesine baştan sona sistemik stratejiler geliştirmesine yardımcı olur. Bu sebeple bu araştırmanın temel amacı, kütüphanelerde PY yazılımı kullanmanın avantajları ve zorlukları hakkında sistemik literatür taraması gerçekleştirmektir. Araştırmada sistemik literatür tarama kontrol listelerinden biri olan Sistemik incelemeler ve Meta-Analizler için Tercih Edilen Raporlama Öğeleri (PRISMA) kullanılmıştır. Ebscohost, Emerald, Scopus, WOS ve ScienceDirect veri tabanlarının gelişmiş arama motorlarında ("Project Management" OR "Project Management Software" OR "PM") ve ("library" OR "Libraries" OR "librarian") terimleri aranmıştır. Araştırmadan elde edilen ana bulgu, kütüphanelerde proje yönetim yazılımı kullanımının birçok zorluklara rağmen planlamaya açıklık getirmesi, teknik araçlar ve yazılımlar kullanılarak planların ve sürecin iyi anlaşılması gibi birçok avantajının olmasıdır. Elde edilen diğer bir önemli sonuç ise, PY yazılımlarının baştan sona planlama sağladığı, üretkenliği ve başarıyı artırmak için sık yapılan değişikliklere kolayca uyarlabilir olduğunun anlaşılmasıdır. Ayrıca, bu çalışma diğer çalışmalardan farklı olarak proje yönetimi yazılımları ile ilgili literatürdeki eksiklikleri de belirtmekte ve bu yönüyle araştırmacılar yol göstereceği umulmaktadır.

Anahtar sözcükler: Proje yönetimi, kütüphane, yazılım, avantajlar, zorluklar, proje yönetimi yazılımı.

* Prof. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, fezile.ozdamli@neu.edu.tr

** Yakın Doğu Üniversitesi, İnovasyon ve Bilgi Yönetimi Bölümü, 20213785@std.neu.edu.tr

*** Doç. Dr., Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, tkaranfiller@ciu.edu.tr

Introduction

We are in a fast-changing era where technology has changed many traditional ways of doing things. People were relying on physical assets more than intellectual and technical resources. Technology has converted standard libraries to digital websites, mainly with online access to their users (Henkoğlu 2021), which has benefited the scientific research community as easy access to the library and open access materials (Er-Koçoğlu, 2022).

Implementing -PM- in libraries has brought success to many library projects. Moreover, it has brought favourable outcomes in modernisation; the library PM techniques are becoming more popular in library management (Cobo Serrano and Arquero Avilés, 2018; Pryima et al., 2019). However, it requires some knowledge and experience (Ratledge and Sproles 2017), and there is a significant role of a manager even though Project managers may not have official training for it (McGeary et al., 2021), the PM must be necessary for the LIS program (Sullo, 2017). Before PM, there was uncertainty, failure to make timely submissions, and difficulty managing multiple projects (Michalak & Rysavy, 2020). The PM brought the flow of work and brought library staff and their stakeholders together (Burrress & Rowell, 2017).

Importance of PMin libraries: The PM built the connection and brought more clarity to the project (Porter, 2019). PM instruments help record the project's advancement and enhancement (Nelson et al., 2020). Start-to-finish project framework is clearly defined (Kelly & O'Gara, 2018). The critical quality of the PM improves productivity (Shelby, 2019). In the virtual world, librarians must have more information and methods (Miller, 2018). In addition, good librarians worldwide should update themselves in communication (D'Amato & Erb, 2018) and marketing (Michalak & Rysavy, 2020). For the project to be on track, ownership or sponsorship is essential (Bjornen and Ippoliti, 2022). The PM brings creativity to the staff (Blythe, Solomon, and Gunther, 2019).

Even though its multiple advantages, there are also many difficulties faced by projects; some software, like Agile, only solves some problems (Stoddard et al., 2019). The librarian must have communication skills and knowledge of technology, and PM knowledge. Ratledge and Sproles recommend that project managers complete projects according to their budget and requirements (Ratledge & Sproles, 2017). Even though they were not taught about Project Management, and many librarians participated in projects, the PM must be included in the LIS higher education programs (Sullo, 2017).

There are many PM software applications that can be used according to the demand of the project. This study also discusses the software and techniques used for the PM: Agile, Asana, Notion Dashboard, Kanban, Trello, Cloud technology, and Tableau Public.

These software keep track of all the projects from beginning to end. This research aims to determine the types of software for PM in the Library, the advantages of using PM, and the challenges the libraries face. PM has helped libraries to adopt modern ways of doing things and has helped them to modernise with the help of ever-changing technology.

No previous systematic literature review on Project Management in libraries has been found in the literature. A systematic literature review is carried out against a database that includes the structure of your search history, which provides the evidence on which your research is based, combining appropriate search terms relevant to the research topic. Çınar (2021) defined systematic review as the systematic and unbiased screening of studies on the same subject by the determined criteria, evaluating the validity of the studies found and combining them by synthesising to find an answer to a research question prepared on a specific subject. This research aims to synthesize published articles about Project Management in libraries. This research conducts a systematic literature review to determine the effectiveness of PM in libraries with PRISMA. For this aim, it has been used PRISMA which is a systematic literature review technique (Moher et al., 2009). All relevant databases were included to ensure that the literature on PM in libraries has been covered extensively.

Research questions

RQ1: Which PM software is preferred by libraries?

RQ2: What are the advantages of using PM in libraries?

RQ3: What are the challenges of using PM in libraries?

Method

This research conducts a systematic literature review to achieve the research aim. As seen in Figure 1, the PRISMA technique was used as a systematic literature review for this study. A systematic review is a more scientific method of summarising the literature because specific protocols determine which studies to include in the review.

PRISMA stands for Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses. It is a minimal collection of elements for reporting in systematic reviews and meta-analyses supported by evidence (Systematic Reviews, 2022). The information flow across the several stages of a Systematic Review is shown in the flow diagram. It illustrates how many records were found, included, and excluded, with the reasons (Systematic Reviews in Health, 2023).

The materials used to identify the systematic literature review's significant aspects were analysed and sorted according to the proposed classification context. Researchers used certain keyword combinations. The Logical formula for the search strategy is ("Project Management" OR "Project Management Software" OR "PM") AND ("Library" OR "Libraries") to find published articles studying Project Management in libraries. After searching for these keywords, the following Inclusion and Exclusion criteria were applied to reach the relevant articles.

Inclusion and Exclusion Criteria

Inclusion and exclusion criteria are set to ensure that the searched articles are relevant to the research's purpose. The criteria determined are given in Table 1.

Table 1

Inclusion/Exclusion Criteria

Criteria	Inclusion criteria	Exclusion criteria
Exposure of interest	PM in libraries	Project Management in other domains
Language	Articles were written in English.	Written in any other language
Type of publication	Peer-reviewed articles	Book reviews, papers in conference proceedings, and editorials
Period	2017-2022	Before 2017
Access to article	Open Access Articles	Full text is not available online.

Project management papers from other domains were not included in the study's selection of articles appropriate for it; only materials with PM in libraries were. Editorials and book reviews were also not included in the screening process because they were irrelevant to the study's objectives. Additionally, the analysis only included articles from the years 2017 through 2022. The majority of the reasons the study was restricted to this time frame were that it was current and that there were a manageable number of studies, allowing for a thorough examination. Similarly, only papers written in English were included in the analysis. The fact that the common language used by all researchers in English and the universal language of science is English formed the basis of this limitation (Aktoprak & Hursen, 2022; Al-Dabbagh, 2005).

Database Search and Duplicate Elimination

Ebscohost, Emerald, Scopus, WOS, and ScienceDirect were selected databases to ensure relevant studies were captured. It is possible to guarantee, find and refer to the most important scientific publications, as they offer comprehensive coverage of

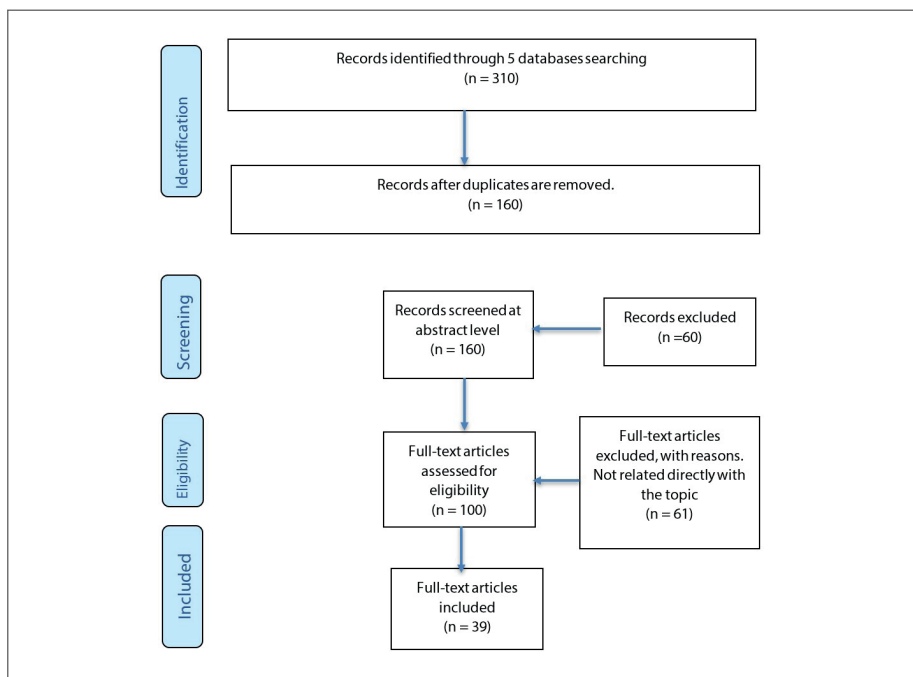
quality publications. EBSCOHost provides services by compiling databases, Scopus and WOS include bibliographic citation directories, and ScienceDirect includes Elsevier's academic publications. Emerald Database provides academic journal database service. Two authors screened abstracts and titles against inclusion and exclusion criteria independently. Two authors extracted data independently using a standard form for the risk of bias and applicability assessment. The Concordance index between the authors (Cohen's kappa coefficient) of 0.9 was achieved.

Data Extraction Strategy

After applying the Inclusion and Exclusion criteria, the researchers evaluated the research suitability of the individual articles, and the irrelevant articles were excluded from the study. Data analysis was carried out by examining the remaining articles in detail.

Figure 1

The PRISMA Flow of Information Through the Different Phases of A Systematic Review

Conducting The Review

A systematic literature review was conducted between 10 April 2022 and 1 December 2022. At this stage, databases were examined in detail. In the table below, it is seen that there is a suitable study with the criteria in each database.

Table 2

Database Search Result

Database	Used terms and operators	Search field	No. of peer-reviewed articles
EBSCOhost	("Project Management" OR "Project Management Software") and ("library" OR "libraries" OR "librarian")	Abstract	100
Emerald	("Project Management" OR "Project Management Software") and ("library" OR "libraries" OR "librarian")	Abstract	6
ScienceDirect	("Project Management" OR "Project Management Software") and ("library" OR "libraries" OR "librarian")	Abstract	6
Scopus	("Project Management" OR "Project Management Software") and ("library" OR "libraries" OR "librarian")	Abstract	159
Web of Science	("Project Management" OR "Project Management Software") and ("library" OR "libraries" OR "librarian")	Abstract	42

Reporting Review

The research process started with 310 articles, for which five electronic databases were used. Records were gathered using the keywords ("Project Management" OR "software") AND ("library" OR "libraries" OR "librarian") in the abstract.

After searching the electronic databases, the Identification, Screening, Eligibility, and Included stages were carried out. In identification, all the duplicated articles were removed from 310 articles from all five databases, and only 160 were left after removing 150 articles. Then in the screening process, 60 articles were excluded, 100 articles were further assessed for eligibility, 61 articles were excluded, and all the unrelated to the research articles were removed.

Finally, 39 articles were determined per the inclusion and exclusion criteria and examined for research.

Table 3*Most Important Results in Papers*

No.	Reference	Result
1	(Hartzell-Gundy, Lawton, and Rozear, 2020)	The team followed the "Learn by doing" approach throughout the project.
2	(Stoddard, Gillis, and Cohn, 2019)	Agile did not solve every problem or include human factors by being "too corporate."
3	(Shein, Robinson, and Gutierrez, 2018)	Agile provides the possibility of more excellent outcomes compared to the initial planning.
4	(Collins and Wilson, 2018)	If it is not working, move on and reach other conclusions.
5	(Ratledge & Sproles, 2017)	The librarian must have communication skills and knowledge of technology, and PM. Complete the task with the given budget and requirements.
6	(Monnin, 2020)	Asana PM tool is used for small libraries by collaborating and assigning tasks.
7	(Porter, 2019)	The PM built the connection and brought more clarity to the project.
8	(Sullo, 2017)	Even though they were not taught about Project Management, and many librarians participated in projects, the PM must be necessary for the LIS program.
9	(Nelson et al., 2020)	PM instruments help in recording the project's advancement and enhancement.
10	(Kelly and O'Gara, 2018)	It was concluded that a project should always start with the question of why, and projects to be done should be purposeful.
11	(Zvyagintseva, 2018)	Productive methods are required to enhance digital platform growth.
12	(Shelby, 2019)	For the PM, the critical quality is to improve productivity.
13	(Chou, Shadle, and Teel, 2019)	Dissemination of titles between contributors, education requirements, and project information provides functionality.
14	(O'Hara, Lapworth, and Lampert, 2020)	For PM, documentation plays an important role.
15	(Lacuata, 2020)	The project must be well organized.
16	(Pryima et al., 2019)	In modernizing the Library, PM plays a key role.
17	(Rojîşteanu, 2017)	PM can convert challenges into opportunities.
18	(Miller, 2018)	In the virtual world, librarians must have more information and methods in this virtual world.
19	(Michalak & Rysavy, 2020)	Conveys communication and delivers the marketing clearly and persistently up to date.
20	(Mitchell, 2018)	PM smooths the strategic and in-operation projects managed by the Library.
21	(Bjornen & Ippoliti, 2022)	Ownership or sponsorship is essential for the project to be on track.
22	(Michalak & Rysavy, 2020)	Before PM, there needed to be more clarity, failure to submit on time, and difficulty managing multiple projects.

Table 3*Continued*

No.	Reference	Result
23	(Potnis & Gala, 2020)	Risk, deadlines, and budgeting improve the quality of the project and can be adjusted with the help of the PM.
24	(McLean and Canham, 2018)	The recording is entitled to-do, under construction, and accomplishments.
25	(Waterhouse and Mann, 2021)	PM helps librarians to discover their qualities and also encourages them to grow.
26	(Guo, 2019)	A favourable outcome does not always bring success to the Library, omitted if it is connected to the Library's goals.
27	(McGeary, Guder, and Ganeshan, 2021)	Project managers may need to have official training for it.
28	(Wu et al., 2020)	Culture may impact the implementation of PM.
29	(Harden and Ajamie, 2020)	The project manager can lead even though do not have any management authority.
30	(Blythe, Solomon, and Gunther, 2019)	The PM brings creativity to the staff.
31	(Petters et al., 2019)	Training improves the productivity of the project.
32	(D'Amato & Erb, 2018)	The critical part of PM is communication.
33	(Kipps & Jones, 2020)	Librarians are constantly discovering different techniques to use software for functional management.
34	(Stojanovic, 2021)	Trello provides workflow according to the different needs of their customer.
35	(Koldunov & Cristini, 2018)	Python can be used for improving the scientific PM.
36	(Burriss & Rowell, 2017)	The PM brings library staff and their stakeholders together.
37	(Cobo Serrano & Arquero Avilés, 2018)	In modernisation, library PM techniques are becoming more popular in library management.
38	(Igbo et al., 2022)	Research on university libraries in Nigeria indicates that universities have only library websites and online databases.
39	(Igwe & Sulyman, 2022)	It is stated that lack of technological knowledge, technophobia, data privacy and security are among the challenges of the intelligent library.

Results

Although librarians did not know about project management, it helped them develop their communication and operational skills when they embraced project management. The critical role of a project manager is to build a smooth workflow through effective communication.

PM tools help librarians with documentation and monitoring their progress. Despite this, Project Management software sometimes cannot be as effective as desired because it ignores the human factor (Stoddard et al., 2019).

Preferred Project Management Software

The increasing growth of sophisticated library services like digital repositories and virtual reference points suggests that a librarian's job is shifting more and more toward project-based work (Kinkus, 2007). As time passes, libraries will be more technology-oriented as continuous progress and management tools increase productivity (Ratledge & Sproles, 2017). A PM tool is used for small libraries by collaborating and assigning tasks (Monnin, 2020). Many project managers have implied PM for success, where a project is detailed and executed with the help of a dashboard and toolkit (Mitchell, 2018). Agile broadly applies to the project's technical requirements and effectual results (Porter, 2019). In Project Management, there is more to Agile than meeting the requirements rather than being adaptable and receptive to change. Agile PM concepts and execution liberates the project from retrograde planning of the management; it instead motivates the team to be innovative and upgrade the existing plan and process for the expected outcomes (Shein et al., 2018). However, Agile did not solve every problem and was not include human factors by being "too corporate" (Stoddard et al., 2019). Agile elements are distinctly related to the advancement of project managers who sincerely embrace agile techniques but acknowledge that the Project Management's strategy must evolve according to the situation.

Project success is tied to agile factors, yet even managers who fervently support agile methodologies understand that each project's management strategy must be customized to the circumstances (Shein et al., 2018).

Notion Dashboard: The Notion Dashboard is a tool commonly used by managers during Covid-19, which helps them manage and keep their tasks in order with effective reporting (Michalak & Rysavy, 2020). Several tasks and areas of your workflow are centred on the Notion Dashboard, and they contain features, including a habit tracker, digital library, project list, and a to-do list. Librarians may quickly access their frequently frequented pages and information with the Notion Dashboard.

Asana: Asana is another tool that project members and managers use. It has two types, unlimited and limited; the limited one is for 15 staff-member. It helps them to communicate and collaborate. Managers can assign duties to complete the project (Monnin, 2020). Asana has many features. Some of those; include a to-do list for projects that can be created, clarity about who should do what and when; tasks are divided into sub-tasks, making the larger task easier to complete; a clear person can be assigned to each task so everyone knows their responsibility; Deadlines ensure that each task is completed on time. Tasks can be viewed in an Asana calendar or even a business calendar. Not only that but with Asana, a timeline can be created to provide a more comfortable view of the schedules; gantt-style task and project deadlines can be specified; Files can be attached to any task or message from the device used, Google Drive, OneDrive, Dropbox or Box. Users can vote or like a message, comment, or task sent in teamwork.

Kanban: A tool known as Kanban is made in Japan, which means signboard. It is a tool that helps project managers envision the project, put it in order, and finalize it. For iterative projects, the Kanban procedure is applicable even if the project is bounded by limits or continual daily work progress (McLean & Canham, 2018). While using Kanban, some difficulties are reliance on supporting systems and dependency on other processors. Staff must report and cooperate (Ahmad et al., 2013).

Trello: PM tool Trello has shown effective results by providing a practical framework (Kipps & Jones, 2020). Trello application can be customized according to user needs (Stojanovic, 2021). Trello application can be customized according to user needs. Projects can be carried out step by step through the application, regardless of the number of people in the organization. To-do lists can be prepared, and the percentage of tasks completed can be tracked with checklists. Required documents can be added to the required tasks area by drag-and-drop method. In addition, automatic reminders can be made by adding important dates.

Another important result is that research on university libraries in Nigeria indicates that universities have only library websites and online databases, and it is seen that there are no Project Management systems for the libraries (Igbo et al., 2022).

Advantages of Using Project Management

Agile provides more excellent outcomes than initial planning (Shein et al., 2018), as it frames the whole program with the title listing and deadlines to all the staff, and all the tasks are well defined. Try, and if it is not working, then move on and reach other conclusions (Collins and Wilson 2018); you always have more options to correct and monitor the staff's mistakes and correct or change the strategies for better outcomes.

With Project Management software, the Project Manager can present the goals and tasks of the projects more clearly; the entire project framework can be clearly defined (Porter 2019). In addition, according to the results obtained from the studies, communication between teammates and project management software is better (Kelly & O’Gara, 2018).

Also, according to the results obtained, people working on the project gained much knowledge of soft skills (Hartsell-Gundy et al., 2020), not just the traditional knowledge, as the librarian has been familiar with it for many decades. Adding PM skills to their knowledge always benefits both libraries and librarians. By applying the agile software, staff learned new skills that helped the Library’s financial resources (Stoddard et al., 2019). The project illustrates how as technology has advanced and libraries have absorbed it, the scope and scale of the Library’s technology-associated roles have grown (Ratledge & Sproles, 2017). Interaction and openness have evolved the paperwork and management, considering the resources and structured decision-making procedure (Porter, 2019).

Documentation is essential for any project as it ensures everyone working on the project is on the same page. It lets stakeholders comprehend the project’s goals, procedure, planned results, and possible outcomes (Kelly & O’Gara, 2018). Librarians constantly discover different techniques to use software for functional management (Kipps & Jones, 2020). Productive methods are required to enhance digital platform growth (Zvyagintseva, 2018). Functional communication indicates better outcomes (D’Amato & Erb, 2018).

Challenges of Using Project Management

Conveying the idea is a very analytic part of any project. The project requirements must impart the opportunities to intensify the skills which will prepare them for their near future projects (Hartsell-Gundy et al., 2020). The other challenge most commonly faced by the libraries is budgeting; GW libraries also have a hard time budgeting for the requirements of the project personnel training to keep up with the research (Stoddard, Gillis, and Cohn, 2019). Keeping up with the new technologies is another challenge the libraries face because they continually inspect their customers (Ratledge & Sproles, 2017).

Another difficulty that the PM can face in libraries is over-analyzing and over-prescription. In a study conducted by Porter (Porter 2019), one participant said: “when all you have is a hammer, every problem looks like a nail, and sometimes a hammer is not the right tool for the job because the problem is not a nail, it is a screw.”

The project’s success does not rely just on a great idea, it is essential to have a great idea, but for implementing the idea, all the necessary resources are also important such as people willing to join the project, inter-departmental collaboration, working together, software and duration of the project (Kelly & O’Gara, 2018). Strategies must align with the limited resources of the PM (Waterhouse and Mann 2021); because of its limited resources, A project must be well-planned from start to end. Some managers focus more on project success and less on what may go wrong, which makes the project unsuccessful (Guo, 2019). There may be difficulties in training staff as appropriate training programs covering all aspects of the project are difficult to find (D’Amato & Erb, 2018). Appropriate training for both project managers and other project workers should be included in the Library Information Science program (Sullo 2017).

In Igbo’s study, the most significant difficulties are the lack of library management software to guide the process, the insufficient knowledge and skills of professionals in applying digital information services, and the lack of corporate digital information provision policies (Igbo et al., 2022).

Discussion and Conclusion

In the last two decades, ways of doing things have changed from traditional methods to modernise the system. Along with the developing technology, the software has also been developed for the Project Management process. According to the results obtained from the study, libraries have started to benefit from PM software. In the systematic literature review, it is stated that the use of PM software in libraries has many opportunities and difficulties. These possibilities and challenges are summarized in Figure 2.

Figure 2

Summary of Results

ADVANTAGES	CHALLENGES
Communication	Budgeting
Proper Documentation	Over-Analyzing
Key Role	Limited resources
High Success Rate	Proper Training Programs
Start-to-End planning	Premium Options
Multiple Project Management	

Many PM software and techniques are available; most project managers have used Agile PM software because of its iterative nature and the project's start-to-end plan. Where all the job titles, tasks, and deadlines are available, it brings the best out of the people by making them innovative and thinking critically. Other software and tools used for the PM are Trello, Kanban, Asana, Notion Dashboard, and Google Tools, which helped the libraries' small and big projects.

PM use in libraries has many advantages, such as it brings clarity in planning and is well-understood using technical tools and software. It provides start-to-end planning and is adaptive to frequent changes to increase productivity and success. The training and knowledge gained by the staff can be further used in future projects. The manager initially allocates all the titles and tasks to avoid confusion and cluster in the plan. It provides better software tools and techniques for communication and documentation, which are two main aspects of any project and, if done correctly, can increase the success rate.

Despite all the advantages, the most common challenges library project managers face are budgeting, limited resources, and over-analyzing training programs. Because of budgetary constraints, the manager has to make poor choices, such as using free software and tools and not purchasing access to premium options, affecting the project success rate. Many researchers concluded that the Project Managers were not given any formal training in their LIS program, and the researchers have recommended that PM training be given to the librarian in their LIS program. Another difficulty was that sometimes Project Managers analysed the situation and made complicated decisions when the solutions were simple. Another challenge was finding the proper training programs for the staff where their full potential was used for the project's success. There are no difficulties with only project management software in libraries. A study stated that lack of technological knowledge, technophobia, data privacy and security issues are among the smart library challenges (Igwe & Sulyman, 2022). Problems such as technophobia, data privacy, and lack of technological knowledge may affect project management software use. The effects of these factors on PM use can be investigated in future studies.

An overview of professional project management is provided in this article, along with a review of related management and library science literature. According to the results obtained from the study, it can be recommended to determine the factors affecting the use of effective Project Management Software in libraries in future studies.

Funding

We certify that no funding has been received for this study's conduct and the manuscript's preparation.

Acknowledgements

There are no acknowledgements.

Conflict of Interest

There is no conflict of interest.

Ethics Committee Decisions and Permissions

Research does not require ethics committee approval.

Consent for publication

Not Applicable. This work has not been published anywhere.

Author Contributions Statement

SS, FO and TK first determined the topic by brainstorming and reviewing the literature. After SS prepared the problem situation of the study, SS and FO conducted their screening independently of each other by the inclusive and exclusive criteria. Then, the reliability of the study was tested by comparing the results. Reporting has been prepared together, and FO chose the journal and arranged it according to the format. TK revised the manuscript according to the reviewers' comments. All authors read and approved the final version of the manuscript.

Kaynakça

- Ahmad, M. O., Markkula, J., & Oivo, M. (2013). Kanban in software development: A systematic literature review. *2013 39th Euromicro Conference on Software Engineering and Advanced Applications*, 9-16. <https://doi.org/10.1109/SEAA.2013.28>
- Aktoprak, A., & Hursen, C. (2022). A bibliometric and content analysis of critical thinking in primary education. *Thinking Skills and Creativity*, 44, 101029. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2022.101029>
- Al-Dabbagh, A. (2005). Globalism and the universal language. *English Today*, 21(2), 3-12. <https://doi.org/10.1017/S0266078405002026>
- Bjornen, K. K., & Ippoliti, C. (2022). Making it better: A project management framework for creating a research data services program. *Issues in Science and Technology Librarianship*, 99. <https://doi.org/10.29173/istl2623>
- Blythe, K., Solomon, J., & Gunther, W. K. (2019). The hard task of soft skills: project management for the materials review process. *Serials Review*, 45(3), 158-159. <https://doi.org/10.1080/00987913.2019.1647745>
- Burress, T., & Rowell, C. J. (2017). Project management for digital projects with collaborators beyond the library. *College & Undergraduate Libraries*, 24(2-4), 300-321. <https://doi.org/10.1080/10691316.2017.1336954>
- Chou, C., Shadle, S., & Teel, K. (2019). Cooperative cataloging projects: managing them for best results. *The Serials Librarian*, 76(1-4), 110-113. <https://doi.org/10.1080/0361526X.2019.1535682>
- Cobo Serrano, S., & Arquero Avilés, R. (2018). Project management techniques at the Complutense University: academic librarians' perceptions. *New Review of Academic Librarianship*, 24(2), 124-135. <https://doi.org/10.1080/13614533.2017.1406378>
- Collins, M., & Wilson, K. (2018). An agile approach to technical services. *The Serials Librarian*, 74(1-4), 9-18. <https://doi.org/10.1080/0361526X.2018.1443652>
- D'Amato, K., & Erb, R. A. (2018). The road from millennium to alma: two tracks, one destination. *The Serials Librarian*, 74(1-4), 217-223. <https://doi.org/10.1080/0361526X.2018.1428475>
- Er-Koçoğlu, N. (2022). Kütüphanecilik ve bilgi bilimi alanında yayımlanan bilimsel makalelerde serbest erişimli bilgi kaynaklarının kapsamı. *Bilgi Dünyası*, 22(2), 329-349. <https://doi.org/10.15612/BD.2021.641>
- Guo, J. X. (2019). Measuring information system project success through a software-assisted qualitative content analysis. *Information Technology and Libraries*, 38(1), 53-70. <https://doi.org/10.6017/ital.v38i1.10603>
- Harden, M., & Ajamie, L. (2020). Product ownership and the library website redesign process. *College & Undergraduate Libraries*, 27(2-4), 385-396. <https://doi.org/10.1080/10691316.2021.1892559>
- Hartsell-Gundy, A., Lawton, K., & Rozear, H. (2020). 17 librarians and one big undertaking: creating a digital project from start to finish. *Journal of Electronic Resources Librarianship*, 32(1), 19-28. <https://doi.org/10.1080/1941126X.2019.1709730>

- Henkoğlu, H. Ş. (2021). Türkiye'deki üniversite kütüphane web sitelerinin web içeriği erişilebilirlik kılavuzu kapsamında değerlendirilmesi. *Bilgi Dünyası*, 22(2), 251-288.
- Igbo, H., Ibegbulam, I., Asogwa, B., & Imo, N. (2022). Provision of digital information resources in Nigerian university libraries. *Information Research: An International Electronic Journal*, 27(3). <https://doi.org/10.47989/IRPAPER936>
- Igwe, K. N., & Sulyman, A. S. (2022). Smart libraries: changing the paradigms of library services. *Business Information Review*, 39(4), 147-152. <https://doi.org/10.1177/02663821221110042>
- Kelly, M., & O'Gara, G. (2018). Collections assessment: developing sustainable programs and projects. *The Serials Librarian*, 74(1-4), 19-29. <https://doi.org/10.1080/0361526X.2018.1428453>
- Kinkus, J. (2007). Project management skills: a literature review and content analysis of librarian position announcements. *College & Research Libraries*, 68(4), 352-363. <https://doi.org/10.5860/crl.68.4.352>
- Kipps, K. L., & Jones, A. K. (2020). Things are looking up: using cloud-based technology tools in collection management workflows. *Serials Review*, 46(3), 215-223. <https://doi.org/10.1080/00987913.2020.1806646>
- Koldunov, N. v., & Cristini, L. (2018). Programming as a soft skill for project managers: how to have a computer take over some of your work. *Advances in Geosciences*, 45, 295-303. <https://doi.org/10.5194/adgeo-45-295-2018>
- Lacuata, A. N. (2020). Digitization of library resources in higher education institutions in La Union, Philippines. *Preservation, Digital Technology & Culture*, 49(4), 139-158. <https://doi.org/10.1515/pdptc-2020-0031>
- McGeary, B., Guder, C., & Ganeshan, A. (2021). Opening up educational practices through faculty, librarian, and student collaboration in OER creation: Moving from labor-intensive to supervisory involvement. *The Canadian Journal of Library and Information Practice and Research*, 16(1), 1-27. <https://doi.org/10.21083/partnership.v16i1.6149>
- McLean, J., & Canham, R. (2018). Managing the electronic resources lifecycle with kanban. *Open Information Science*, 2(1), 34-43. <https://doi.org/10.1515/opsis-2018-0003>
- Michalak, R., & Rysavy, M. D. T. (2020). Managing remote projects effectively with an action dashboard. *Journal of Library Administration*, 60(7), 800-811. <https://doi.org/10.1080/01930826.2020.1803022>
- Miller, A. (2018). Innovative management strategies for building and sustaining a digital initiatives department with limited resources. *Digital Library Perspectives*, 34(2), 117-136. <https://doi.org/10.1108/DLP-08-2017-0029>
- Mitchell, E. T. (2018). Lightweight tools and dashboards for program management in libraries. *Technical Services Quarterly*, 35(1), 68-82. <https://doi.org/10.1080/07317131.2017.1385295>
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., & Altman, D. G. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *BMJ*, 339(jul21 1), b2535-b2535. <https://doi.org/10.1136/bmj.b2535>
- Monnin, C. (2020). Asana (product review). *Journal of the Canadian Health Libraries Association*, 41(3). <https://doi.org/10.29173/jchla29509>

- Nelson, G. M., Goates, M. C., Pixton, D. S., Frost, M., & Broadbent, D. (2020). Collection weeding: Innovative processes and tools to ease the burden. *The Journal of Academic Librarianship*, 46(5), 102139. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2020.102139>
- O'Hara, G., Lapworth, E., & Lampert, C. (2020). Cultivating digitization competencies. *Information Technology and Libraries*, 39(4). <https://doi.org/10.6017/ital.v39i4.11859>
- Petters, J. L., Brooks, G. C., Smith, J. A., & Haas, C. A. (2019). The impact of targeted data management training for field research projects - a case study. *Data Science Journal*, 18. <https://doi.org/10.5334/dsj-2019-043>
- Porter, S. (2019). Project management in higher education: a grounded theory case study. *Library Management*, 40(5), 338-352. <https://doi.org/10.1108/LM-06-2018-0050>
- Potnis, D. D., & Gala, B. (2020). Managing the "backend" of LIS research projects: A project management perspective. *Library & Information Science Research*, 42(1), 100996. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2019.100996>
- Pryima, S. M., Anishchenko, O. V., Dayong, Y., & Ivanova, N. A. (2019). Formation of the project competence of future specialists in information, library and archive services in a digital society. *Information Technologies and Learning Tools*, 70(2), 121. <https://doi.org/10.33407/itlt.v70i2.2639>
- Ratledge, D., & Sproles, C. (2017). An analysis of the changing role of systems librarians. *Library Hi Tech*, 35(2), 303-311. <https://doi.org/10.1108/LHT-08-2016-0092>
- Rojjsteanu, C. E. (2017). Google me this: what can project management be for libraries in the age of Google et al.? *Journal of Library and Information Science*, 13(2), 27-46. <https://doi.org/10.26660/rrbsi.2017.13.2.27>
- Shein, C., Robinson, H. E., & Gutierrez, H. (2018). Agility in the archives: translating agile methods to archival project management. *RBM: A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage*, 19(2), 94. <https://doi.org/10.5860/rbm.19.2.94>
- Shelby, J. (2019). Convergent evolution of innovative teams in technical services. *Serials Review*, 45(3), 150-153. <https://doi.org/10.1080/00987913.2019.1644711>
- Stoddard, M. M., Gillis, B., & Cohn, P. (2019). Agile project management in libraries: creating collaborative, resilient, responsive organizations. *Journal of Library Administration*, 59(5), 492-511. <https://doi.org/10.1080/01930826.2019.1616971>
- Stojanovic, V. (2021). Trello (product review). *Journal of the Canadian Health Libraries Association*, 42(1). <https://doi.org/10.29173/jchla29545>
- Sullo, E. (2017). Academic librarians at institutions with LIS programs assert that project management training is valuable. *Evidence Based Library and Information Practice*, 12(3), 180. <https://doi.org/10.18438/B8TMIS>
- Systematic reviews. (2022). What is PRISMA? <https://guelphhumber.libguides.com/c.php?g=213266&p=1406923#:~:text=What%20is%20PRISMA%3F,a%204-phase%20flow%20diagram>
- Systematic reviews in health. (2023). University of Canberra. <https://canberra.libguides.com/systematic/report>

- Waterhouse, J., & Mann, S. (2021). Mapping domain knowledge for leading and managing change. *The Serials Librarian*, 80(1-4), 3-10. <https://doi.org/10.1080/0361526X.2021.1863140>
- Wu, Y., Guimaraes, A., & Wang, Z. (John). (2020). Product owners at hesburgh libraries: increasing stakeholder engagement and accountability through continuous organizational enhancement. *Journal of Library Administration*, 60(7), 695-713. <https://doi.org/10.1080/01930826.2020.1797329>
- Zvyagintseva, L. (2018). Community-led digital exhibits service at the edmonton public library: research and consultation. partnership: *The Canadian Journal of Library and Information Practice and Research*, 12(2). <https://doi.org/10.21083/partnership.v12i2.3957>

Google Haritalarda Halk Kütüphanelerine İlişkin Değerlendirmelerin İçerik Analizi: Türkiye'deki İl Halk Kütüphaneleri Örneği

Content Analysis of Evaluations of Public Libraries on Google Maps: The Case of Provincial Public Libraries in Türkiye

Özgür POLAT, Mehmet Ali AKKAYA

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Polat, Ö. ve Akkaya, M. A. (2023). Google haritalarda halk kütüphanelerine ilişkin değerlendirmelerin içerik analizi: Türkiye'deki il halk kütüphaneleri örneği. *Bilgi Dünyası*, 24(1), 45-72. doi: 10.15612/BD.2023.711

Makale türü / Paper type: Araştırma Makalesi / Research Article

DOI: 10.15612/BD.2023.711

Geliş Tarihi / Received: 30.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 01.06.2023

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 10.06.2023

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Google Haritalarda Halk Kütüphanelerine İlişkin Değerlendirmelerin İçerik Analizi: Türkiye'deki İl Halk Kütüphaneleri Örneği

Özgür POLAT* , Mehmet Ali AKKAYA**

Öz

İnternet dünyasının eriştiği yaygınlık ve yarattığı cazibenin bir yansıması olarak, günümüzde yaşamın bütün alanları ve hemen tüm disiplinler bu mecraı ve beraberinde getirdiklerini çok daha fazla dikkate almaktadır. Bu noktada ilk akla gelen aktörler ise sosyal medya araçları ve etkileşimli çevrimiçi uygulamalardır. Söz konusu yakınsama, şüphesiz bilgi merkezleri dünyasını da etki ağına almaktadır. Farklı nitelik ve içeriklerle ortaya konan bilimsel çalışmalar da bir yandan bu yakınsamayı doğrularken, diğer yandan da değişim hızına dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, Google Haritalar uygulaması üzerinden il halk kütüphaneleri hakkında yapılan değerlendirmelerin farklı açılardan analizleri yapılarak, uygulamanın kütüphaneler için önemine dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Böylelikle, özellikle muhataba yönelik değerlendirme ve görüşlerin özgürce ifade edilebilmesi, etkileşim düzey ve tatmininin yüksek olması ve haritaya bağlı farklı ilişkilendirmeleri içermesi nedeniyle kullanım yaygınlığı sürekli artan Google Haritalar uygulamasının, kütüphaneler tarafından daha çok referans alınarak, elde edilecek verilerin, hizmet yeterliliği ve kullanıcı memnuniyetine dönüşmesine katkı sağlayabilmek hedeflenmiştir. Çalışmada, yazılı doküman ve belge analiz yönteminin yanı sıra, metnin kurgulanmasında betimleme yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmanın evrenini Türkiye'deki 81 il halk kütüphanesi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında Google Haritalar uygulaması üzerinden il halk kütüphaneleri ile ilgili yapılmış 6.314 değerlendirme, MAXQDA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, il halk kütüphanelerinin yanı sıra, Türkiye'deki diğer bilgi merkezleri için de Google Haritalar uygulamasının hizmet performansını artırma, kullanıcı etkileşimi, toplumsal algı ve kabul açısından son derece özgün ve referans alınması gereken verilere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Farklı disiplinlerde bilimsel yaklaşımla sıklıkla ele alınan Google Haritalar uygulamasının kütüphanecilik alanı ile ilişkilendirildiği ulusal literatürdeki ilk çalışma olan araştırmanın, tıpkı sosyal medya araçlarında olduğu gibi, Google Haritaların da kütüphaneler tarafından daha ciddiye alınmasına, uygulama aracılığı ile elde edilecek verilerin ve sağlanacak etkileşimin her açıdan daha "iyi" kütüphaneye dönüşmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar sözcükler: İl halk kütüphanesi, sosyal medya, çevrimiçi uygulama, Google Haritalar, çevrimiçi değerlendirme, kütüphane deneyimi.

* Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, ozgur.polat@ikcu.edu.tr

** Prof. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, mali7akkaya@gmail.com

Content Analysis of Evaluations of Public Libraries on Google Maps: The Case of Provincial Public Libraries in Türkiye

Özgür POLAT* , Mehmet Ali AKKAYA**

Abstract

As a reflection of the prevalence of the internet world and the attraction it has created all fields of life and almost all disciplines take this medium and what it brings with it much more into consideration. At this point, the first actors that come to mind are social media tools and interactive online applications. The convergence in question undoubtedly encompasses the world of information centers as well. Scientific studies with different qualities and contents not only confirm this convergence, but also draw attention to the speed of change. In this study, it is aimed to draw attention to the importance of the application for libraries by analyzing the evaluations made about the provincial public libraries through the Google Maps application from different perspectives. Thus, the use of the Google Maps application, which is constantly increasing due to the fact that the evaluations and opinions can be freely expressed, especially due to the high level of interaction and satisfaction, and the different associations related to the map, are more referenced by the libraries and the data to be obtained will turn into service adequacy and user satisfaction. aimed to contribute. In the study, besides the written document and document analysis method, the descriptive method was used in the editing of the text. The population of the study consists of 81 provincial public libraries in Türkiye. Within the scope of the research, 6.314 evaluations made about the provincial public libraries over the Google Maps application were analyzed using the MAXQDA program. The findings revealed that the Google Maps application for other information centers in Türkiye, as well as the provincial public libraries, has extremely unique and reference data in terms of increasing service performance, user interaction, social perception, and acceptance. The research, which is the first study in the national literature in which the Google Maps application, which is frequently discussed with a scientific approach in different disciplines, is associated with the field of librarianship. It is considered that it will contribute to its transformation into a "good" library.

Keywords: Provincial public library, social media, online application, Google Maps, online assessment, library experience.

* Asst. Prof. Dr., Izmir Katip Celebi University, Department of Information and Records Management, ozgur.polat@ikcu.edu.tr

** Prof. Dr., Izmir Katip Celebi University, Department of Information and Records Management, mali7akkaya@gmail.com

Giriş

İnsanoğlu, binlerce yıllık evrimin her aşamasında, günlük hayatta karşılaştığı güçlüklerin üstesinden gelebilmek için temelde bilgi ve bilimden beslenen ve her biri ait olduğu dönemde yenilik olarak kabul edilen buluşlardan yararlanmaktadır. Aynı zamanda toplumsal ilginin de odağı olan ve teknolojiden yoğun biçimde beslenen söz konusu yenilikler silsilesinin son çeyrek yüzyıldaki asıl aktörü şüphesiz internet ve beraberinde getirdikleridir. Zamanla insanlar üzerindeki etkisine cazibe, kolaylık, hız gibi yetkinlikleri de ekleyen (Akkaya, 2021, s. 222) internet, bir yandan birey için dünyayı daha erişilebilir, bildik ve yakından takip edilebilir hale getirirken, diğer yandan hemen tüm dünyaya etkileşimin hızını ve kolaylığını deneyimleme fırsatı sunmaktadır. Kendine özgü pek çok şeyle birlikte kısa sürede kendi terminolojisini de yaratan internet ve beraberinde getirdikleri için yapılan nitelemelerden biri de dijital dünyadır (Goran vd., 2017; Luers, 2021). İnternet dünyasının günümüzdeki başrol oyuncusu ise, “Web 2.0” olarak da adlandırılan sosyal medya ve çeşitlenmeye devam eden araçlarıdır.

Günümüzde sınırları sürekli genişleyen, zaman ve mekân esnekliği artan ve hayatın tüm yönleriyle içinde var olunan bir yaşam alanına dönüşen internet dünyası, sosyal medya ile farklı bir kimliğe ve küresel algıya bürünmüştür. Bu değişimin nedeni, internetin sosyal medya ile daha çok etkileşim fırsatına ve daha etkili (yönlendirici) uyaran çeşitliliğine sahip olmaya başlamasıdır (Meredith, 2020). Sosyal medyanın yönlendirici gücünün gündelik yaşamın internetle bağının olmadığı diğer zaman ve alanlarda da devam etmesi, sosyal medyayı insanın var olduğu tüm sahnelerde ön plana çıkaran katalizördür (Lund vd., 2018, s. 272; Zhuravskaya vd., 2020, s. 416). Dünya çapında birçok gönüllünün katkısıyla gelişmeye devam eden Vikipedi, sosyal medyayı şöyle tanımlamaktadır: “...kullanıcıların internette aradığı, kullandığı ve içerik ürettiği interaktif iletişim platformudur... Geleneksel medyadan Web 2.0’ın kullanılmaya başlamasıyla, tek yönlü içerik paylaşımından, çift taraflı içerik alışverişine erişim sağlanan medya iletişimi” (2023a). Mobil tabanlı paylaşım ve etkileşimin esas olduğu sosyal medya dünyasının Instagram, Twitter, Youtube, Facebook gibi en bilindik aktörlerinin yanı sıra, kullanım yoğunluğu ve çeşitliliği, etki ağı ve etkileşim gücü sürekli artan araçlarından biri de Google Haritalar (Google Maps)’dır.

Google tarafından 8 Şubat 2005 tarihinde kullanıma açılan Google Haritalar uygulaması, en basit kimliklendirmeye, ücretsiz çevrimiçi haritalama servisedir. 2015 yılına kadar bu kapsamda hizmet vermeye devam eden uygulama, aynı yıl yapılan güncelleme ile çevrimdışı kullanılabilirlik özelliği kazanmıştır (Vikipedi, 2023b). İlk başta insanların bir noktadan başka bir noktaya en kolay biçimde gitmesini sağlamak için kurulmuş bir internet sitesi olan Google Haritalar, Google Play Store’da ortalama 4,2 puan ortalamasıyla değerlendirilmiş ve 10 milyardan fazla indirilmiştir (Google Play, 2023). Uygulamanın gelişim süreçlerindeki köşe taşları şu şekilde basamaklandırılabilir

(Dodsworth ve Nicholson, 2012; Mehta vd., 2019; Mathayomchan ve Taecharungroj, 2020; Vikipedi, 2023b):

- 2007- Uygulama 30'dan fazla ABD şehri için güncel trafik bilgilerini paylaşmaya başladı.
- 2007- Uygulamanın mobil versiyonu kullanıma sunuldu.
- 2009- Uygulamaya navigasyon özelliği eklendi.
- 2014- Uygulamaya restoran, bar ve otel gibi işletmelerin derecelendirilmesi, açılış kapanış saatleri ve fiyatları gibi bilgiler verme özelliği eklendi.
- 2014- Uygulamaya işletmelerin görünürlüğünü artırmalarına yardımcı olacak "My Business" özelliği eklendi.
- 2015- Uygulamaya "Yerel Rehberler Programı" eklendi.
- 2018- Uygulamaya tekerlekli sandalyelere uygun rotalara erişim özelliği eklendi.
- 2019- Uygulamaya yol tariflerinin gerçek görüntüler üzerinden yapıldığı "Live View" özelliği eklendi.

Google Haritalar uygulaması, günümüzde de değişim geçirmeye ve dönüşmeye devam etmektedir. Önceleri sadece bir harita ve yer/yön bulma aracı olan uygulama, artık kullanıcıları için dijital dünyanın ve sosyal medyanın diğer pek çok mecrasından daha objektif olduğu değerlendirilen çoklu bir bilgi edinme platformudur. Kullanıcılarının uygulamadan ücretsiz bir biçimde yararlanması ve işletmelerin de kendini uygulamaya ücretsiz olarak ekleyebilmesi Google Haritaların yarattığı cazibeyi canlı tutmaktadır. İnsanlara yorum yapabilme, fotoğraf ekleyebilme ve "yıldız vererek puanlama" ile uygulamada yer alan kurum ve kuruluşları değerlendirme olanağı vermektedir (Mathayomchan ve Taecharungroj, 2020, s. 1; Khan ve Loan, 2022, s. 601). Yıldız puanlamasında değerlendirme ölçütü olarak kullanılan beş yıldızın anlamları ise şöyledir: "çok iyi" (5 yıldız), "iyi" (4 yıldız), "kabul edilebilir" (3 yıldız), "kötü" (2 yıldız) ve "çok kötü" (1 yıldız) (Mathayomchan ve Taecharungroj, 2020, s. 1). Google Haritalara eklenen yeni özellikler, uygulamasının bilinirliğini, kullanım yoğunluğunu ve etkileşim gücünü arttırmaktadır. Uygulamanın kullanıcıları, artık adres bulmanın ötesinde, alışveriş yeri, eğlence mekânı, restoran gibi yerler hakkında bilgi almak, o yere gidip gitmeme kararının ve tercihinin isabet oranını arttırmak için de Google Haritaları kullanmaktadır. Ayrıca işletme sahipleri My Business hesabı üzerinden yorumlara cevap yazarak müşterilerle etkileşime geçebilir.

Yukarıda özetlenen değişim süreci kapsamında, Google Haritalar uygulamasının referans alındığı farklı öncelikli çalışmalardan birinde, Eckerd Koleji'nden mezun olan öğrencilerin takibinin yapılması, onlarla kurulan bağın kopmaması ve hatta güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaç için oluşturulan ve uygulama ile bütünleşmiş çalışan etkileşimli mezunlar haritası üzerinden mezunların yaptıkları paylaşımlar, okulun mezunları ile olan bağının güçlenmesinde yönlendirici bir rehber olmuştur. Kurumsal aidiyetin güçlenmesinin yanı sıra mezunların kariyer planlaması açısından da fırsatlar sunan bu uygulamanın aynı zamanda kolej için de iyi bir halkla ilişkiler ve pazarlama aracı olduğu vurgusu yapılmıştır (Nenn, 2022).

Özellikle hizmet sektörünün ön planda olduğu, bilinirlik ve tanınırlığın yanı sıra müşteri memnuniyeti ile bu memnuniyetin kamuya paylaşılmasının karlılıkta doğrudan etkili olduğu turizm gibi sektörlerde Google Haritalar ve benzeri uygulamaların daha yoğun ve çok yönlü ele alınması, uygulama ve hizmetlerinin önemsenmesi (Korkmaz, 2020; Başaran ve Somuncu, 2021; Halaç vd., 2021; Mancı ve Tengilimoğlu, 2021), bugün gelinen noktada Google Haritaların sosyal, kültürel, toplumsal ve ekonomik yaşama yaptığı etkiyi görmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu kimlik değişimi, kâr amacı güdüp gütmemesi ayrımı olmaksızın çok daha fazla kurumun ilgisine mazhar olmuştur. Günümüz açısından adeta bir gereklilik olan bu yakınsamadan uzak kalma konforu olmayan kurumlardan biri de toplumsal kültür kurumu kimliği ile halk kütüphaneleri olmalıdır.

Tanımında da yer alan "din, dil, ırk, yaş ve cinsiyet ayrımı yapmaksızın herkesin kullanımına açık olma" ilkesi ile ön plana çıkan ve bilgi merkezleri dünyasının en yaygın türü olan halk kütüphaneleri, aynı zamanda kullanıcıları ile en geniş düzlemde ve en kolay bütünleşebilen kütüphanelerdir. Bu özellik halk kütüphanelerine üzerinde en çok tartışılan, toplumun tüm paydaşlarının hakkında fikir yürüttüğü ve günlük yaşamda kendine en kolay yer edinebilen bilgi merkezi türü olma ayrıcalıklarını da kazandırmıştır (Odabaş ve Akkaya, 2018, s. 7). Aynı zamanda kullanıcıların kütüphaneye yaklaşım ve beklentilerini de belirleyen bu özgünlüklerin yansımalarından biri de günün koşullarına göre yenilenme çabası ve yollarını sürekli canlı tutma gerekliliğidir.

Sosyal medya araçlarının ve aralarında Google Haritaların da yer aldığı çevrimiçi uygulamaların en belirgin ve kullanıcılarında cazibe yaratan yanlarından biri, kullanıcılarına sağladığı etkileşim olanağıdır. Bu olanak, bir yandan kullanıcıya kendisinin ne derecede dikkate alındığını görme fırsatı sunarak, uygulamaya yüklediği anlam ve hissettiği bağlılığı beslerken, diğer yandan da kullanıcının farklı ön koşul ve kaygılar olmaksızın, düşüncelerini görece özgürce ifade edebilmesine olanak sağlamaktadır. Her iki ayrıcalık, orta ve uzun vadede sosyal medya araçları ve çevrimiçi uygulamalar ile kullanıcılarının birlikteliğinde sürekliliği korumanın ve yeni kullanıcı edinmenin en önemli kolaylaştırıcılarıdır. Kütüphaneler gibi ancak hizmet sundukları toplumla birlikte var olabilen kurumlar söz konusu olduğunda, hangi platform ve iletişim ortamında

gerçekleştiriliyor olursa olsun, etkileşimin inşası ve korunması çok daha önemli bir noktada yer almaktadır. Sosyal medya araçları ve çevrimiçi uygulamalarda kullanıcıyla etkileşimi sağlamanın araçlarından biri, muhabata sorular yönelmek ve verilen yanıtlarla iletişimi, tatmin ve memnuniyet düzeyini, bağlılığı ve iş birliğini geliştirmektir.

Günümüzün bilişim teknolojisi tabanlı internet ve özellikle sosyal medya odaklı evrensel değişim ve etkileşim süreci dikkate alındığında, halk kütüphaneleri için de öncelikli yenilenme ve uyumlaşma mecrası, unsurları arasında sosyal medyanın da yer aldığı dijital dünyadır. Dünya genelinde son çeyrek yüzyıldır olduğu gibi, Türkiye’de hizmet veren halk kütüphanelerinin kurumsal işleyiş ve hizmet felsefesindeki değişimlere bakıldığında, bu kütüphanelerin de hızlı bir biçimde yukarıda sözü edilen değişim ve yenilenme sürecine uyumlaşmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu çaba ilk elde yaygın sosyal medya araçlarını kullanmak şeklinde eylemleştirilmiştir. Söz konusu eylemselliğin boyutunu ortaya koyabilmek adına ülke genelinde bir tarama yapılmıştır. 12-22 Aralık 2022 tarihleri arasında yapılan taramada, çalışmanın sınırlılıkları bağlamında Türkiye’de Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren il halk kütüphanelerinin tamamının resmi (kurumsal) web adreslerinin olmasına karşın bazılarının aktif olarak kullanılmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan, yine aynı taramada il halk kütüphanelerinin %74,07 (60 kütüphane)’sinin Facebook, %72,83 (59 kütüphane)’ünün Twitter, %65,43 (53 kütüphane)’ünün ise Instagram hesabının olduğu ve aktif olarak kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Diğer taraftan, 12 il halk kütüphanesinin ise herhangi bir sosyal medya hesabına erişilememiştir.

Aralarında halk kütüphanelerinin de yer aldığı kurumların yaygın sosyal medya araçlarının etki gücünü fark etmesi, bu kurumların zamanla etkileşimli farklı sosyal medya mecralarında görünür olma çabalarını tetiklemiş ve hızlandırmıştır (Kronqvist-Berg, 2014, ss. 19-20, 22). Google Haritalar uygulaması, bu mecralardan biridir.

Önceki Çalışmalar

Sosyal medya araçlarının yaygınlaşması ve kullanım sürecinin çeşitlenmesine bağlı olarak, bu platformların etkileşim gücünün konu alındığı bilimsel çalışmalar üretilmeye başlanmıştır. Söz konusu çalışmaların niteliksel ve niceliksel artışı günümüzde de devam etmektedir. Araştırmanın sınırlılıkları dikkate alınarak, Google Haritalar uygulamasının farklı sektörlerden örneklerle hizmet performansına ve etkileşimli kullanıcı (müşteri) memnuniyetine/görüşüne/değerlendirmesine yansımaları konu alan ve bilimsel literatürde sayıları ivmeli bir artış içinde olan çalışmalardan bazıları bu çalışmada verilmiştir.

Benzer sınırlılıklarla yapılmış en geniş kapsamlı çalışmalardan birinde, “yemeğin nasıldı” sorusuna verilebilecek yanıtların odağında, Google Haritalar uygulamasında Londra, Birmingham ve Manchester’da hizmet veren 5.010 restorana ilişkin müşteri

yorumları analiz edilmiştir. 1 milyona yakın görüşün nicel analizinin yapıldığı çalışmada, kurumlara yönelik yıldız değerlendirmeleri de farklı etki boyutlarına göre olumlu-olumsuz dağılım üzerinden kategorize edilmiştir (Mathayomchan ve Taecharungroj, 2020).

Ateş ve Sunar (2019), yaptıkları çalışmada, insanların yoğun olarak destinasyonlara yönelik bilgi edinme, tecrübelerini paylaşma ve yönlendirme amaçları için interaktif bir şekilde kullandıkları Google Haritalarda İvriz Kültürel Peyzaj alanı hakkında yapılmış olan değerlendirmeleri MAXQDA programı ile analiz etmişlerdir. 854 ziyaretçi değerlendirmesi sonucunda, alanın beğenilen ve eleştirilen yanları, turizm performansının artmasını sağlayacak öneriler eşliğinde sunulmuştur.

Google Haritalar örneği üzerinden çevrimiçi yorumların, yiyecek-içecek işletme tercihlerine etkisini ölçmeyi amaçlayan ulusal ölçekli diğer bir çalışmada, etkileşimli sosyal medya uygulamalarının davranışsal niyet üzerindeki yönlendiriciliği ele alınmıştır. Üniversite öğrencileri odağında yürütülen araştırmada, yorumların dağılım hızının ve etki yoğunluğunun oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir (Erdem, 2020).

Aynı yıl içinde ulusal literatüre kazandırılan başka bir çalışmada, Troya Müzesi'ni ziyaret eden kişilerin elektronik ortamda müze hakkında paylaşımları incelenerek, algıladıkları hizmet özellikleri, motivasyonları, memnuniyet ve tavsiye niyetleri ortaya koyulmuştur. Bu kapsamda Google Haritalar uygulamasında paylaşılan 1.347 ziyaretçi değerlendirmesi ve yorumu incelenerek, ören yerine ilişkin genel algı ve beklentilere ilişkin bir betimleme yapılmıştır (Korkmaz, 2020).

Google Haritalar uygulamasının turizm sektöründe ön plana çıkarıldığı analiz çalışmalarından birinin odağı da Çatalhöyük Neolitik Kentidir. Çalışmada uygulamanın dijital platformunda paylaşılan ziyaretçi yorumlarının analizi yapılarak, belirlenen ölçütlere göre sınıflandırılmıştır. 1.321 ziyaretçinin yorumlarının ve yıldızlı değerlendirmesinin ele alındığı çalışma sonunda, ören yerinin hazırlık sürecinde olan yeni yönetim planı için referanslar oluşturulmuştur (Halaç vd., 2021).

Başaran ve Somuncu (2021) tarafından kaleme alınan çalışmada ise, Google Haritalar uygulamasının yanı sıra, TripAdvisor, Ekşi Sözlük ve Foursquare platformlarını da içeren kapsayıcılıkla, Assos Antik Kenti özelinde sürdürülebilir destinasyon adına ziyaretçi yorumları analiz edilmiştir. Yorumların içeriklerinin analizi ile betimsel analizinin de yapıldığı çalışma sonunda, sosyal medyanın, turizm sektöründeki yönlendirici gücüne değinilerek, sürdürülebilirlik adına bu gücün mutlaka dikkate alınmasına vurgu yapılmıştır.

Google Haritalar uygulamasında kütüphanelere ilişkin yorumların analizi üzerinden yapılan bilimsel çalışmaların sayısı görece çok daha sınırlıdır. Bu kapsamda tespit edilebilmiş en eski çalışmada (Dodsworth ve Nicholson, 2012), Google Haritalar uygulamasının akademik kurumlarda akademik araştırma aracı olarak kullanılmaya başlanmasına dikkat çekilmiştir. Uygulamanın etkileşim gücünün günümüze kıyasla çok daha az olduğu bir dönemde yapılmış olmasına karşın araştırmaya destek veren katılımcılar, uygulamanın kendi araştırmalarında ortaya koydukları soruların yanıtlanmasında önemli bir kolaylaştırıcı olduğuna değinerek, yakın gelecekte uygulamanın farklı özellikleri ile çok daha yoğun kullanılacağını değerlendirdiklerini belirtmişlerdir.

Google Haritalar uygulamasının halk kütüphaneleri ile ilişkilendirildiği çalışmada, İspanya'nın Barselona kentindeki halk kütüphanelerinin kullanıcıları tarafından uygulamanın yorum ve paylaşım yapmak için kullanılıp kullanılmadığı araştırılmıştır. Şehirde hizmet veren 40 halk kütüphanesinin tamamının Google Haritalar uygulamasında tanımlandığı ve hakkında yapılmış yorumların olduğunun tespit edildiği çalışmada, kütüphanelerin olanakları ve hizmetleri hakkındaki kullanıcı algısının uygulamanın sağladığı yorum alanı aracılığı ile ne kadar hızlı yayılabildiğine dikkat çekilmiştir. Söz konusu etki ağının ve hızının, kütüphanelerin toplumsal kabulü ve geleceği açısından her geçen gün daha önemli hale geleceği vurgusuyla da kütüphanelerin sosyal medyanın etkileşim gücünü görmezden gelemeyeceklerine dikkat çekilmiştir (Borrego ve Navarra, 2020).

Khan ve Loan (2022) tarafından kaleme alınan ve odağında halk kütüphanelerinin yer aldığı diğer çalışmada, Delhi Halk Kütüphanesi kullanıcılarının Google Haritalar uygulamasında paylaştıkları görüş ve değerlendirmeler üzerinden, kütüphanenin yeterliliği ile kullanıcı beklentilerinin örtüşme düzeyi karşılaştırılmıştır. Sınırlılıkları açısından uluslararası literatürde ilkler arasında yer alan ve 685 yorumun analiz edildiği çalışma sonunda, etkileşimli geri bildirim aracı olarak Google Haritalar uygulamasının önem ve değerinin sürekli arttığı, yerel rehber kimliği ile uygulamanın gelecekte çok daha fazla halk kütüphanelerinin gündeminde yer alacağı tespitinde bulunulmuştur.

Literatür taraması sonuçlarına göre, ülkemizde Google Haritalar üzerinden yapılan araştırmaların genel olarak turizm işletmeleri bağlamında olduğu tespit edilmiştir. Benzer kapsamda kütüphanelerle ilişkilendirilen bilimsel çalışma ise bulunmamaktadır. Bu yönüyle çalışma, ulusal literatürde bir ilk olma özelliğine sahiptir. Aynı zamanda, ülkedeki tüm il halk kütüphanelerini içeriyor olması bakımından da ilgili çalışmalar arasında ulusal çapta vizyon ortaya koyan ilk araştırma olacaktır.

Amaç, Kapsam ve Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amacı ve kapsamının yanı sıra araştırmada kullanılan yöntemlere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Belirlenen amaca uygun olarak geliştirilen araştırma soruları da bu başlık altında paylaşılmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Araştırmanın amacı; Web’de en çok kullanılan uygulamalardan biri olan Google Haritalar uygulaması üzerinden, kullanıcıların Türkiye’deki il halk kütüphanelerine yönelik görüş ve değerlendirmeleri analiz ederek, elde edilen bulgular ve sonuçlar üzerinden kütüphaneler, kütüphane yöneticileri ve kütüphane kullanıcılarının dikkatini çekmek ve uygulamanın kazanımlarını tüm paydaşlar için arttırmaktır. Yönlendirici gücü ve kullanım yaygınlığı sürekli artan uygulamanın kütüphaneler tarafından çok daha yakından takip edilmesine katkı sağlamak ise araştırmanın bütünlüycü hedefi olarak belirlenmiştir.

Belirlenen amaç ve bütünlüycü hedef doğrultusunda araştırmada yanıt aranan sorular şunlardır:

- İl halk kütüphanesi kullanıcılarının, Google Haritalar uygulamasını kullanma yoğunluk eğilimleri ne düzeydedir?
- Kullanıcılar, Google Haritalar uygulaması üzerinde il halk kütüphanesine yönelik olarak hangi konularda olumlu değerlendirmeler paylaşmaktadır?
- Kullanıcılar, Google Haritalar uygulaması üzerinde il halk kütüphanesine yönelik olarak hangi konularda olumsuz değerlendirmeler paylaşmaktadır?
- İl halk kütüphaneleri Google Haritalar uygulaması üzerinden kullanıcıları ile ne düzeyde etkileşim içindedir?

Kapsam

Ulusal literatür açısından bir ilk olma özelliği taşıyan araştırmada, evren olarak kullanıcı önceliği olmaksızın herkese eşit hizmet ilkesini benimseyen ve Türkiye’de en yaygın ve bilinen kütüphane türü olan halk kütüphaneleri seçilmiştir. Bu nedenle, araştırmanın kapsamı Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet veren 81 il halk kütüphanesi ile sınırlandırılmıştır. Değerlendirmede verilen yıldızlı puanlama ve yorumların analizinde, uygulamada il halk kütüphaneleri hakkında yapılmış olan ilk görüşün paylaşıldığı 2014 yılından 01 Ocak 2023 tarihine kadar olan süreç esas alınmıştır. İl halk kütüphaneleri hesaplarında

yer alan kullanıcı değerlendirmeleri 30 Aralık 2022 – 2 Ocak 2023 tarihleri arasında toplanmıştır.

Yöntem

Çalışmada, Türkiye’de hizmet veren 81 il halk kütüphanesinin Google Haritalar hesabında yer alan değerlendirmeler manuel olarak toplanmıştır. Bu veriler düzenlenmiş ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yazılı doküman ve belgelerin analizi, nitel araştırmada sıklıkla kullanılan bir bilgi toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 10). Bu analiz yöntemi, yüksek hacimli bilgi bütünü’nün temel tutarlılık ve içerdiği anlamları sistematik bir biçimde ortaya koyma çalışmalarını ifade eder (Patton, 2014, s. 453). Belgesel kaynak derlemesi olarak da tanımlanan bu yöntem, konu hakkında önceden yazılan ya da toplanan belge, veri ve bilgilerin bulunması, incelenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerini içerir (Seyidoğlu, 1992, s. 70). Araştırma kapsamında değerlendirilen verilerin amaca uygun bir şekilde kurgulamasında ise araştırılan konunun problemine ilişkin olarak betimlemesini ve tasvir edilmesini hedefleyen (Karasar, 2016, s. 157) betimleme yönteminden yararlanılmıştır.

Veri Analizi

Araştırma kapsamında Google Haritalar uygulaması üzerinden elde edilen verilerin içerik analizi, MAXQDA 2022 programı kullanılarak yapılmıştır. Toplanan verilerin analizi sürecinde öncelikli olarak çalışmanın ana kodları belirlenmiştir. Bu kodlar; etkileşim durumu, yıldızlı puanlama, değerlendirme tarihi, olumsuz değerlendirme, olumlu değerlendirme ve diğerleri şeklinde oluşturulmuştur. Belirlenen ana kodlar altında ise çeşitli alt kodlar tanımlanmıştır. Etkileşim durumu kodu altında, kullanıcıların ve kütüphanelerin karşılıklı soru ve cevapları; yıldızlı puanlama kodu altında, 1’le 5 arasında yapılan puanlama ve değerlendirme tarihi kodu altında, yorumların paylaşılma zamanları gruplandırılmıştır. Olumlu ve olumsuz değerlendirme ile diğerleri olarak belirlenen ana kodlar altında ise konum, çevre, bina, personel, hizmetler ve koleksiyon ile ilgili alt kodlar oluşturulmuştur. Söz konusu alt kodların ayrıntısı şu şekildedir:

- Konum: kütüphanenin hizmet verdiği yerle ilişkili paylaşımlar (ulaşım, lokasyon vb.)
- Çevre: kütüphanenin yakın çevresi ile ilişkili paylaşımlar (bahçe düzenlemesi, sosyalleşme ve dinlenme alanları vb.)
- Bina: Kütüphane mekânıyla ilişkili paylaşımlar (tefrişat, iklimlendirme, yalıtım, hijyen, donanım vb.)
- Personel: kütüphane çalışanlarıyla (yönetici, kütüphaneci, güvenlik, temizlik personeli, vd.) ilişkili paylaşımlar (profesyonellik, iletişim, yeterlilik vb.)

- Hizmetler: kütüphane hizmetleriyle ilişkili paylaşımlar (etkinlikler, çalışma gün ve saatleri, internet, donanım, dezavantajlı kullanıcılar, kantin, otomat vb.)
- Koleksiyon: kütüphane koleksiyonuna ilişkin paylaşımlar (ilgili, güncellik, çeşitlilik, yeterlilik vb.)

Bulgular

Çalışma kapsamında elde edilen ilk bulgu, Google Haritalar uygulamasında 81 il halk kütüphanesinin tamamına ilişkin değerlendirmelerin bulunduğu tespitidir. Bu tespit, araştırmada ortaya koyulan "kütüphaneler hizmetleri ile ilişkili olarak ücretsiz çoklu bilgi edinme platformuna dönüşen Google Haritalar uygulamasını daha çok önemsemeli ve dikkate almalıdır" öngörüsünün isabeti açısından son derece önemlidir. Değerlendirmenin güncelliği ile değerlendirmede daha çok yorum yapılması arasındaki paralellik, ilk etapta tespit edilen diğer bir bulgudur.

İl halk kütüphanelerinin her birinin belirlenen ilişki bağlamında ayı ayrı ele alındığı araştırmada toplam 6.314 Google Haritalar değerlendirmesinin analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, farklı ilişkilendirmeler bağlamında ayrıntılandırılmıştır. Bu kapsamda belirlenen ilişkilendirmeler; yıllara göre kütüphane değerlendirmelerinin dağılımı, değerlendirmelerde kütüphanelere verilen yıldızların dağılımı, kütüphanelere yönelik kullanıcı değerlendirmelerinin analizi, kütüphane-kullanıcı etkileşiminin serimlemesi, en fazla değerlendirme yapılmış ilk on il halk kütüphanesine yönelik değerlendirmelerin analizi ve en fazla değerlendirme yapılmış ilk iki il halk kütüphanesine ilişkin verilerin ayrıntılı karşılaştırması şeklindedir.

Şekil 1

Değerlendirme Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

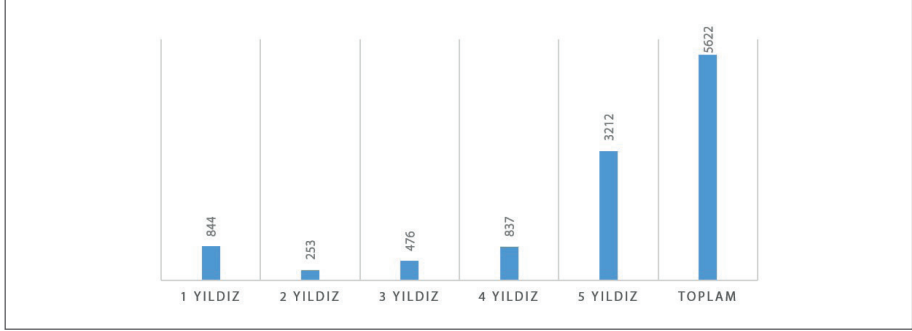
Çalışma kapsamında, analizi yapılan 6.314 değerlendirmenin yıllara göre yoğunluğuna bakıldığında (Şekil 1), Türkiye'deki il halk kütüphaneleri hesaplarında bulunan en eski değerlendirme on yıl öncesine ait olduğu görülmektedir. Uygulamada, "on yıl önce" nitelmesiyle ifade edilen zaman belirtecinden daha eski bir değerlendirme yoktur. En güncel zaman aralığı ise "son bir yıl içinde" olarak tanımlanmıştır. İlgili değerlendirmede tarihle ilgili yer alan ifadeler Google Haritalar uygulamasında sunulduğu şekilde verilmiştir. Buna göre, "son bir yıl içinde" olarak ifade edilen zaman dilimi verilerin toplanmaya başlandığı 30 Aralık 2022 ile 31 Aralık 2021 tarihleri arasında kapsamaktadır.

Google Haritalar uygulamasında yer alan il halk kütüphanelerine ilişkin değerlendirmelerin zamansal yoğunluğu, uygulama-değerlendirme-il halk kütüphanesi bağlantısının belirgin bir biçimde güçlendiğini göstermektedir. On yıl öncesi zaman belirteci ile yalnız 4 (%0,06) değerlendirme yapılmışken, bu sayının son bir yıl içinde zaman belirtecinde 1.962 (%31,07) rakamına ulaşması, söz konusu etkileşim ve gücünün kazandığı ivmelenmeyi tüm yalınlığıyla ortaya koymaktadır. Uygulama üzerinden il halk kütüphanelerine yönelik olarak yapılan değerlendirmelerin sayısı, istisnasız her yıl düzenli olarak artmıştır. Bu artış oranı beş farklı yıl aralığında %100'den fazladır.

Yıllık toplam ondan fazla değerlendirme sayısına sekiz yıl önce (12 değerlendirme), ulaşılan gelişim eğrisinde, il halk kütüphaneleri hakkında yıllık yüzde fazla değerlendirmenin yapıldığı yıl aralığı ise beş yıl öncedir (194 değerlendirme). İl halk kütüphanelerine yönelik bin değerlendirme sayısına iki yıl önce (1.099 değerlendirme) belirteciyle nitelenen zaman aralığında erişen uygulamada bir yıl önce zaman nitelmesiyle il halk kütüphaneleri ile ilişkili yapılmış toplam 1.768 değerlendirme tespit edilmiştir. Değerlendirme sayılarına ilişkin tüm bu veriler, il halk kütüphanelerinin uygulamada yer alma ve muhatap kabul edilme evriminin nicel olarak büyümeye devam ettiğini göstermektedir. Bu büyümenin halk kütüphaneleri açısından en belirgin anlamı, Google Haritalar uygulaması ve beraberinde getirdiklerinin en az diğer sosyal medya platformları ve çevrimiçi uygulamalar kadar önemsenmesi ve hizmet ağında dikkate alınmasıdır.

Şekil 2

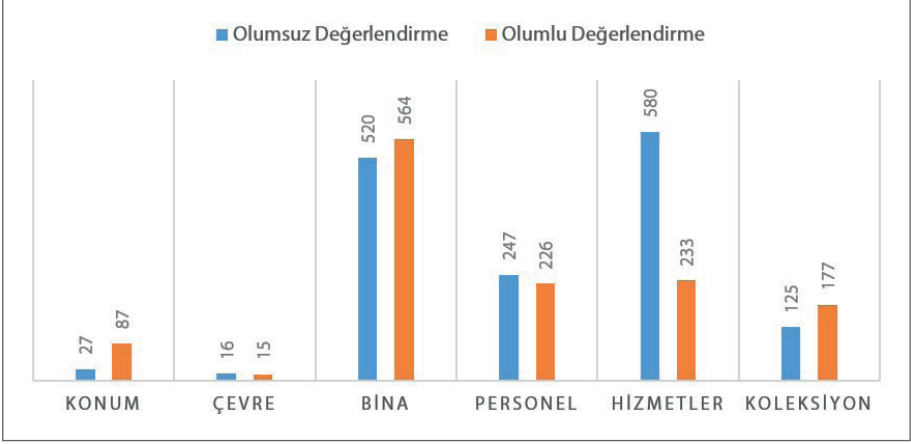
Kütüphanelere Verilen Yıldız Puanlamasının Dağılımı

Google Haritalar uygulamasında olduğu gibi, farklı sosyal medya platformları ve kullanıcı değerlendirmesine olanak sağlayan uygulamalarda en yaygın kullanılan değerlendirme yöntemlerinden biri, muhabata yıldız vererek puanlamaktır. Aynı zamanda kullanıcılar üzerinde hızlı ve akılda kalıcı kanaat oluşturmanın en etkili araçları arasında yer alan yıldızlı puanlama, bu yanılla muhabata yönelik toplumsal algı ve kabulün oluşumunu sağlayan önemli açılardan biridir.

On yılı aşkın süredir Google Haritalar uygulaması üzerinden il halk kütüphanelerine yönelik olarak yapılmış toplam 5.622 yıldızlı puanlama tespit edilmiştir. Yapılan değerlendirmelerde “zorunlu olduğu için 1 yıldız veriyorum, yoksa onu bile hak etmiyorsunuz” şeklinde özetlenebilecek yorumlar, belirli bir tarihten sonra uygulamanın değerlendirmede yıldızlı puanlamayı zorunlu kıldığını ortaya koymaktadır. Puanlamaların dağılımına bakıldığında, değerlendirmelerin %57,13’ünün 5 yıldızla puanlandırıldığı görülmektedir. Bu dağılım, il halk kütüphanelerinin Google Haritalar uygulaması üzerinden yansıyan toplumsal algısı açısından görece olumlu bir tablo ortaya koymaktadır.

Genellikle kabul edilebilir bir beğenin göstergesi olan 4 yıldızlı puanlama (%14,88) ile birlikte değerlendirildiğinde, il halk kütüphanelerinin Google Haritalar uygulaması üzerindeki yıldızlı puanlamalarla ifade edilen onaylanma düzeylerinin çok önemli bir bölümünün olumlu olduğu söylenebilir. Diğer yandan, açık farkla ilk sırada yer alan 5 yıldızlı puanlamanın ardından, listenin ikinci sırasında %15,01’lik temsil oranıyla 1 yıldızla puanlanan değerlendirmelerin yer alması, toplumdaki kullanım yaygınlığı ve pratiğini sürekli arttıran Google Haritalar uygulaması ve il halk kütüphaneleri ilişkisi açısından düşündürücüdür. Toplam değerlendirme içinde %4,58’lik temsil oranına sahip olan ve “tolere edilmesi güç beğeni düzeyi” olarak kabul edilen 2 yıldızla puanlama, kütüphaneler açısından tablonun olumsuz yanını daha da derinlikli hale getirmektedir.

Şekil 3*Değerlendirmelerin Ayrıntılı Dağılımı*

Yaygın kullanımı olan etkileşimli diğer sosyal medya araçlarında ve çevrimiçi uygulamalarda olduğu gibi, Google Haritalar uygulamasında da en yaygın paylaşım eğilimlerinden biri, muhataba yönelik olumlu ve olumsuz değerlendirmelerdir. Uygulama il halk kütüphanelerine yönelik olarak yapılan değerlendirmelerin %44,61 (2.817 değerlendirme)'inde, değerlendirmeye konu olan il halk kütüphanesine ilişkin bir şikâyet ve/veya memnuniyet belirtiminde bulunulmuştur. Toplam değerlendirmelerin %55,39 (3.497 değerlendirme)'unda ise muhatap alınan kütüphaneye ilişkin doğrudan herhangi bir şikâyet ya da memnuniyet belirtilmeksizin, kurum hakkında farklı içeriklerde bilgi paylaşımı yapılmıştır. Şekil 3'te de görüldüğü üzere, Google Haritalar uygulamasında il halk kütüphaneleri ile ilgili paylaşılan olumsuz değerlendirmeler, olumlulardan %7,56 oranında fazladır.

İl halk kütüphanelerine yönelik toplam 1.515 şikâyetin paylaşıldığı uygulamada ön plana çıkan en yoğun konu başlığı, şikâyetlerin %38,28'ini oluşturan hizmetlerdir. Bir halk kütüphanesi için hizmetin kullanıcıya yaratılacak algı ve izlenimin en etkili araçlarından biri olduğu dikkate alındığında, bu şikâyet odağı, kütüphaneler açısından ciddi öz sorguyu gerektirmektedir. Uygulamada, hizmetlere yönelik şikâyet yoğunluğunu sırasıyla bina (%34,32), personel (%16,30) ve koleksiyon (%8,25) unsurlarına yöneltilen şikâyetler izlemektedir. Doğası gereği Google Haritalar uygulaması için son derece önemli hususlar olan konum ve çevreye yönelik şikâyetlerin belirgin bir biçimde daha az olması ise dikkat çekicidir.

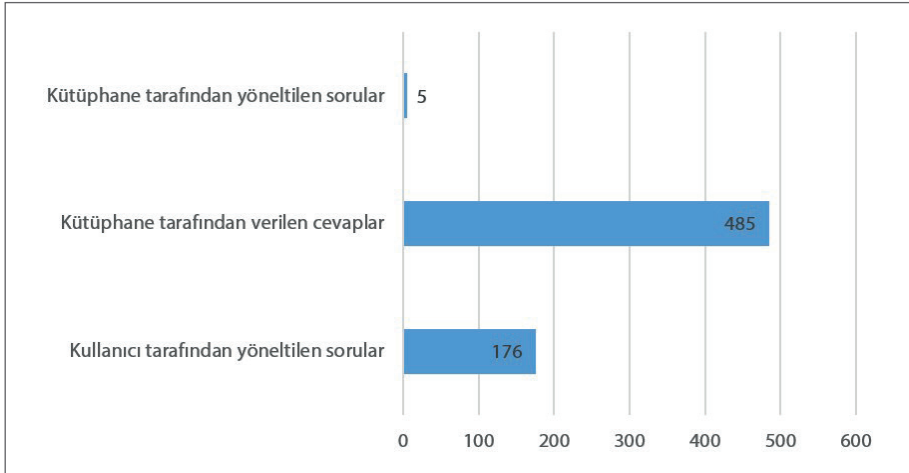
Uygulamada paylaşılan toplam 1.302 memnuniyetin dağılımına bakıldığında, en çok şikâyet edilen ikinci unsur olan binanın, açık ara en fazla (%43,31) memnuniyet öznesi

olduğu görülmektedir. Bu durum ancak kurumlar hakkında şikâyet ya da memnuniyetini belirten kullanıcılarının ve/veya değerlendiricilerin kütüphane ve binasından beklentilerinin farklı olması ile açıklanabilir. Aynı zamanda, bireylerin muhatap alınan kütüphane ile ilgili yaşadıkları kişisel deneyimlerin etkisini de bu yaklaşım farklılığında dikkate almak gerekir. Paylaşılan değerlendirmelerde memnuniyetin belirtildiği diğer diğer kütüphane unsurları hizmetler (%17,89), personel (%17,35) ve koleksiyon (%13,59) olarak sıralanmaktadır. Söz konusu unsurların şikâyetlerle karşılaştırıldığındaki dağılım farklılığı da, uygulamada değerlendirmede bulunan bireylerin kütüphane anlayışı, algısı ve beklentisinin farklılığının yanı sıra yaşadıkları kişisel deneyimlerin kanaatlerine yansımaları ile açıklanabilecek bir gerçekliktir. Şikâyette olduğu gibi, uygulama açısından son derece önemli olan konum ve çevre, memnuniyetin en az ifade edildiği unsurlardır. Şikâyet ve memnuniyet açısından ortak payda olan bu durum, söz konusu unsurların kütüphaneler, sundukları hizmetler ve bu hizmetlerin beklentiyi karşılama açısından değerlendiricilerde oluşacak kanaatte en az etkili faktörler olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışma kapsamında analiz edilen il halk kütüphanelerine ilişkin Google Haritalar uygulamasında paylaşılan değerlendirmelerde kullanıcı ve kütüphaneler tarafından karşılıklı etkileşim kapsamında yer alan toplam 666 girişim tespit edilmiştir. Bunlar arasında, kullanıcıların kütüphane ve kütüphane hizmetleri hakkında doğrudan yönelttiği sorular ve kütüphanecilerin bu sorulara verdiği yanıtlar ile karşılıklı teşekkür etmek gibi etkileşimden duyulan memnuniyet ifadeleri yer almaktadır.

Şekil 4

Kullanıcı Kütüphane Etkileşimi

Etkileşime ilişkin ayrıntılara bakıldığında (Şekil 4), ilk dikkati çeken husus, kütüphanelerin yanıtlarının (485) değerlendiriciler tarafından yöneltilen sorulardan (176) fazla olmasıdır. Bu durumun iki temel nedeni söz konusudur. Bunlardan ilki ve görece daha kolay anlaşılabilir olanı, bazı kütüphanelerde uygulama üzerinden kendilerine yöneltilen sorulara birden çok yanıtın verilmiş olmasıdır. Diğeri ise, kullanıcı değerlendirmesinde yalnız kurum hakkında farklı içeriklerde yorum yapılmış ve kütüphane ve hizmetlerine yönelik bir soru sorulmamış olmasına karşın kurum ilgilileri tarafından yapılan yorumlara ilişkin birtakım açıklamalarda bulunulmuş olmasıdır. Bu tutum, kullanım yaygınlığı ve toplumsal etki gücü düzenli olarak artan Google Haritalar uygulamasının il halk kütüphaneleri tarafından dikkate alındığını göstermesi bakımından olumludur. Buna karşın, aynı değerlendirmeye yapılmış birden çok açıklamanın olabileceği gerçeği göz ardı edildiğinde dahi, il halk kütüphaneleri hakkında yapılan toplam değerlendirmelerin yalnız %7,68'ine bir biçimde geri dönüş yapılmış olması, yukarıda işaret edilen ve hızla zorunluluğa dönüşen önemsenin yeterince yaygınlık kazanmadığını ve içselleştirilemediğini göstermektedir.

Kullanıcılar tarafından yöneltilen sorular ve bazı yorumlara karşılık kurum tarafından verilen cevapların yanı sıra kütüphaneler tarafından kullanıcılara da 5 soru yöneltildiği tespit edilmiştir. Arka planında kütüphaneye haksızlık yapıldığına inanmanın ve gereksiz bir inatlaşmanın da yer aldığı bu sorularda asıl arzu edilenin kütüphane-değerlendirici etkileşimindeki bağı güçlendirmek ve ortaya konacak çıktıyı değerli kılmak olarak analiz edilmiştir.

Tablo 1

Hakkında En Fazla Değerlendirme Yapılan İlk On İl Halk Kütüphanesine İlişkin Ayrıntılı Değerlendirme Analizleri

	Ankara	Antalya	Batman	Çanakkale	Erzurum	Eskişehir	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Konya	Toplam
Yıldızlı Puanlama											
5 Yıldız	204	101	222	71	115	166	125	146	81	155	1386
4 Yıldız	70	20	15	13	25	62	24	38	18	65	350
3 Yıldız	40	14	25	7	14	38	14	10	9	32	203
2 Yıldız	21	10	7	0	3	28	10	6	4	24	113
1 Yıldız	49	25	31	6	14	117	28	15	14	92	391

Tablo 1*Devamı*

	Ankara	Antalya	Batman	Çanakkale	Erzurum	Eskişehir	Gaziantep	İstanbul	İzmir	Konya	Toplam
Değerlendirme Tarihi											
Son 1 yıl içinde	116	43	94	64	109	191	24	55	34	94	824
1 yıl önce	114	32	114	64	130	173	29	55	20	112	843
2 yıl önce	66	34	82	28	30	22	35	31	20	62	410
3 yıl önce	122	27	1	1	6	7	52	38	21	42	317
4 yıl önce	25	17	3	1	4	5	48	18	12	38	171
5 yıl önce	9	11	6	0	1	5	3	12	5	15	67
6 yıl önce	10	3	1	2	1	3	8	5	11	8	52
7 yıl önce	5	3	0	0	0	4	2	1	1	1	17
8 yıl önce	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0	5
9 yıl önce	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0	4
10 yıl önce	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Olumsuz Değerlendirme											
Konum	2	0	1	1	2	0	0	3	3	0	12
Çevre	2	1	0	0	0	0	1	1	0	0	5
Bina	48	18	10	3	8	55	6	13	10	65	236
Personel	7	9	12	2	4	19	11	10	9	30	113
Hizmetler	37	26	28	11	20	83	7	14	5	70	301
Koleksiyon	6	4	2	3	2	4	5	2	1	18	47
Olumlu Değerlendirme											
Konum	11	4	2	1	1	3	6	0	2	14	44
Çevre	3	0	0	2	0	0	1	0	0	0	6
Bina	25	12	35	12	30	62	12	36	9	35	268
Personel	27	11	5	5	1	11	3	7	9	7	86
Hizmetler	32	15	3	4	7	12	8	11	5	10	107
Koleksiyon	10	11	3	2	4	7	7	10	8	7	69
Diğerleri											
Kütüphane talebi	0	0	0	0	0	20	1	0	0	2	23
Konum	2	0	0	1	0	1	1	2	0	1	8
Koleksiyon	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Hizmetler	4	0	1	0	0	6	0	11	1	4	27
Bina	1	0	0	1	1	3	0	6	0	0	12

Hakkında en fazla değerlendirme yapılan ilk on il halk kütüphanesine ilişkin yorumların ayrıntıları Tablo 1'de gösterilmiştir. Tabloda kütüphanelerin yıldız puanlamaları, değerlendirmelerin zamansal dağılımı, şikâyet ve memnuniyet olarak tanımlanabilecek olumlu ve olumsuz değerlendirmeler ile biraz daha geri planda kalan ancak kütüphane açısından son derece önemli olan diğer ayrıntılar birlikte gösterilmiştir.

Batman dışındaki il halk kütüphanelerinin tamamı, büyükşehir belediyesi olarak hizmet veren kentlerdeki halk kütüphaneleridir. Batman Şehit Şenay Aybüke Yalçın İl Halk Kütüphanesi aynı zamanda en fazla 5 yıldız ile puanlanan kütüphanedir. Yapılan ayrıntılı analizde, kütüphanenin yeni hizmet binası ve konumunun, bu puanlamadaki en önemli arka planı oluşturduğu tespit edilmiştir. Yıldızlı puanlamada ön plana çıkan diğer il halk kütüphaneleri ise sırasıyla Ankara, Eskişehir, Konya ve İstanbul il halk kütüphaneleridir. Eskişehir İl Halk Kütüphanesi'nin aynı zamanda en çok 1 yıldız alan kütüphane olması ise ancak hakkında en fazla değerlendirme yapılan kütüphane olması ile açıklanabilir. Konya ve Ankara il halk kütüphanelerinin de en fazla 1 yıldız verilerek, değerlendirici memnuniyetsizliğinin en belirgin biçimde gösterildiği diğer kütüphaneler arasında yer alması, söz konusu tespiti doğrular niteliktedir. Tabloya bakıldığında, açık ara en fazla puanlamanın yapıldığı 5 yıldızdan sonra 1 yıldız verilen puanlamaların ikinci sırada yer alması da dikkat çekicidir.

Google Haritalar uygulaması üzerinden kütüphaneler için yapılmış en eski değerlendirmeler, İzmir ve Ankara il halk kütüphanelerine yöneliktir. Bu listeye "8 yıl önce" zaman belirteciyle birlikte Antalya, Çanakkale ve Eskişehir il halk kütüphaneleri dâhil olmuştur. Hakkında değerlendirmenin en çok yapıldığı ilk on kütüphane özelinde bakıldığında da değerlendirme sayısının düzenli olarak arttığı görülmektedir. Bunun tek istisnası "son bir yıl içinde" belirteci sınırlılıkları ile verilen rakamdır. Ancak bu belirtecin henüz yıl bazında tamamlanmadığı dikkate alındığında, üssel artışın burada da aşılacağını varsaymak yanılığ olmayacaktır. Kütüphaneler esas alınarak bakıldığında da değerlendirme sayılarındaki düzenli artış kolaylıkla fark edilmektedir. Bu husustaki önemli istisnalardan biri, Ankara'da "üç yıl önce" ve "iki yıl önce" belirteçleri arasında neredeyse %100 oranında yaşanan azalmadır. Kurumsal olarak en fazla değerlendirme (191) ise Eskişehir İl Halk Kütüphanesi için ve "son bir yıl içinde" belirteci kapsamında yapılmıştır.

Kütüphanelere yönelik olumsuz değerlendirmelere bakıldığında, kullanıcı beklentilerinden kaynaklandığı kabul edilebilecek farklılıklar söz konusudur. Bununla birlikte, çalışmanın bütününde ortaya konduğu gibi, hizmetler ve binanın en fazla değerlendirme yapılan ilk on halk kütüphanesi için de en fazla şikâyet alınan hususlar olduğu söylenebilir. Çanakkale, Gaziantep ve Erzurum il halk kütüphaneleri, haklarında en az olumsuz değerlendirmenin yapıldığı kütüphanelerdir. Ancak bu tablonun söz

konusu kütüphanelerin yetenek ve yeterliliklerinin diğerlerinden daha yüksek olduğu anlamına gelmediğini, rakamları belirleyen asıl unsurun kullanıcıların değerlendirme yapıp yapmama tercihi olduğunu unutmamak gerekir.

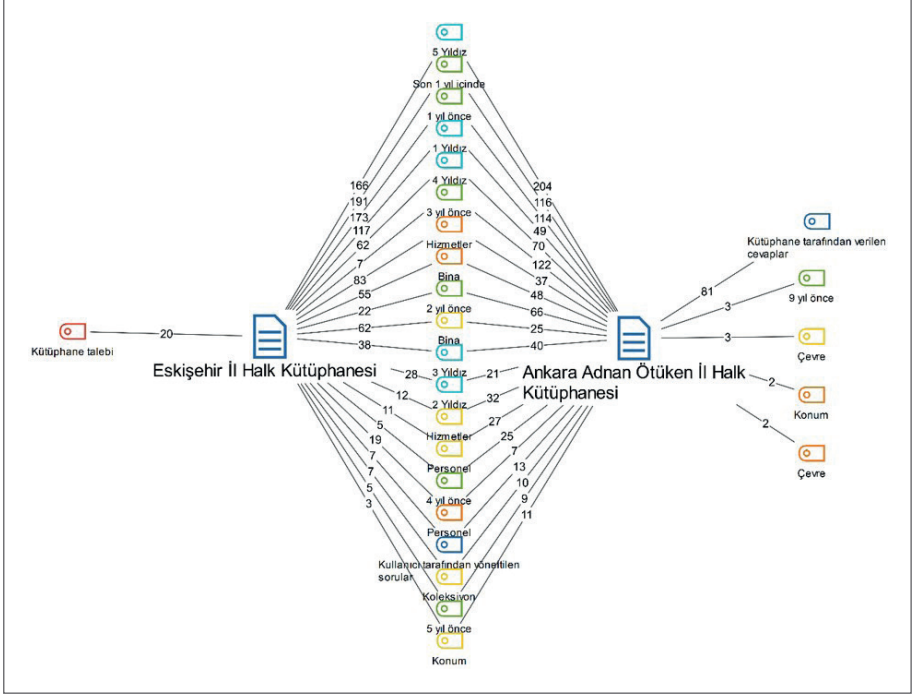
Olumlu değerlendirmeler açısından da genel görünümün ışığında beklendiği gibi yine bina ve hizmetler ön plana çıkmaktadır. Konum ve özellikle çevre ise en az memnuniyetin ifade edildiği unsurlardır. Ankara, Eskişehir, İstanbul ve Konya il halk kütüphaneleri, haklarında en fazla değerlendirme yapılan kütüphanelerdir. Olumsuz değerlendirmelerde olduğu gibi ve aynı gerekçeyle, buradaki olumlu değerlendirme tablosunu da söz konusu kütüphanelerin hizmet yetenek ve yeterliliklerinin yüksek olmasından çok, değerlendirme sayısının fazlalığı ile ilişkilendirmek doğru olacaktır.

Tablo 1’de “diğerleri” alt başlığı altında yer alan değerlendirmeler, kullanıcıların herhangi bir şikâyet ve memnuniyet durumu belirtmeksizin kütüphane, unsurları ve hizmetlerine yönelik yaptığı bilgilendirme, öneri ve temennilerini içermektedir. Bu noktada kütüphanede sunulan hizmetlerin daha profesyonel yürütülmesi ve kullanıcı talepleri ile beklentilerinin dikkate alınması gibi hususların dile getirildiği bu temada yeni ve daha çok kütüphane talebi ön plana çıkmaktadır.

Haklarında en çok değerlendirmenin yapıldığı il halk kütüphanelerine yönelik görüş, öneri ve eleştirilerin ayrıntısına bakıldığında, Google Haritalar uygulamasının Türkiye bütününde kütüphaneler için kullanılma tercih durumu ile genel olarak örtüştüğü görülmektedir. Tabloda yer alan on il halk kütüphanesine ilişkin olarak ortaya çıkan en önemli bulgu, uygulamanın kullanım yoğunluğunun düzenli olarak arttığı ve kütüphanelerin bu gerçekliği daha çok dikkate almak zorunda olmalarıdır.

Şekil 5

En Çok Değerlendirme Yapılan İki İl Halk Kütüphanesi Verilerinin Karşılaştırılması

Çalışma kapsamında, hakkında en fazla değerlendirme yapılan ilk iki il halk kütüphanesi olan Eskişehir İl Halk Kütüphanesi ile Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi karşılaştırmalı olarak ele alınarak, yapılan değerlendirmelerin değişkenliğine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Şekil 5'te görüldüğü gibi, Google Haritalar uygulaması, aracılık ettiği kullanıcı değerlendirmeleri ve yıldız puanlamaları ile kütüphaneler açısından son derece önemli ve değişkenliği yüksek veriler ortaya koymaktadır. Söz konusu veriler, özellikle bilişim teknolojisinin ve yarattığı etkileşimin il halk kütüphaneleri ve hizmetlerinde karşılık bulmaya başlamasıyla beraber, yalnızca mevcut kullanıcı memnuniyeti açısından değil; aynı zamanda potansiyel kullanıcı memnuniyeti açısından da daha önemli bir hale gelmiş durumdadır.

Kullanım pratiği ve yönlendirici gücü dikkate alındığında, Google Haritalar uygulamasında il halk kütüphanelerine yönelik değerlendirmelerde özenli olunması gereken öncelikli hususlardan biri, kuruma yöneltilen eleştirilerin yeterince ciddiye alınmaması, soruların cevaplanmaması ya da profesyonellikten uzak bir üslupla cevaplanması eleştirilerinin de platformda paylaşılmasıdır. Etkileşime açık Internet araç ve uygulamalarının yönlendirici gücü dikkate alındığında, kütüphanelerin bu mecraların takibini üstlenecek personel eksikliği de dâhil tüm güçlükleri aşmak için bütüncül bir çaba içinde olması gerektiği çok açıktır.

Google Haritaların etkileşim gücü üzerinden kütüphaneler açısından olumlu ve umut verici yanı ise uygulama üzerinden paylaşılan değerlendirmelerde kütüphanelerin başkaları için "tavsiye edilme" zenginliğidir. Internet, günümüzde halkla ilişkiler ve pazarlama süreçlerindeki etkileyici rolü ile birlikte düşünüldüğünde, bu ayrıcalığı sunan uygulamanın aynı önemle kütüphaneler tarafından içselleştirilmesi adeta bir zorunluluktur. Türkiye'deki halk kütüphanelerinin -çalışma kapsamında da değinildiği gibi- yaygın sosyal medya araçlarını kullanma pratiği ve bu araçları hizmetlere uyumlaştırma deneyim ile kıyaslandığında, kütüphanelerin Google Haritalar uygulamasını her türden kazanıma dönüştürmek için kat etmeleri gereken yol uzundur. Ancak bu gerçeklik, zaman kaybetmeksizin yola çıkılmasının engeli olamaz.

Sonuç ve Değerlendirme

Farklı disiplinlerde, farklı amaç ve yöntemlerle hazırlanan ulusal ve uluslararası akademik çalışmalarda ortaya koyulduğu gibi Google Haritalar, dünya genelinde yaygın kullanımı pratiği en hızlı artan çevrimiçi uygulamalardan biridir. Uygulamanın ilk başta konum ve bu konuma erişimi kolaylaştırma odaklı işleyişi, kullanıcılarda yarattığı cazibenin çıkış noktasıdır. Zamanla uygulama üzerinden konumu ve en kolay nasıl ulaşılabileceğine ilişkin bilgi verilen özneler hakkında değerlendirmelerin yapılması ve yorumlarda bulunulması, söz konusu cazibeyi daha dikkat çekici ve etkileyici kılmıştır. Google Haritalar uygulamasının kazandığı bu yeni etkileşim boyutu ve içeriği, zamanla uygulamayı kullananlar kadar uygulamada hakkında bilgi verilen ve kullanıcıların da değerlendirmeler yapabildiği muhataplar için de yeni ufuklar açmıştır. Uygulamanın başka bir anlam ve öneme bürünmesini sağlayan bu değişim; turizm, gastronomi, sağlık gibi sektörler tarafından daha erken keşfedilerek, Google Haritaların kurumsal pazarlama ve halkla ilişkiler açısından yaygın sosyal medya araçlarındakine benzer bir işlevsellikle kullanılmasını ve önemsenmesini sağlamıştır. Uygulamayı bu yanıyla da görüp, bütüncül bir "daha iyiye dönüşme" aracı olarak kullanma gereğini fark eden aktörlerden biri de -aralarında kütüphanelerin de yer aldığı- kamu yararına çalışan kurum ve kuruluşlardır.

Araştırmanın önceki çalışmalar bölümünde özetlenmeye çalışıldığı gibi son dönemde dünyanın farklı ülkelerinde ve farklı kütüphane türleri özelinde, Google Haritalar uygulamasının kütüphaneler ve hizmetleri ile kullanıcı memnuniyeti üzerinde ne denli önemli bir araç olduğuna dikkat çeken çalışmalar ortaya koyulmaktadır. Ülkemizde ise farklı sektör ve disiplinler bağlamında uygulamanın önemine dikkat çeken çalışmalar olmasına karşın odağında kütüphanelerin yer aldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu yanıyla ulusal literatürde bir ilk olma özelliği taşıyan çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

- Google Haritalar uygulamasında, Türkiye'deki 81 il halk kütüphanesinin tamamı için yapılmış değerlendirmeler vardır. Yalnız bu gerçeklik dâhi, kütüphanelerin neden uygulamayı dikkate alması ve daha çok önemsemesi gerektiği sorusuna yanıt olabilir.
- Kütüphanelerin uygulamada değerlendirilme sayısında ve ayrıntılı yorumlanmasında yıllar içinde düzenli bir artış vardır. Bu tablo, kullanıcıların uygulamayı kütüphaneler için ne denli yakın hatta kütüphanelerden daha yakın gördüklerinin bir kanıtıdır.
- Uygulama üzerinden yapılan değerlendirmelerde, kütüphanelerin temel unsurlarının yanı sıra hizmetler, konum, çevre gibi unsurlara ilişkin de olumlu ve olumsuz görüşlerin paylaşılması ve önerilerde bulunulması, kütüphanelere daha geniş bir yelpazeden veri elde etme fırsatı sağlamaktadır.
- Kütüphanelerin görece çok az bir bölümü, haklarında yapılan değerlendirmelere, yorumlara ve kendilerine yöneltilen sorulara geri dönüş yapmaktadır. Bu durum, kütüphanelerin uygulamadan elde edecekleri verilerin hizmet yeterlilikleri ve kullanıcı memnuniyeti açısından ne denli önemli olabileceğinin farkında olmadıklarını göstermektedir.
- Uygulamanın kullanım pratiğinde son derece önemli olan "tavsiye etme", ve "yıldızlı puanlama" seçeneklerinin yanı sıra muhatabın olumlu ya da olumsuz etkileşime açık olup olmaması durumunun genel toplumsal kanaat üzerindeki belirleyici gücü, kütüphaneler tarafından tam olarak fark edilebilmiş değildir. Yapılan değerlendirmeler ile bu değerlendirmelere kütüphaneler tarafından verilen yanıtların sayısı, söz konusu eksikliğin bir göstergesidir.
- Kurumsal halkla ilişkiler ve pazarlama pratiği açısından benzer fırsatlar sunan yaygın sosyal medya araçları ile karşılaştırıldığında, uygulamanın kütüphaneler tarafından önemsenme ve güncel takip düzeyi yetersizdir.

- Her ne kadar yapılan değerlendirmelerde en çok 5 yıldızlı puanlama yapılmış olsa da bu listenin ikinci sırasında 1 yıldızlı puanlamanın yer alması, kütüphanelere kullanıcı memnuniyeti açısından kendilerine yönelmeleri gereken soruların ve yapılması gereken şeylerin ne denli çok olduğunu göstermektedir. Bu soruları aynı yalınlık, kapsam ve güncellikte başka kanallardan derlemenin güçlüğü, aynı zamanda kütüphanelerin uygulamayı neden önemsemesi gerektiğine dair ikna edici bir yanıtıdır.
- Hizmetler, bina ve personel, uygulama kullanıcıları tarafından kütüphanelere yönelik olarak en çok eleştirilen ve yetersiz hususlardır. Buna karşın, değerlendiricilerin en fazla memnun kaldıkları ve yeterli buldukları unsurlar olarak yine hizmetler, bina ve personeli işaret etmiş olması dikkat çekicidir.
- Koleksiyona yönelik değerlendirmelerin üssel olarak hizmetler, bina ve personel temalı değerlendirmelerden az olması, uygulamada yalnız kütüphaneyi okur olarak görenlerin değil; farklı amaçlarla kullananların, hatta yalnız dışardan görerek hizmetleri deneyimlemeden bir kanaat edinenlerin de değerlendirmelerinin olduğunu göstermektedir. Bu kitle, geleneksel kütüphanecilik anlayışında “potansiyel kullanıcı” olarak tanımlanan kullanıcı grubu düşünüldüğünde, önemsenmeleri kütüphane için bir tercihten daha fazlasıdır.
- Çevre ve konum hem olumlu (memnuniyet) hem de olumsuz (şikâyet) değerlendirme açısından uygulamada en az dile getirilen hususlardır. Uygulamanın ortaya çıkış gerekçesi dikkate alındığında tezatlık gibi görünen bu durum, diğer yandan değerlendirmelerin içeriğinin değişkenliğine yaptığı göndermeyle Google Haritaların neden kütüphaneler tarafından önemsenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.
- Uygulama üzerinden yapılan değerlendirmelerde yeni kütüphane talebi ve daha çok kütüphane açılması önerisi ile kütüphanelerde görev yapan personelin daha profesyonel olması gerektiği görüşü, dikkat çeken kullanıcı yorumlarıdır. Bu yorumlar, Türkiye için hala sıklıkla dile getirilen “kütüphane sayımız yetersiz” ve “kütüphanelerde alanda eğitim görmüş kişiler istihdam edilmeli” görüşlerinin farklı bir biçimde ifadesi ve bir bakıma görüşlerin doğruluğunun da göstergesidir.

Günümüzde bilişim teknolojisi ve özellikle de internetin getirdiği yeni dünya düzeni içinde bilgiyle ve bilgi kullanımıyla olan başının yanı sıra toplumsal gerekliliği de tartışılan kütüphanelerin bu sorgulamadan kurtulabilmesi ve hizmetlerini, hizmet anlayışını, yetenek ve yeterliliklerini ağırlıklı olarak bilişim teknolojileri çevresinde biçimlenen bu yeni dünya düzenine uyumlaştırması ile olanaklıdır. Kütüphaneler ve kütüphanecilik dünyasının bu konuda yarım yüzyıla yaklaşan deneyimi, bilişim teknolojilerinin katalizör olduğu değişime ayak uydurmanın en etkili yolunun, yine bu teknolojinin ürünü olan aktörlerden yararlanmak olduğunu göstermiştir. Genel bir yaklaşımla ve kronolojik olarak bilgisayar, İnternet ve sosyal medya şeklinde bu aktörlerden biri de sayıları sürekli artan etkileşimli çevrimiçi uygulamalardır. Google Haritalar, bünyelerine kattıkları kullanıcıları ile olan bağlarını güçlendirdikleri birtakım yeniliklerle her geçen gün toplum üzerindeki yönlendirici gücünü de arttıran bu uygulamaların en bilinenlerinden biridir.

Uygulamanın çalışmada verilmeye çalışılan kullanım yaygınlığı, etki gücü ve sağladığı veri zenginliği dikkate alındığında; Google Haritalar ile kütüphanelerin kesişme noktasının sürekli büyüdüğü çok açıktır. Google Haritaların toplum tarafından hızla yaygın sosyal medya araçlarından biri gibi görülmeye ve kullanılmaya başladığı gerçeği ile değerlendirildiğinde, uygulamanın kütüphaneler için en az sosyal medya araçları kadar önemli ve öncelikli olduğu çok açıktır. Google Haritalar uygulamasının ve kütüphanenin uygulamada özne olma durumunun takibinin olanaklar ölçüsünde doğrudan bir personelin sorumluluğuna verilmesi, uygulamanın çalışmada işaret edilen öneminin önemsenmesi adına iyi bir başlangıç olabilir. Buna benzer önemsemeler, uygulamanın kütüphanelerle olan yakınsamasının tüm paydaşlar adına daha kârlı olmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akkaya, M. A. (2021). Bilgi kaynağı ve bilgiye erişim aracı olarak internet algısı: kuşaklararası yaklaşım farklılığının karşılaştırılması. *Bilgi Yönetimi*, 4(2), 222-239. <https://doi.org/10.33721/by.947918>
- Ateş, A. ve Sunar, H. (2019). İvriz Kültürel Peyzajı alanının çevrimiçi ziyaretçi yorumları ile analizi: Google Haritalar örneği. https://www.researchgate.net/publication/331727526_Ivriz_Kulturel_Peyzaji_Alaninin_Cevrimici_Ziyaretci_Yorumlari_ile_Analizi_Google_Haritalar_Ornegi
- Başaran, T. ve Somunca, M. (2021). Sürdürülebilir destinasyon için ziyaretçi görüşlerinin önemi: Assos antik kenti örneği. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, 8(2), 31-45. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aucevrebilim/issue/67453/1036551>
- Borrego, A. ve Navarra, M. C. (2020). What users say about public libraries: an analysis of Google Maps reviews. *Online Information Review*, 45(1), 84-98. <https://doi.org/10.1108/OIR-09-2019-0291>
- Dodsworth, E. ve Nicholson, A. (2012). Academic uses of Google Earth and Google Maps in a library setting. *Information Technology and Libraries*, 31(2), 102-117. <https://doi.org/10.6017/ital.v31i2.1848>
- Erdem, B. (2020). Çevrimiçi yorumların davranışsal niyete etkisi: Google Haritalar örneği. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(30): 357-364. <http://dx.doi.org/10.31576/smyj.477>
- Google Play. (2023). Google haritalar. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.apps.maps>
- Goran, J., LaBerge, L. ve Srinivasan, R. (2017). Culture for a digital age. <https://lediag.net/wp-content/uploads/2018/05/0-Culture-for-a-digital-age.pdf>
- Halaç, H. H., Sarıaydın, E. U. ve Karaçor, F. (2021). Çevrimiçi ziyaretçi yorumlarında Çatalhöyük Neolitik Kenti. *Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(3), 1506-1520. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.895902>
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*. (31. bs.). Nobel Akademi.
- Khan, A. M. ve Loan, F. A. (2022). Exploring the reviews of Google Maps to assess the user opinions about public libraries. *Library Management*, 43(8/9), 601-615. <https://doi.org/10.1108/LM-05-2022-0053>

- Korkmaz, H. (2020). Troya Müzesi elektronik ziyaretçi yorumlarının hizmet özellikleri, memnuniyet ve tavsiye açısından incelenmesi. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 4(1), 43-56. <https://doi.org/10.32958/gastoria.708307>
- Kronqvist-Berg, M. (2014). *Social media and public libraries: Exploring information activities of library professionals and users*. Åbo Akademi University Press.
- Luers, A. L. (2021). Planetary intelligence for sustainability in the digital age: Five priorities. *One Earth*, 4(8), 772-775. <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2021.05.013>
- Lund, N. F., Cohen, S. A. ve Scarles, C. (2018). The power of social media storytelling in destination branding. *Journal of Destination Marketing & Management*, 8, 271-280. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jdmm.2017.05.003>
- Mancı, A. R. ve Tengilimoğlu, E. (2021). TripAdvisor ziyaretçi yorumlarının içerik analizi: Göbeklitepe örneği: *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1525-1545. <http://dx.doi.org/10.26677/TR1010.2021.779>
- Mathayomchan, B. ve Taecharungroj, V. (2020). "How was your meal?" Examining customer experience using Google maps reviews. *International Journal of Hospitality Management*, 90, 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102641>
- Mehta, H., Kanani, P. ve Lande, P. (2019). Google Maps. *International Journal of Computer Applications*, 178(8), 41-46. <http://doi.org/10.5120/ijca2019918791>
- Meredith, J. (2020). The power of social media to capture today's consumer. <https://www.forbes.com/sites/forbescommunicationscouncil/2020/06/25/the-power-of-social-media-to-capture-todays-consumer/?sh=5d762657789e>
- Nenn, K. (2022). How and why to make use of Google Maps. <https://doi.org/10.1002/npcr.32035>
- Odabaş, H. ve Akkaya, M. A. (2018). Önsöz. *Halk kütüphaneleri: Geçmişten geleceğe yönelimler ve yeni roller içinde* (ss. 7-9). H. Odabaş ve M. A. Akkaya (Yay. Haz.). Hiper yayın.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (3. Baskıdan Çeviri). Bütün, M. Bütün ve S. B. Demir (Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Seyidoğlu, H. (1992). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı*. (4. bs.). Güzem.
- Vikipedi (2023a). Sosyal medya maddesi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_medya
- Vikipedi (2023b). Google haritalar maddesi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Google_Haritalar

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12. bs.). Seçkin.
- Zhuravskaya, E., Petrova, M. ve Enikolopov, R. (2020). Political effects of the internet and social media. *Annual Review of Economics*, 12, 415-438. <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-081919-050239>

Niceliğe Verilen Önemin Önlenemez Yükselişi

The Unstoppable Rise of the Importance Given to Quantity

Umut AL

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Al, U. (2023). Niceliğe verilen önemin önlenemez yükselişi. *Bilgi Dünyası*, 24(1), 73-90.
doi: 10.15612/BD.2023.706

Makale türü / Paper type: Görüşler / Opinions

DOI: 10.15612/BD.2023.706

Geliş Tarihi / Received: 17.03.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 28.05.2023

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 10.06.2023

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: https://bd.org.tr

Niceliğe Verilen Önemin Önlenemez Yükselişi

Umut AL*

Öz

Bu yazı birden çok amaca hizmet edebilmesi niyetiyle kaleme alınmıştır. Yazıda, temelde Taşra Üniversiteleri: AK Parti'nin Arka Kampüsü adlı kitabın eleştirisi yapılıyor olsa da, ilgili kesimlerin konunun farklı boyutlarını ciddi şekilde ele alması için küçük de olsa bir katkı sunmak hedeflenmektedir. Öte yandan kitap tanıtımlarının sadece kitapların içindekilerinin okuyucuya aktarıldığı bir yayın türü olmadığını da göstermek niyeti bu metnin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bu bağlamda oldukça uç bir amaç olarak lisans ve lisansüstü düzeylerde uzun yıllardır verilmekte olan Bilimsel İletişim adlı ders için kitap tanıtımları konusunda ders malzemesi yaratmak da yazının motivasyonları arasında yer almaktadır. Dergi olarak Bilgi Dünyası'nın seçilmiş olması hem bu dergi özelinde kitap tanıtımlarına ilişkin genel görüntüyü sunmak hem de üniversite ve araştırma olgusunun zaman içerisinde içinin nasıl boşaltıldığını potansiyel ilgililere gösterebilmek niyetinin bir parçası olarak kabul edilmelidir. Yazıda kitabın ele aldığı çerçeveye ile sınırlı kalmak suretiyle, üniversite kütüphaneleri ile ilgili kısımlar da paylaşılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Taşra üniversiteleri, üniversite kütüphaneleri, konformist akademisyenler, kitap eleştirisi.

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, umutal@hacettepe.edu.tr

The Unstoppable Rise of the Importance Given to Quantity

Umut AL*

Abstract

This paper intends to serve multiple purposes. Although the paper is mainly a review of the book titled Provincial Universities: AK Party's Back Campus, it aims to make a small contribution to the relevant parties to seriously consider the different dimensions of the problematics of quality vs quantity. On the other hand, the intention to show that book reviews are not just a type of publication in which the contents of the books are conveyed to the reader has led to the emergence of this text. In this context, creating a course material on book reviews for the course called Scholarly Communication, which it has been taught at undergraduate and graduate levels for many years, is among the motivations of the paper. The selection of Information World as the publication journal should be accepted as part of the intention to present the general outlook of the book reviews in this journal, and to show potentially relevant parties how the university and research phenomena have been undermined over time. In the paper, the parts related to university libraries are also shared within the framework of the book contents.

Keywords: Provincial universities, university libraries, conformist academics, book review.

* Prof. Dr., Hacettepe University, Department of Information Management, umutal@hacettepe.edu.tr

Giriş

İlk başta bir kitabı merkeze alarak kitap eleştirisi nasıl olmalıdır sorusunu adresleyen bir çalışma olması niyetiyle başlanan bu yazı, sonrasında nicelik temelli politikalara yönelik bir görüş yazısına dönüşmüştür. Bu bağlamda hem kitap eleştirisi, hem görüş yazısı, hem de daha önce yapılmış kitap eleştirileri ile ilgili kimi verileri sunması nedeniyle tür olarak bir niteleme yapmak oldukça zorlaşmıştır. Bir araştırma makalesi olmayan bu yazı tam anlamıyla bir kitap eleştirisi de değildir. Bu yüzden yazının birden çok amaca hizmet etme niyeti olduğunu ve kategorik olarak tek bir yazı türü başlığı altında değerlendirilmesinin mümkün olmadığını en baştan belirtmek gerekir.

Yazıda genel hatlarıyla *Taşra Üniversiteleri: AK Parti'nin Arka Kampüsü* (Tekerek, 2023) adlı kitabın içeriği ele alınmaktadır. Kitabın düşündürtükleri üzerinden değerlendirmeler yapılırken olabildiğince objektif olunmaya çalışılsa da, bu satırları kaleme alan kişinin Türkiye'deki üniversitelerin en az yarısında fiziki olarak bulunmuş olduğu, diğer yarısındaki üniversitelerde bulunan kişilerle de farklı şekillerde (sempozyumlar, proje değerlendirme toplantıları vb.) temas ettiği bilgisi dikkate alınarak okuma yapılmalıdır. Kitap eleştirilerinde objektif olmak, potansiyel okuyucuyu doğru yönlendirmek açısından önemlidir ve yazının ilgili yerlerinde de bu ilke gözetilmeye çalışılmaktadır. Öte yandan bu metindeki bazı kısımlarda, yazarın üniversitelere yönelik gözlem ve deneyimleri de içeriğe yansımıştır. Yazı bu yönüyle de, çoğu zaman kitap eleştirisi sınırlarının dışına çıkıp konuyla ilgili görüş sunma tarafına geçmektedir.

Bu eleştiri/görüş yazısı yer yer kitaptaki bazı argümanlara yönelik itirazları gündeme getirir de özünde kitabın ana fikrine katılmaktadır. En sonda söylenilecek şeyi en başta söylemek gerekirse, bu yazı; kitapta ele alınan konuyu bir adım öteye taşıyarak, sorgulanması gerekenin sadece taşra üniversiteleri olarak nitelenen üniversiteler olmadığını, genel olarak yükseköğretim sistemimizin mercek altına alınmasının önemini vurgulamaktadır. Merceğe bakan kişilerin de siyasi saiklerle değil, bilimi temel alan şekilde hareket etmesi, gelecek adına son derece önemlidir. Devletin en yetkili makamları tarafından üniversitelerin siyaset üstü kurumlar olması gerektiği vurgusu (örneğin, Sezer: *Üniversiteler...*, 2003) sıklıkla yapılıyor olmasına karşın, ne yazık ki birçok yapıda (örneğin, Yükseköğretim Kurulu) ve uygulamada (örneğin, üniversite rektörlerinin atanma biçimi) siyasetin etkisi derinden hissedilmektedir.

Eleştiri ya da görüş yazıları yazmak yapısı ve kavramsal arka planı kaynaklı olarak oldukça zordur. Örneğin, Güncel Türkçe Sözlük (Türk Dil Kurumu, 2022) "eleştiri" sözcüğünü şu üç farklı şekilde tanımlamaktadır: 1- "Bir insanı, bir eseri, bir konuyu doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla inceleme işi, tenkit" 2- "Bir edebiyat veya sanat eserini her yönüyle değerlendirerek anlaşılmasını sağlamak amacıyla yazılan yazı türü, tenkit, kritik." 3- "Özellikle bilginin temellerini ve doğruluk durumunu inceleme, sınama, yargılama". Eleştiri sözcüğü günlük kullanımda daha sık olumsuzluk ifadesi

şeklinde algılanmaktadır. Oysa eleştirmek ya da kritik etmek aynı ürün için hem olumlu hem de olumsuz noktaların ortaya konulabilmesini sağlamaktadır. Ancak, Türkiye’de bu kavramsal karmaşanın aşılması büyük olasılıkla sosyo-kültürel nedenlerden dolayı çok kolay görünmemektedir.

Bu yazı kapsamında zaman zaman farklı kaynaklardaki verilere de yer verilmektedir. Ancak üniversiteler ile ilgili -özellikle de karşılaştırmaya dayalı- verileri elde etmek sanıldığı kadar kolay değildir. Üniversitelerin resmi web siteleri ile üniversitelerin tamamının merkezi olarak yönetildiği Yükseköğretim Kurulu kimi zaman tutarlılığı tartışmalı verilere ev sahipliği yapabilmektedir. Sınırlı sayıda üniversiteye ait veriler üzerinden genelleme yapılmasının problemlili olabileceği gerçeğinin yanı sıra, üniversitelere ait verilerin tutarsızlığı da yapılan çalışmalar açısından ciddi sınırlılıklara sebebiyet vermektedir.

Kitap Tanıtımları/Eleştirileri (Book Reviews) Hakkında

Kitap tanıtımları bilimsel iletişimde önemli yeri olan bir türdür. Özellikle sosyal bilimler ile insani bilimlerde bilgi aktarımına yönelik olarak kitapların oynadığı rol oldukça büyüktür. Örneğin, 5 Şubat 2023 tarihinde yapılan tarama sonuçlarına göre, *Science Citation Index Expanded* üzerinde 1945-2023 yıllarına ait 291.997 kitap tanıtımı bulunurken, 1956-2023 arasında *Social Sciences Citation Index (SSCI)* kapsamında 2.0004.268, 1975-2023 arasında *Arts & Humanities Citation Index* içerisinde 2.318.911 kitap tanıtımı dizinlenmektedir (Clarivate Analytics, 2023). *WoS*’un çekirdek dizinleri arasında yer alan üç farklı dizindeki yıl aralıkları farklı olsa da yoğunluğun hangi kısımda olduğu açık bir şekilde görülmektedir.

Sosyal bilimler ve insani bilimlerde diğer alanlara kıyasla kitap tanıtımları daha ağırlıklı olarak literatürde yer alıyorsa da, hem kitapların daha geniş kitlelere ulaşabilmesi hem de içeriğin konuya yakın kişiler tarafından farklı bir gözle ele alınması bakımından kitap tanıtımları özel bir doküman türüdür. Günümüzde git gide daha yapısal bir görünüme (örneğin, IMRaD yapısı) sahip olan araştırma makalelerinin aksine, kitap tanıtımlarının görece olarak daha az yapısal barındırması değerlendirme yapanların (örneğin, editörlerin) işini zorlaştırmaktadır. İncelenen kitap tanıtımlarında ele alınış açısından ciddi çeşitlilik olduğu gözlenmektedir. Öte yandan kitap tanıtımlarına yönelik çeşitli formül önerileri de sunulabilmektedir. Örneğin, bu önerilerden birinde (Lau, 2022, s. 243) üç temel aşamaya yer verilmektedir: Özet, övgü ve eleştiri. Ne yazık ki Türkiye’deki bilgin bilim dergilerinde kitapların özetleri kitap tanıtımlarının temelini oluşturmakta, övgü ile eleştiri ya yapılmamakta ya da yapılsa bile iyi örnekleri görebilmek adına ciddi çaba sarf etmek gerekmektedir. Bu bağlamda kitap tanıtımları, kitapların içindekilerinin aktarıldığı iletişim ürünleri olarak görülmemelidir. Kitap tanıtımını yapan kişinin kitabın içindekiler bölümünü okuyucuya sunmanın ötesinde, çalışmayı kritik edecek şekilde ele almasının önemi büyüktür. Elbette, bunu söylemesi kolay ama yapması

zordur. Ne yazık ki bazı kitap tanıtımları kitapların okunmadan yazıldığı izlenimini bile verebilmektedir. Birçok yayınevi kitapların içindekiler kısmını hâlihazırda zaten kamuoyu ile paylaşmaktadır.¹

Bu yazı kapsamında *Bilgi Dünyası*'nın yayın hayatına başladığı tarihten günümüze değin üretilmiş tüm kitap tanıtımları incelenmiştir. *Bilgi Dünyası*'nda 2023 yılına kadar 83 kitap tanıtımı yapıldığı görülmektedir. Bunların %92'sinde kaynakça bulunmamaktadır. Sadece yedi kitap tanıtımında kaynakça vardır. İncelenen kitaplara dahi atıf yapılmamış olması ilginçtir. Atıf yapılan kaynak sayısının birden fazla olduğu kitap tanıtım sayısı ise ikidir (birinin kaynakçasında iki diğerinde üç çalışma olmak üzere). Yukarıda paylaşılan verilerden hareketle, *SSCI* kapsamındaki iki milyonu aşkın kayıt arasında en fazla kitap tanıtımının yer aldığı derginin *Library Journal* olduğunu belirtmek gerekir (dergideki kitap tanıtımı sayısı 143.569). Bununla birlikte *WoS* kategorilerine göre en fazla kitap tanıtımı yayımlanmış dergiler sırasıyla tarih (History), politik bilimler (Political Science) ile bilgilim ve kütüphane bilimi (Information Science & Library Science) kategorilerinde yer almaktadır (Clarivate Analytics, 2023). Tek tek incelenmemiş olsa da, *WoS* verilerinden gözlenebildiği kadarı ile *Library Journal*'da yer alan kitap tanıtımlarında kaynakçası olmayan kitap tanıtımına rastlanmamıştır. Öte yandan *SSCI* kapsamındaki Türkiye adresli kitap tanıtımlarının tamamı tek tek incelenmiş ve 1678 kayıttan sadece iki tanesinde kaynakça olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu kayıtların dörtte birinden fazlasında ise iki ve üzeri kaynak kullanımı söz konusudur (ortalama: 2,1; ortanca 1,0; standart sapma 3,1; maksimum: 42).

Kitap tanıtımı yapılacak eserin seçimine özen gösterilmesi, yazılı olmayan ama dikkat edilmesi gereken konular arasında yer almaktadır. Eleştiri yazısında tanıtımı yapılan kitabın hangi yönlerden okuyucu kitlesinin ilgisini çekebileceğine yönelik ipuçlarının bulunması potansiyel okuyucular açısından değerlidir. Kitap üzerine daha önce yapılmış kritiklerin bir tekrarının olmamasına da dikkat edilmelidir. Bu bağlamda kitabın yayımlanma tarihi ile kitap eleştirisinin yapıldığı tarih arasında uzun bir süre geçmemesi beklenebilir. Bir noktada, içerik açısından kimi önemli kitaplar için istisnai durumlar söz konusu olabilir. Ancak kitap eleştirilerine yönelik beynelmilel örnekler söz konusu sürenin oldukça kısa tutulduğunu göstermektedir.

Bilgi Dünyası'nda genel görünüm, kitabın yayımlanması ile dergide yer alması arasında çok uzun süreler geçmediği yönündedir. Birkaç kitap tanıtımı yazısında, kitabın yayımlandığı yıl ile değerlendirmesinin *Bilgi Dünyası*'nda yer alması arasında yedi-sekiz yıllık farkların olduğu gözlenmektedir. Öte yandan *Bilgi Dünyası*'nda yayımlanan kitap tanıtımlarının bir kısmını bildiri kitapları ve çeviri eserler oluşturmaktadır. Orijinali İngilizce olan kimi kitaplara ait kitap tanıtımlarının ise orijinalinin yayımlanmasının üzerinden oldukça fazla zaman geçmesine rağmen okuyucunun dikkatine sunulmuş

¹ *Taşra Üniversiteleri: AK Parti'nin Arka Kampüsü* adlı kitabın içindekiler kısmına <https://iletisim.com.tr/Images/UserFiles/Documents/Gallery/tastra-uni.pdf> adresinden erişim sağlanabilir.

olması dikkati çekmektedir. Öznel bir değerlendirme olarak nitelendirilebilmesi muhtemel olmakla birlikte, ne yazık ki dergideki birçok kitap tanıtımının, değerlendirilmesi yapılan kitap üzerine eleştiri niteliğinde söylediği şeylerin oldukça sınırlı olduğu gözlenmektedir. Kitapların içinde yüzeysel olarak ne olduğunun dışında, bilgi sunan kitap eleştirilerinin azınlıkta olması düşündürücüdür. Literatürde farklı disiplinlerde, kitap tanıtımlarında dikkat edilmesi gereken konuları adresleyen çok sayıda çalışmanın (örneğin, Hérubel 2020; Lee, Green, Johnson ve Nyquist, 2010) mevcut olduğu bilindiğinden kitap tanıtımı yapma niyeti olan kişilerin, öncelikli olarak söz konusu kaynakları özenli şekilde gözden geçirmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Değerlendirmesi Yapılan Kitap ve İncelediği Üniversiteler Hakkında Genel Bilgiler

Taşra Üniversiteleri: AK Parti'nin Arka Kampüsü başlıklı kitap ciddi bir emek ürünüdür. Kitabın yazarı Tuğba Tekerek kitabın yazılmasının sekiz yıl sürdüğünü belirterek başladığı teşekkür kısmında, önce taşra üniversiteleri üzerine bir yazı dizisi olarak düşündüğü çalışmanın kitaba dönüşmesinde kitabın editörü Tanıl Bora'nın etkisini vurgulamaktadır. Bu kitabın doğum süresi, günümüzde birkaç ay içerisinde çağrısı yapıp basılan ve akademik nitelikte olduğu iddiası taşıyan kitapların yanında, karşılaştırılabilirlik sınırlarının dışına taşan oldukça uç bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kitabın farklı temaları ve olayları içeren 27 alt bölümden oluştuğu söylenebilir. Ancak bu içindekiler kısmına bakılarak yapılabilecek yüzeysel bir değerlendirme olacaktır. Çalışmanın üniversitelerde kadrolaşma, kadınlar, Kürtler, din gibi konulara ayrı bir önem atfettiği değerlendirmesinde de bulunulabilir. Ancak bu da kitapta bu konulara ayrılan nicel bant genişliğini öne çıkaran bir yaklaşım olur. Açıkçası bu kitap, bölüm bölüm ele alınacak bir eser değildir. Ayrı ayrı okunduğunda birbirleriyle ilgisiz gibi görünen ancak, çok yakından ilişkili olan konuların harmanlanması sonucunda ortaya çıkmış bir üründür. Kitabın yazarının gazeteci olmasının mülakatlar temelinde bir içerik oluşmasında etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Bir diğer belirtilmesi gereken nokta, bu kitabın bir akademik ürün şeklinde değerlendirilmemesi gerektiğidir. Arkasında saha araştırmasına dayalı ciddi emek olan bir gazetecilik ürünü şeklindeki bir niteleme kanımızca daha uygun olacaktır. Kitap bir taraftan çalışma kapsamında 150'den fazla kişi ile gerçekleştirilen görüşmeler temelinde yapılandırılırken, diğer taraftan gazete haberleri, üniversitelerin resmi web siteleri, akademik yazılar ve sosyal medyadan da yararlanmaktadır. Bu bağlamda, özellikle gazetelere yönelik haber içeriklerinin siyasi olarak birbirine zıt yapılardan geldiğini de belirtmek anlamlı olacaktır.

İletişim Yayınlarından çıkan kitap beş ayrı şehirdeki şu beş üniversiteyi kapsamaktadır: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi ve Yalova Üniversitesi. Söz konusu üniversiteler 2006-2008 yılları arasında

kurulmuş olan 41 ildeki 41 üniversiteden beşidir. Temelde, kitabın kapsamını bu beş üniversite oluşturmuş olsa da, çalışmaya Munzur Üniversitesi sonradan eklenmiştir. Başka üniversiteler ve şehirler ile ilgili de (örneğin, Düzce, Kahramanmaraş gibi) yer yer anekdotlar aktarılmaktadır. Tablo 1’de kitabın omurgasının oluşmasına kaynaklık eden beş üniversitenin resmi web sitelerinden elde edilen bilgilere yer verilmektedir. Söz konusu bilgiler 30 Ocak 2023 tarihi itibarıyla alınmıştır ve kitaba konu olan üniversitelerin güncel istatistiklerini içermektedir.

Tablo 1

Kitap Kapsamındaki Beş Üniversiteye Ait Bilgiler

Üniversite	Kuruluş tarihi	Öğrenci sayısı	Mezun sayısı	Akademik personel sayısı
Ağrı İbrahim Çeçen	17.05.2007	12.946*	22.343	486*
Bingöl	29.05.2007	16.890	27.031	708
Giresun	01.03.2006	27.029	49.638**	1022
Kilis 7 Aralık	29.05.2007	~11.000	22.908	~500
Yalova	31.05.2008	16.974	24.584	661

Kaynaklar: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, 2023a, 2023b; Bingöl Üniversitesi, 2023a, 2023b, 2023c; Giresun Üniversitesi, 2023; Kilis 7 Aralık Üniversitesi, 2023a, 2023b; Yalova Üniversitesi, 2023a, 2023b

* Strateji Daire Başkanlığının 2021 yılı başında yayımladığı 2020 yılı idare faaliyet raporuna dayanmaktadır.

** 2006-2019 yılları arasındaki mezun sayısıdır.

Tablo 1’deki sayılar sadece kitaba konu olan beş üniversitenin potansiyel etki alanını yüzeysel şekilde gösterebilmesi adına dikkat çekicidir. En yaşlısı 2006 doğumlu olan üniversitelerin akademik personel başına düşen öğrenci sayılarının birçok üniversiteye kıyasla görece olarak daha yönetilebilir durumda olduğunu söylemek olanaklıdır. Üniversitelerin sunmuş olduğu istatistiklere göre; kitabın konu edindiği beş üniversitede akademik personel başına 22-27 arasında öğrenci düşerken, tüm üniversiteler üzerinden yapılan değerlendirme, akademik personel başına 45 öğrenci düşüğünü ortaya koymaktadır (toplam öğrenci sayısı: 8.296.959, toplam öğretim elemanı sayısı: 183.594).² Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sisteminden (YÖK, 2023a) 1 Şubat 2023 tarihinde elde edilen istatistiklere dayanan bu veriler kitapta yer alan “tek kişilik dev kadro” (Tekerek, 2023, s. 37), “tüm dersler hocası” (Tekerek, 2023, s. 47) gibi nitelermelerin başka üniversitelerde de sıklıkla görülmekte olduğu izlenimi yaratmaktadır. Kitapta, söz konusu nitelermeler bir öğretim elemanının çok sayıda ve birbirinden çok farklı uzmanlıklar gerektiren konularda derslere girmesi anlamında kullanılmaktadır. Akademisyenin vasıfsız bir işçiye dönüşümünün vakıf üniversiteleri özelinde ortaya konduğu bir çalışmada (Vatansever ve Yalçın, 2015, s. 128-129) da, “ne ders olsa verilir”

² Kitapta da dikkat çekildiği üzere, sekiz milyonu aşkın üniversite öğrencisinin en az 2,4 milyonu pasif açık öğretim öğrencisi konumundadır (Tekerek, 2023, s. 31) Bu nedenle öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayılarına kuşkuyla bakmakta yarar vardır.

yaklaşımının, "...bir kitabı oku, çalış, anlat" şeklinde empoze edilerek normalleştirme çabası aktarılmaktadır. Ne yazık ki gerekli altyapı oluşturulmadan açılan üniversitelerin ve bunlara bağlı programların niteliği önceleme çok fazla iyimserlik gerektirmektedir.

Sorular ve Cevaplar

Çalışmada kimi zaman cevabı kolay, kimi zaman da oldukça zor ya da net olmayan birçok soru gündeme getirilmektedir. Bu kısımda bazı sorulara yer verilmekte ve kitabın verdiği cevaplar ile birlikte yorumlar yapılmaktadır.

Kendi ifadesiyle yazar, araştırmaya başlarken "Eğitimin niteliği nasıl?", "Kampüs hayatında neler var?", "Akademisyenler kimler?", "Ne tür akademik çalışmalar yapılıyor?" gibi sorulardan yola çıkmıştır (Tekerek, 2023, s. 26). Söz konusu sorulara yanıt daha çok öğrencilerin gözünden verilirken, içeriğe akademik personelin ya da üniversite yöneticilerinin katkısı sınırlı kalmıştır. Yazar, özellikle üniversite yöneticilerine ulaşma yolunda çaba sarf etmiş olsa da -yüksek olasılıkla kendi dışındaki nedenlerden dolayı- bu konuda başarılı olunduğu söylenemez. Aslında, konuların muhataplarının görüş bildirmek konusunda gönülsüz olmamalarının başlıca nedenleri arasında, üniversite sisteminde yıllar içinde şeffaflığın ve hesap verebilirliğin git gide daha geri planda kalması, genele hâkim olan "bana dokunmayan yılan bin yaşasın" yaklaşımının yer aldığı düşünülmektedir. Kitaptaki ilk bölümün başlığına yansıyan ve üniversiteyi üniversite yapan değerler arasında yer alan "heyecan, merak, itiraz" ne yazık ki yerini düşünmeden işini yapma ve itaat etmeye bırakmaktadır. Belki de işte bu nedenle, ilk kısmın sonunda ülkenin üniversitesizliğe doğru gittiğinden söz edilmektedir (Tekerek, 2023, s. 28).

Peki 1 Şubat 2023 tarihi itibarıyla 208 üniversitenin olduğu (YÖK, 2023b) bir ülkede nasıl olur da "üniversitesizlik"ten söz edilebilir! Bu sorunun yanıtları kitabın içerisinde bazen doğrudan bazen satır aralarında verilmektedir. Eğer yetkililer sayıları şişirme çabasıdaysalar, kontenjanlar boş kalmaması diye uygulamalar sürekli değiştiriliyorsa, eksi netlerle üniversitelerin programlarına yerleşenler tek tük örneklerin dışına çıkıyorsa, bazı programlarda öğrenci sayısı bir elin parmaklarını geçmezken bazı programlarda bir öğretim elemanı haftada 39 saat ders verip 10 farklı dersi layıkıyla yürütebileceğini düşünüyorsa, öğrencilere sınav soruları önceden verilebiliyorsa, okul binalarının ikinci öğretime uygun olmadığı öğretim faaliyetleri başladıktan üç yıl sonra fark ediliyorsa, bu koşullarda gerçekten adı olan ama özü olmayan bir yapıdan bahsedilebilir.

"Taşrada üniversite açılmalı mı?" sorusuna verilen yanıtların ise ciddi bir akademik araştırma gerektirdiği açıktır. Görüşler dışındaki neden sonuç ilişkisine sahip, test edilebilirliği olan, gerekçeleri sağlam verilerle de desteklenebildiği takdirde, kitapta öğrencilerin önemli kısmının belirtmiş olduğu "hayır, açılmamalı" ifadesi politika yapıcıların uygulamalara yön verirken göz önünde bulundurması gerekli bir durum

olarak karşımıza çıkacaktır. Yerel ekonomiye canlılık getirmek ya da yeni kadrolar aracılığıyla istihdam yaratmak gibi gerekçeler ne üniversitelerin ne de fakülte, yüksekokul gibi yapıların açılması için yeterli bir koşul olarak kabul edilemez. Zaten bilimin öncelendiği ülkelerde de bunun bir benzeri bulunmamaktadır. Ne yazık ki üniversitelerimiz ile ilgili alınan pek çok karar, beynelmilel uygulamalardan da ciddi şekilde farklılık arz etmektedir. Bunun örneklerinden bir tanesi üniversitelerin bölünmesidir. Dünyada üniversitelerin güç birliği yapması ve hatta birleşmesine yönelik uygulamaların (Barrier ve Musselin, 2016; Öquist ve Benner, 2015) mantığı anlaşılmeden ülkemizde 18 Mayıs 2018 itibarıyla yayımlanan Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2018) ile bazı üniversiteleri bölme kararı verilmiştir. O dönemdeki tasarı aşamasındaki tartışmalar hatırlanacak olursa, üniversiteleri bölme kararının temel gerekçelerinin çok da ayağı yere basan gerekçeler olmadığı açıktır. İlginçtir, ortaya konan gerekçelerden biri “aşırı büyüme” olarak nitelendirilmektedir (Üniversitelerin bölünmesinin.., 2018). Bu noktada en başta sorulması gereken soru üniversitelerin aşırı büyümesine kimler, neden izin verdi? olmalıdır. Kimler ve neden temelli benzer soruların sayısı artırılabilir. Örneğin, 15 Temmuz 2016’dan sonraki ilk Kanun Hükmünde Kararname ile (Olağanüstü Hal... , 2016) kapatılan 15 vakıf üniversitesini kimler, neden açtırdı? Üniversitesizlikten uzaklaşabilmek, bu tip soruların sayılarını artırıp, yanıtlarını siyasetten uzak ve akademik ilkeler çerçevesinde verebildiğimiz ölçüde mümkün olacaktır.

“Kütüphane Üniversitenin Kalbidir”!

Cumhuriyetin 75. yılında üniversitelerimizin bilgiye erişim ortamlarına yönelik kaleme alınan bir değerlendirme yazısında (Çakın, 1998, s. 56-57) “... üniversitenin kalbi olarak tanımlanan kütüphanelerin üniversitelerimizle olan ilişkisinin... göstermelik olmaktan öteye geçemediği...” saptaması yapılmaktadır. Cumhuriyetin 100. yılında durum acaba daha vahim bir hâl mi almıştır sorusunun cevabına yardımcı olabilecek nitelikteki ifadeler herhangi bir yorumda bulunmadan kitaptan sayfa numaraları da verilerek aşağıda sunulmaktadır:

- “Halkla İlişkiler Şube Müdürü’nü Bilecik Valisi’nin ricası üzerine, Strateji Daire Başkanı’nı Eski Yalova Valisi’nin önerisi ile, Kütüphane Daire Başkanı’nı ismini hatırlamadığı siyasi bir kişinin tavsiyesi üzerine” (Örgüt mensubu olduğu gerekçesi ile yargılanan bazı kişilerle ilgili Yalova Üniversitesi Kurucu Rektörü Niyazi Eruslu’nun savunmasına dayanan ifadelerden aktarılan cümleler sayfa 157)
- “Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi (AİÇÜ) ise kütüphanesi, camisinden sonra yapılmış bir üniversite olarak, bu bölümde özel bir yeri hak ediyor. 2007 yılında kurulan üniversitede cami inşaatı 2013 yılında tamamlandı. Kütüphanenin yapılması ise 2016 yılını buldu. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi ana kampüsünde tam dokuz yıl boyunca kütüphanesiz eğitim verdi” (sayfa 303).

- “Bir üniversitenin tam dokuz yıl boyunca kütüphanesiz eğitim vermiş olması başlı başına bir skandal değil mi?” (sayfa 304).
- “Bir üniversite rektörünün inşa edilmekte olan bir kütüphaneden gururla bahsedip ‘bölgenin en büyük kütüphanesi’ olacak dediğini hiç duymadım” (sayfa 306).

Anlaşılan o ki, bir Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanının atanması için siyasi bir kişinin tavsiyede bulunması yetebiliyor ya da üniversitenin kütüphanesiz olarak hizmet verebiliyor olması çok da garipsenmiyor. Böyle olunca da üniversitenin kalbi nitelemesi kütüphaneler için anlamsız ve 25 yıl önce ifade edildiği gibi göstermelik olmaya devam ediyor.

Konformist Akademisyenlerin Etkisi

Kitabın umut verici kısımlarından bir tanesi, “Altın gelen değişim: Genç akademisyenler” başlığını taşıyor. Ancak kitabın diğer alt bölümlerine göre oldukça kısa tutulan bu bölümde de kitabın geneline hâkim olan üniversitelere yönelik can sıkıcı nitelikte ifadeleri bulmak mümkün. Dikkat çekici nitelemeler arasında, “akademik yozlaşmanın çeperini genişletmesi”, “tehlikeli dönüşüm”, “umutsuzluk” gibi söylemler yer alıyor. Açıkçası gözlemlerim, tabandan gelmekte olan genç akademik kadronun umutsuzluk ya da umut vaat etmesi için henüz yeterli donelerin olmadığına yönelik. Umutsuzluğun en temel nedeni, bu kişilerin önemli bir bölümünün görenek ve öğrenerek yetişiyor olması. Peki, neyi görüyorlar ve öğreniyorlar? Beynelmilel olarak kabul edilemeyecek şeylerin üniversitelerde normal olarak kabul edildiğini öğreniyorlar. Liyakat, adalet, saygı gibi anlatmaya çalışıldığında sayfalara sığmayacak derinlikteki kavramların içinin nasıl boşaltıldığını görüyorlar. Üniversiteler hem bunları görüp vazgeçenlerle hem de bu duruma isyan edip mücadele etmeye çalışanlarla dolu. İşte umut verici kısmı da ikinci gruptakiler oluşturuyor. İkinci gruptakilerin oranından çok, etki alanının ne düzeyde olduğu daha önemli. Çünkü, Türkiye’de üniversiteler -ne yazık ki- çoğulcu olarak yönetilmiyor. Ya bu durumu değiştirmek ya da mevcut durumu kabul edip avantaja çevirebilmek gerekiyor. Ancak gerçekçi bakmak gerekirse, bu durumu değiştirmek kısa sürede pek olanaklı görünmüyor.

Zaman gösterdi ki; Türkiye’de kim iktidar olursa olsun iktidar olmadan önceki söylemi üniversitelerin özerkliği üzerine kurulu. Her dönem vaat edilen ama iktidara gelindiğinde unutilan bu konunun siyasi otoritelerce değiştirilebileceğini ummak yerine, üniversiteyi üniversite yapabilmek, “metrobus üniversitesi” (Tekerek, 2023, s. 32) ya da “outlet üniversite” (Tekerek, 2023, s. 75) gibi tanımlamaları tarihe gömmek için çabalamak gerekiyor. Belki de üniversitelere hâkim olan “tek kişi” zihniyetinin (ki bu kimi zaman Cumhurbaşkanı, kimi zaman YÖK Başkanı, kimi zaman Rektör, kimi zaman Dekan, kimi zaman Bölüm Başkanı olabilir) değişmesini beklemek yerine, hesap verilebilir bir yapı kurmak üzerine çalışmak daha uygun olabilir. Sistemi herhangi bir

şahsi çıkar gütmeyen ve mahir ellere teslim edemiyorsak en azından yapılmakta olan yanlışları -bu kitabın da belli ölçüde yaptığı gibi- güçlü şekilde haykırabiliriz.

Haykırışların anlam kazanabilmesi için temele bilimi koymamız gerekiyor. Ancak bu tek başına yeterli olmayabilir. Üniversitelerin daha iyi bir noktaya gelebilmesi için konformist akademisyenlerin sayısının da minimumda olması elzem. Çünkü suya sabuna dokunmayan, akademisyenlik dışında herhangi bir iş yapma olasılığı bulunmayan ya da yaptığı işi iyileştirme çabasına girişmeyen konformist akademisyen tipi, zehirli sarmaşık misali üniversiteleri sarıp sarmalıyor ve bir noktada bir şey yapmaya hevesli kişilerin de hareket alanını daraltıyor. Konformist akademisyen sayısının artışıyla her ile bir üniversite uygulamasının da çok önemli katkısı var. Çünkü her ile bir üniversite uygulaması niceliği ön plana alan ve ne yazık ki niteliği göz ardı eden bir yaklaşımın ürünü.

Kitapta her ile bir üniversite politikası ile ilgili üzerinde çok da tartışılmayan bir konu var. O da, her ile bir üniversite yaklaşımının temellerinin AK Parti öncesine dayanıyor olması. Örneğin, Türkiye’de 1992 yılına kadar açılan üniversite sayısına yakın sayıda yeni yükseköğretim kurumu, altyapı ve öğretim elemanı planlaması yapılmadan 11 Temmuz 1992 tarih ve 3837 Sayılı Kanun ile bir günde kuruldu (Kaynar ve Parlak, 2005, s. 29). 1992 yılının, Türk yükseköğretiminde üniversite sayısında görülen büyüme açısından bir dönüm noktası olduğu kayıtlara geçmiştir (Günay ve Günay, 2011, s. 2). Bu kararın arkasında ise dönemin DYP-SHP koalisyonu bulunmaktaydı (Kaynar ve Parlak, 2005, s. 29). Bu kronolojik saptama, bugün karşılaşılan sorunların sadece sınırlı bir dönem ile ilgili olmadığına ışık tutması açısından önemli. Ancak, niceliğe verilen önemin aşırı derecede kutsanmasının son dönemin iktidar sahiplerinin ve bu kişilerin uyguladığı politikaların sonucu olduğu da şüphe götürmez bir gerçek. Nitekim hâlihazırda niceliğe dayalı somut problemlerin övünme vesilesi olarak görülüyor olması aslında bu durumun bir kanıtı (BBC News Türkçe, 2021). Yönetenlerin sorumluluğu kadar olmasa da, yönetilenlerin bu günlere gelinmesinde hiç mi payı bulunmuyor sorusunu başta konformist akademisyenler olmak üzere hepimizin sorması gerekiyor.

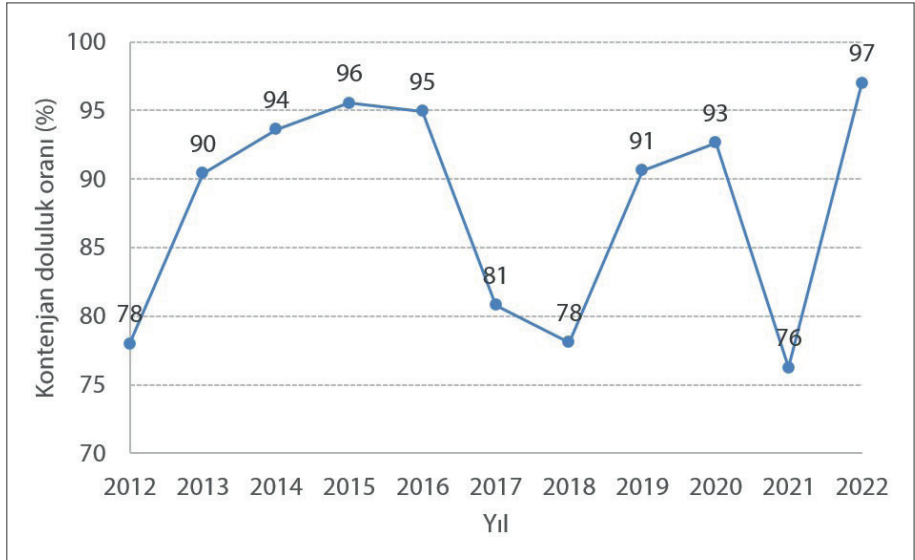
“Her İle Bir Üniversite” de Yetmeyecek Gibi

Kitapta, çeşitli yerlerde üniversite ve üniversiteye bağlı birimlerin açılması konusunda tabandan gelen istekler de yer yer dillendirilmektedir. Örneklerden birisi, Şebinkarahisar Üniversitesi’ni Kurma, Yaşatma ve Yardımlaşma Derneği. Yazarın, ilçedeki her yedi kişiden birinin Giresun Üniversitesi öğrencisi olması ve ilçenin göçle azalan nüfusunu öğrenciyle telafi etmeye çalışmasına ilişkin saptamaları oldukça çarpıcı. Kitabın diğer kısımlarında da dikkat çekilen, yereldeki esnafın -özellikle de dolmuşçuların- öğrencilere olan ilgisi, taşrada üniversite aşkının neden bu derece depreştiğini ortaya koyuyor.

Geçmişte kontenjanların dolmadığı, hatta boş kalan kontenjanların olduğu birimlerin varlığı bilinen bir konudur. Belki de bu nedenle olsa gerek, 11 Şubat 2022 tarihinde alınan bir karar ile 2022 Yükseköğretim Kurumları Sınavından itibaren, ön lisans ve lisans programlarını tercihte 150 ve 180 olan TYT ve AYT baraj puanları uygulaması kaldırılmıştır (YÖK, 2022). Yine de boş kalan kontenjanların önüne geçilememiştir. Karardan sonraki ilk yılda 508.759 olan toplam kontenjanın 494.081'i dolmuştur. Boş kalan kontenjan sayısı 14.678'dir (Hacettepe Üniversitesi Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümü, 2022). Şekil 1 aracılığıyla üniversite kontenjanlarına ilişkin yıllar içindeki değişimleri gözlemek mümkündür. Barajın kaldırılması ile birlikte üniversitelerdeki kontenjan doluluk oranlarının %76'dan %97'ye çıkışı dikkat çekicidir. Öte yandan, kontenjan doluluk oranları ile yerleşen sayıları, programa devam eden sayıları gibi başka parametreleri de karıştırmamak gerekir. Yüksek orandaki kontenjan doluluğunun istatistiki olarak tek başına bir anlam ifade etmeyebileceği durumlar söz konusudur. Örneğin, programa yerleşmeyen (kazanıp kayıt yaptırmayan) ya da devam etmeyen öğrencilerin ne düzeyde olduğu kolaylıkla bulunabilen bir veri değildir. Programlardan kaydını sildirenlere ilişkin verilere de atomik düzeyde erişim olanağı bulunmamaktadır. Bu tür verilerin ilgililer tarafından kamuoyu ile paylaşılmasının, yükseköğretim sisteminin iyileştirilmesine yönelik araştırma yapan kişiler açısından değerli olduğu düşünülmektedir.

Şekil 1

Yıllara Göre Kontenjan Doluluk Oranları (2012-2022)

(Kaynak: Hacettepe Üniversitesi Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümü, 2022)

Üniversitelerin yaygın şekilde bilinen üç temel işlevinin dışındaki gerekçelerle olmayacak yerlere üniversite birimleri açmanın ülke üzerindeki yıkıcı etkisini ortaya koyan kaynak sayısı hiç de azımsanmayacak düzeydedir (örneğin, Kaynar ve Parlak, 2005; Yalçıntaş ve Akkaya, 2019). Ekonomik ya da politik nedenlerle açılan üniversitelerin katkısının kime olacağı da dikkatli şekilde düşünülmesi gereken konuların başında gelmektedir. Kıt kaynakların dağıtımı konusundaki tercihin, “herkese biraz” şeklinde olduğu görülmektedir. Böyle olunca da dersliği olmayan fakülte, kütüphanesi olmayan üniversite, öğrencisi olmayan bölüm ya da sınıf arkadaşı olmadan üniversite okuyacaklar gibi hiçbir şekilde kabul edilemeyecek örnekler haberlere konu olabilmektedir. İşin en üzücü tarafı ise bu tip haberlerin normalleştirilme çabası içerisinde olunuşuna şahitlik etmek zorunda kalmaktır. Bu durum, ister istemez şunu düşündürmektedir: Acaba, üniversitelerin yerele getirdiği ekonomik canlılığın olumlu etkisi ile başlayıp, bu kadar üniversite olmasa şu kadar kişi üniversiteyi sadece televizyonlardan görecek diye kadar giden argümanların bizleri götürdüğü yer, her ilçeye üniversite ya da yükseköğretim yapılması ile son bulur mu?

Sonuç

Güncel Türkçe Sözlükte taşra kavramına ilişkin “bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi” tanımlaması yapılıyor (Türk Dil Kurumu, 2022). Bu tanım çerçevesinde, üniversiteleri taşra üniversitesi olarak niteleyebilmenin yolu bir şekilde “önemli şehirler”i tanımlamaktan geçiyor. Kavramsal olarak bir şehri “önemi olan, mühim, ehemmiyetli” ya da “politik, ekonomik, psikolojik ve askerî açıdan önemi olan, stratejik” (Türk Dil Kurumu, 2022) şeklinde nitelemek de çok kolay olmasa gerek. Ancak, adı tam olarak konulmamış olsa da taşra üniversitesi nitelemesi ile kastedilen üniversite tipi birçok kişi tarafından aynı şekilde anlaşılıyor. Esas sorun, kitap içerisinde adı geçen ve taşra üniversitelerine örnek olarak gösterilen üniversiteler ile hangi şehirde olduğu fark etmeksizin diğer üniversitelerimizin zihinsel ve anlayış yakınsamasındadır. Eğer bu anlayış yakınsaması olumlu yönde olsa idi mutlu olabilirdik. Ancak gidişat oldukça sorunlu...

Kitapta da vurgulandığı üzere, “niceliksel artış daha ziyade nitelikteki problemleri perdelemeye yarıyor” (Tekerek, 2023, s. 394). Bir ölçüde ekonomik parametrelere dayalı olarak gerçekleşen ahlaksız büyümenin üniversitelere de yansıdığını söylemek mümkün. Nicelik odaklı politikalar yoluyla kısa dönemi kurtarmayı amaçlamak (Akçomak, 2018, s. 115-116) politikacıların tercihi olabilir ama biz bunu kabul etmek zorunda mıyız?

Üniversitelerden gelen itiraz seslerinin cılız kalması, belki de yazarın belirttiği gibi "... ülkenin tamamında yükseköğretimin taşralaştığı bir dönemdeyiz" (Tekerek, 2023, s. 395) saptaması ile yakından ilgili olabilir. Tekerek, bu saptamanın yanına akademisyenlerin niteliksizliklerini, lisans ve lisansüstü eğitimin değersizleştirildiğini, üniversitelerin can çekiştiğini de ekliyor. Zaten akademinin değersizleştirilme sürecine ilişkin saptamalar bu kitap dışında da dile getirilen ve endişe duyulan konular arasında yer alıyor (Gözler, 2019). Kişisel gözlemlerim de ister taşrada olsun ister merkezde olsun Türkiye'deki üniversitelerin git gide içinin boşaltıldığına yönelik. Buna yükseköğretim sistemi içerisinde yer alan herkesin/hepimizin az ya da çok etkisinin olduğunu vurgulamak lazım.

Peki, üniversitelere yönelik hiç mi umut yok? Gençliğin olduğu yerde her zaman umut vardır. Önemli olan planlama yapmadan günübürlük alınan kararlara dur diyebilmektir. Sonrasında yapılması gerekenlere yönelik de eli korkak alıştırmamak!... Daha önce başka bir yazının sonunda (Tonta ve Al, 2022) da belirtildiği üzere, üniversitelerimiz yıllardır çatlak bardak misali bir görüntü veriyor olmasına karşın biz ısrarla gittiği yere kadar gitsin diyoruz. Çatlak bardağı kırmanın, sorunu çözme yaklaşımı olmadığı konusundaki yaygın görüş acaba ellerimiz kesilince dikkate alınır mı?

Teşekkür

Bu yazının taslağını okuyan ve önerileriyle katkıda bulunan Dr. Gülten Alır Derbent, Dr. Orçun Madran, Dr. İrem Soydal, Dr. Mustafa Şahiner ve Dr. İpek Şencan'a teşekkür ederim.

Kaynakça

- Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi. (2023a). Tarihçe. <https://www.agri.edu.tr/detail.aspx?id=272&bid=1&tid=7&dil=tr-TR>
- Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi. (2023b). 2020 yılı idare faaliyet raporu. <https://www.agri.edu.tr/upload/stratejigelistirmedairebaskanligi/2020%20YILI%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf>
- Akçomak, İ.S. (2018). *Ahlaksız büyüme*. Ankara: Efil.
- BBC News Türkçe. (2021, 17 Şubat). İntihalden parayla makale yayınlamaya... Türkiye'de üniversiteler ne durumda? <https://youtu.be/XmzfRyHujkY>

- Barrier J. ve Musselin, C. (2016). Draw me a university: Organizational design processes in university mergers. *The University Under Pressure* (Research in the Sociology of Organizations, Vol. 46) içinde 361-394. Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Bingöl Üniversitesi. (2023a). Tarihçe. <https://www.bingol.edu.tr/tr/universitemiz/genel/tarihce>
- Bingöl Üniversitesi. (2023b). Sayılarla Bingöl Üniversitesi. <https://www.bingol.edu.tr/tr/universitemiz/genel/sayilarla-bingol-universitesi>
- Bingöl Üniversitesi. (2023c). Öğrenci sayıları. <https://oidb.bingol.edu.tr/dokumanlar/ogrenci-sayilari/>
- Clarivate Analytics. (2023). Web of Science Core Collection. <https://www.webofscience.com/wos/woscc/basic-search>
- Çakın, İ. (1998). Üniversitelerimizin bilgiye erişim ortamları: Genel değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cumhuriyetimizin 75. Yılı Özel Sayısı. 37-67. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/616905>
- Giresun Üniversitesi. (2023). Genel bilgiler. <https://www.giresun.edu.tr/tr/page/kurumsal-tarihce/2484>
- Gözler, K. (2019). Akademinin değersizleşmesi üzerine. <https://www.anayasa.gen.tr/degersizlesme.htm>
- Günay, D. ve Günay, A. (2011). 1933'den günümüze Türk yükseköğretiminde niceliksel gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 1-22. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1711443>
- Hacettepe Üniversitesi Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümü. (2022). ÖSYM Lisans Yerleştirme Sonuçları Analiz Sayfası. <http://yks.ee.hacettepe.edu.tr/>
- Hérubel, J-P.V.M. (2020). The book review landscape in American History: Specialization, segmentation, value, and history journals. *Publishing Research Quarterly*, 36(3), 350-364.
- Kaynar, M.K. ve Parlak, İ. (2005). *Her 'ile bir üniversite: Türkiye'de yüksek öğretim sisteminin çöküşü*. Ankara: Paragraf.
- Kilis 7 Aralık Üniversitesi. (2023a). Kilis 7 Aralık Üniversitesi - Tarihçe https://kilis.edu.tr/icerik.php?menu=alt_sayfa/tarihce

- Kilis 7 Aralık Üniversitesi. (2023b). Mezun bilgi sistemi <https://obs.kilis.edu.tr/oibs/kariyer/login.aspx>
- Lau, T.C.W. (2022). An editorial philosophy of book reviews. *Literature and Medicine*, 40(2), 243-246.
- Lee, A.D., Green, B.N., Johnson, C.D. ve Nyquist, J. (2010). How to write a scholarly book review for publication in a peer-reviewed journal a review of the literature. *The Journal of Chiropractic Education*, 24(1), 57-69.
- Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname. (2016, 23 Temmuz). *Resmî Gazete*, no. 29779. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160723.pdf>
- Öquist, G. ve Benner, M. (2015). Why are some nations more successful than others in research impact? A comparison between Denmark and Sweden. *Incentives and Performance: Governance of Research Organizations* içinde s. 241-257 (Eds. Isabell M. Welpel, Jutta Wollersheim, Stefanie Ringelhan, Margit Osterloh). Heidelberg: Springer.
- Sezer: Üniversiteler siyaset üstü olmalı. (2003, 25 Eylül). *Hürriyet*. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sezer-universiteler-siyaset-ustu-olmali-38499460>
- Tekerek, T. (2023). *Taşra üniversiteleri: AK Parti'nin arka kampüsü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tonta, Y. ve Al, U. (2022, 15 Mart). Üniversitelerde rant kollama. *Sarkaç*, <https://sarkac.org/2022/03/universitelerde-rant-kollama/>
- Türk Dil Kurumu. (2022). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Üniversitelerin bölünmesinin nedeni 'aşırı büyüme': (2018, 1 Mayıs). *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/universitelerin-bolunmesinin-nedeni-asiri-buyume/1132406>
- Vatansever, A. ve Yalçın, M.G. (2015). "Ne ders olsa veririz": *Akademisyenin vasıfsız işçiye dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yalçıntaş, A. ve Akkaya, B. (2019). Türkiye'de akademik enflasyon: "Her ile bir üniversite politikası" sonrasında Türk yükseköğretim sistemi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74(3), 789-810. <https://doi.org/10.33630/ausbf.551330>

- Yalova Üniversitesi. (2023a). Tarihçe. <https://www.yalova.edu.tr/tr/Page/Icerik/tarihce>
- Yalova Üniversitesi. (2023b). Yalova Üniversitesi - kurumsal değerlendirme sistemi. <https://ubs.yalova.edu.tr/BIP/BusinessIntelligence/Home/Index>
- YÖK. (2022). Yükseköğretim Kurulunun Yükseköğretim Kurumları Sınavına (YKS) ilişkin aldığı kararlar: Üniversiteye girişte TYT ve AYT baraj puanı uygulaması kaldırıldı. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2022/yok-ten-yks-ye-iliskin-kararlar.aspx>
- YÖK. (2023a). Yükseköğretim bilgi yönetim sistemi. <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- YÖK. (2023b). Üniversitelerimiz. <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>
- Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2018, 18 Mayıs). *Resmî Gazete*, no. 30425. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/05/20180518.pdf>

Türk Dili 2: Akademik Yazma Eğitimi

Turkish Language 2: Academic Writing Education

Nermin ÇAKMAK

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Çakmak, N. (2023). Türk Dili 2: Akademik Yazma Eğitimi. *Bilgi Dünyası*, 24(1), 91-98.
doi: 10.15612/BD.2023.712

Makale türü / Paper type: Kitap Tanıtımı / Book Review

DOI: 10.15612/BD.2023.712

Geliş Tarihi / Received: 28.05.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 30.05.2023

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 10.06.2023

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Türk Dili 2: Akademik Yazma Eğitimi

Mehmet Nuri Kardaş, Raşit Koç (Ed.)
Ankara: PEGEM Akademi, 2021, 4. bs., 258 s.
ISBN 978-605-241-627-3

Nermin ÇAKMAK*

Öz

Bu çalışmada, Mehmet Nuri Kardaş ve Raşit Koç'un editörlüğünü yaptığı "Türk Dili 2: Akademik Yazma Eğitimi" başlıklı kitabın dördüncü basımının incelenmesi amaçlanmaktadır. Kitabın hazırlanmasında, ilk kez 2018 yılında eğitim fakültelerinin lisans programında yer alan "Türk Dili 2" dersinin müfredatı dikkate alınmıştır (s. iii). Kitap, her bölümü farklı yazarlar tarafından kaleme alınan on üç bölümden oluşmaktadır. Kitapta akademik yazım unsurları pek çok açıdan kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Her bölümde konu ile ilgili sunulan örnekler ve değerlendirme soruları konuların daha iyi öğrenilmesini pekiştirecek niteliktedir. Kitap eğitim fakültelerinde öğrenim gören lisans öğrencilerine yönelik olsa da kitapta akademik yazım sürecinin tüm boyutlarının teorik ve uygulama örnekleriyle kapsamlı bir şekilde ele alınması, kitabın Bilgi ve Belge Yönetimi de dâhil olmak üzere bütün disiplinlerdeki lisans ve lisansüstü öğrencileri için rehber kitap olma niteliği taşıdığı söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Akademik yazma, akademik yazma eğitimi, akademik yazma teknikleri.

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, nermin.cakmak@atauni.edu.tr

Turkish Language 2: Academic Writing Education

Mehmet Nuri Kardaş, Raşit Koç (Ed.)
Ankara: PEGEM Akademi, 2021, 4. bs., 258 s.
ISBN 978-605-241-627-3

Nermin ÇAKMAK*

Abstract

In this study, it is aimed to examine the fourth edition of the book titled "Turkish Language 2: Academic Writing Education" edited by Mehmet Nuri Kardaş and Raşit Koç. The book was created for the first time in 2018, taking into account the curriculum of the "Turkish Language 2" course in the undergraduate program of education faculties. The book consists of thirteen chapters, each chapter written by different authors. Although the book is intended for undergraduate students studying at faculties of education, it can be said that all aspects of the academic writing process are comprehensively addressed with theoretical and practical examples, and it can be said that the book serves as a guidebook for undergraduate and graduate students in all disciplines, including Information and Document Management.

Keywords: Academic writing, academic writing training, academic writing techniques.

* Asst. Prof. Dr., Atatürk University, Department of Information and Records Management,
nermin.cakmak@atauni.edu.tr

Bu çalışmada, Mehmet Nuri Kardaş ve Raşit Koç'un editörlüğünü yaptığı "Türk Dili 2: Akademik Yazma Eğitimi" başlıklı kitabın dördüncü basımının incelenmesi amaçlanmaktadır. Kitabın hazırlanmasında, ilk kez 2018 yılında eğitim fakültelerinin lisans programında yer alan "Türk Dili 2" dersinin müfredatı dikkate alınmıştır (s. iii). Kitap, her bölümü farklı yazarlar tarafından kaleme alınan on üç bölümden oluşmaktadır.

Kitapta, özellikle üniversite öğrenimine yeni başlayan lisans öğrencilerinin, önceki öğrenimlerinde karşılaşmadıkları makale, tez, proje gibi akademik yazı türlerinin yazımında zorlanabildiklerine işaret edilerek, öğrencilerin lisans programlarında akademik yazma gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik eğitime ihtiyaçlarının olduğu belirtilmiştir. Kitabın ön sözünde editörler, eğitim fakültelerinin müfredatında akademik yazma konularının ele alındığı "Türk Dili 2" dersine yer verilmesinin, öğrencilerin akademik metinlerden istedik düzeyde yararlanabilmeleri ve akademik metin yazabilmelerinde önemli bir gelişme olduğunu vurgulamışlardır. Bu doğrultuda editörler, kitabın "Türk Dili 2" dersinin müfredatına göre hazırlandığına dikkat çekmişlerdir (s. iii).

Kitap on üç bölümden oluşmaktadır ve kaynakça bölüm sonlarında yer almaktadır. Bununla birlikte her bölümün sonunda bölümün özetine ve değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Kitabın sonunda bölüm yazarlarının kısa akademik özgeçmişleri bulunmaktadır (ss. 255-258).

Bünyamin Sarıkaya tarafından kaleme alınan "Akademik Dil ve Yazının Önemi" başlıklı ilk bölümde (ss. 1-16), öncelikle akademik dilin, sosyal ve günlük dilden farkı ortaya konmuş ve akademik dilin tanımı ve kapsamına yer verilmiştir. Bölümde ayrıca akademik yazma kavramı ele alınmış ve akademik yazmanın daha üst düzeyde düşünme ve daha ileri düzeyde yazma becerisi gerektirdiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte, akademik yazmanın temel özellikleri, akademik yazma süreci, akademik yazının diğer yazı türlerinden farkı, akademik yazıda dilin işlevleri (Duruş sergilemek; Okuyucuyu dâhil etmek, Yeniden ifade etme yöntemleri/genişletme-açıklama-ima etme-daraltma ve Örneklendirme) konuları kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Bölüm içinde bir akademik bir de akademik olmayan yazıya birer örnek verilmiştir.

"Akademik Metinlerde Tanım, Kavram ve Terimlerden Yararlanma" başlıklı ikinci bölüm Ahmet Başkan tarafından kaleme alınmıştır (ss. 17-33). İkinci bölümde akademik yazılarda tanımların nasıl yapılacağı ve tanımların temel öğelerine yer verildikten sonra, bilimsel bir araştırmada problemin tanımlanmasında, bütünleştirme, sınırlandırma ve tanımlama olmak üzere üç aşamalı yaklaşımdan bahsedilmiştir. Bölümde ayrıca akademik yazılarda kavramlardan ve terimlerden nasıl yararlanılabileceği konularına açıklık getirilmiştir.

Kitabın üçüncü bölümünde Erhan Akın “Akademik Metinlerde Öznellik ve Nesnellik” konusunu ele almıştır (ss. 35-52). Bölümde öncelikle bilim, bilimin doğası, bilimin nasıl işlediği, modern bilim basamakları konuları ele alınmıştır. Ardından bilimsel metinlerde öznellik ve nesnellik durumu irdelenmiş, konu bilimsel metin türlerinin işlevleri, nesnel gerçeklik, güvenilirlik ve bilimsel çaba kavramları çerçevesinde detaylı bir biçimde değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde “Akademik Metinlerin Yapısı ve Türleri” konusu Erhan Şen tarafından örneklerle kapsamlı bir biçimde işlenmiştir (ss. 53-68). Bölümde makale, rapor, durum çalışması ve proje gibi akademik yazım türlerinden bahsedilmiş ve akademik yazım türlerinin belirli bir amacı ve herkes tarafından geçerli olan temel özellikleri olduğu vurgulanmıştır. Bu özelliklerden bazıları şu şekilde sıralanmıştır: Akademik metinlerin belli bir düzeni ve yapısı vardır; önceden yapılmış kaynaklardan (literatürden) yararlanır; alıntı ve gönderme yaparken belirli kaynak gösterme biçimlerinin kurallarına uyulur gibi. Bölümde makale (tartışmacı, betimleyici, değerlendirici, durum çalışmaları, yöntemsel makaleler, sınav türü makaleler), rapor, eleştiri/inceleme, araştırma önerisi, proje, sunum, poster, tez olmak üzere akademik metin türleri, özellikleri ve yapıları detaylı olarak ele alınmıştır.

Fatih Can da “Akademik Metinlerin Biçimsel Özellikleri” ni açıkladığı beşinci bölümde akademik yazım türlerinden özellikle makalelerin biçimsel özelliklerine detaylı olarak yer vermiştir (ss. 69-86). Bölümde bir makalenin sırasıyla başlık, yazar ismi, özet, giriş, yöntem, bulgular, sonuçlar ve öneriler unsurlarına sahip olması gerektiği vurgulanmış ve bu her unsurun kapsamı açıklanmıştır. Akademik bir metinde yazı biçiminin, puntosunun, sayfanın kenar boşluklarının, satır aralarındaki boşlukların vb. belirli standartlarda olması gerektiği belirtilmiş ve pek çok dergi tarafından da belirtilen standart özelliklere yer verilmiştir. Bununla birlikte kaynakça hazırlama ile ilgili konulara değinilmiş ve kaynakçanın alfabetik düzende sıralanması örnekler verilerek açıklanmıştır. Bölümün sonunda bir makale taslağı (ana başlıklar, alt başlıklar, içerik, tablo ve şekillerin gösterimi) örnek olarak sunulmuştur.

Kitabın “Akademik Metin Yazmanın Basamakları-I: Genel Bilgiler” başlıklı altıncı bölümü ise Oğuzhan Sevim tarafından kaleme alınmıştır (ss. 87-102). Altıncı bölümde bilimsel araştırma süreçleri ana hatlarıyla açıklandıktan sonra bilimsel rapor yazmanın basamaklarına yer verilmiştir. Bilimsel bir yazıda yer alan başlık, özet, giriş, yöntem, bulgular, sonuç, tartışma ve öneriler, kaynakça ve ekler gibi unsurların yazımı ayrı ayrı ele alınmıştır ve her unsurun içermesi gereken kapsam, içerik ve genişliği görsel olarak da sunulmuştur.

Mehmet Nuri Kardaş da “Akademik Metin Yazmanın Basamakları-II: Başlık, Özet ve Anahtar Sözcük Yazma” başlıklı yedinci bölümde akademik metinlerde özellikle başlık, özet ve anahtar sözcük yazımına odaklanmıştır (ss. 103-132). Bölümde diğer metin türlerinde olduğu gibi akademik metinlerde de ilk olarak başlığın belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda başlığın belirlenmesinde dikkat edilecek unsurlar (örneğin, ilgi ve dikkat çekici olması, metnin konusu hakkında bilgi vermesi, metin içinde okuyucunun ne bulacağı hakkında fikir vermesi, kısa ve öz olması gibi) kapsamlı şekilde ele alınmıştır. Bölümde ayrıca nicel, nitel ve karma yöntemlerin kullanıldığı çalışmalarda makale başlığının nasıl yazılacağı ayrı başlıklarda açıklanmış ve örnekler verilmiştir. Kardaş, akademik metinlerde başlıktan sonra çalışmanın araştırmacılar tarafından okunmasında etkili olan diğer önemli unsurun çalışmanın özeti (öz) olduğunu belirtmiş ve bu bağlamda özette araştırmanın amacı, yöntemi, çalışma grubu/örnekleme, veri toplama araçları, veri analiz teknikleri, araştırma sorularına bağlı ulaşılan sonuçlar ve anahtar sözcüklerin bulunması gerektiğini vurgulamıştır (s. 117). Bölümde özette bulunması gerektiği vurgulanan bütün unsurlar ayrı ayrı açıklanmıştır. Bölümde ayrıca akademik metinlerde başlıkla ilgili açıklamalarda olduğu gibi özet ve anahtar kelimelerin yazımı ile ilgili örnekler de nicel, nitel ve karma yöntemler olmak üzere üç farklı türde ele alınmıştır.

“Akademik Metin Yazmanın Basamakları-III: Giriş Bölümü Hazırlama” başlıklı sekizinci bölüm de Hatice Altunkaya tarafından kaleme alınmıştır (ss. 133-150). Bölümde akademik metinlerde giriş bölümünü yazmanın önemi vurgulanmış ve Creswell’in 2013 yılındaki kaynağına atıf yapılarak giriş bölümünü yazmanın beş unsuruna dikkat çekilmiştir. Bu unsurlar sekizinci bölümde sırasıyla şu şekilde belirtilmiştir: “Çalışmayı yönlendiren problemleri saptama; Problemlerle ilgili literatür taraması, Problem hakkında literatürde var olan eksiklikleri belirleme; Bir hedef kitle belirleme ve bu hedef kitle için problemin önemini tespit etme; önerilen çalışmanın amacını belirleme” dir (s. 134). Bölümde bu beş unsur ayrı başlıklarda ele alınmış ve her biri örneklerle detaylı olarak açıklanmıştır. Bölümde ayrıca akademik metinlerde kaynak göstermenin amacı ve ilkeleri de ele alınmış, parantezli ve dipnotlu kaynak gösterme örneklerine yer verilmiştir.

Kitabın “Akademik Metin Yazmanın Basamakları-IV: Giriş Bölümlerinde İddia ve Önermeler Yazma” başlıklı dokuzuncu bölümünde Mesut Gün, akademik metinlerde iddia ve önermelerin yazımına ilişkin açıklamalardan önce bilim, doğa ve sosyal bilimlere ve özelliklerine, bir alanın bilim olarak kabul edilmesi için kendine özgü özelliklerine, araştırma kavramının açıklanmasına ve araştırmanın temel özelliklerine ve bilimsel araştırmanın ne olduğuna, kapsamına ve bilimsel araştırma süreçlerinin açıklanmasına yer vermiştir. Ardından bölümde akademik metin yazımının diğer metinlerden farklı yönlerine değinilmiştir. Gün, akademik metinlerde iddia ve önermelerin özellikle araştırmanın amacının yazıldığı başlıkta verildiğine işaret ederek öncelikle araştırmanın amacının nasıl yazılması gerektiği ile ilgili bilgilere yer vermiş (s. 157-158) ve ardından

akademik metinlerde iddia ve önermelerin (iddia, tez, sav, hipotez, varsayım, denence) nasıl yazıldığını örneklerle detaylı olarak açıklamıştır.

Onuncu bölümde “Akademik Metin Yazmanın Basamakları-V: Yöntem Bölümü Hazırlama” konusu Hatice Coşkun tarafından ele alınmıştır (ss. 171-188). Onuncu bölümde bilimsel araştırmalarda nasıl bir yol izlendiğinin ortaya konulduğu bölümün yöntem bölümü olduğu vurgulanmıştır. Onuncu bölümde yöntem konusu nitel, nicel ve karma yöntem olmak üzere üç grupta değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle nitel araştırma yöntemi ile ilgili detaylara yer verilmiş, ardından görüşme, gözlem, doküman inceleme olmak üzere üç nitel veri toplama aracı ve nitel veri analiz teknikleri açıklanmıştır. İkinci olarak nicel araştırma yöntemi ile ilgili temel bilgiler sunulmuş ve anket, test, ölçek olmak üzere üç nicel veri toplama aracı ele alınmış ve nicel veri analizi ile ilgili temel bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü olarak ise karma yöntem ile ilgili temel bilgilere yer verilmiş ve karma yöntem ile ilgili veri toplama araçları ve veri analizi ile ilgili temel düzeyde bilgi sunulmuştur. Bu üç alt bölümün sonunda ilgili yöntemlerin kullanıldığı makale incelemelerine yer verilmiştir.

Kitabın on birinci bölümünde “Akademik Metin Yazmanın Basamakları-VI: Bulgular Bölümü Hazırlama” konusu Mehmet Nuri Kardaş, Raşit Koç ve Mustafa Kaya olmak üzere üç yazar tarafından ele alınmıştır (ss. 189-220). Bu bölümde akademik metinlerin yazım aşamalarından bulguların yazımına yer verilmiştir. Bu bölümde çeşitli nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan araştırma sonuçlarının nasıl yazılacağı detaylı bir biçimde anlatılmıştır. Bununla birlikte bazı istatistik testlerin (Örneğin, parametrik olmayan test, T-puan, Z-puan, p değeri, standart sapma, t-Testi, aritmetik ortalama vb. gibi) tanımlarına ve kullanım amaçlarına kısaca yer verilmiştir. Bölümde nicel, nitel ve karma araştırma yöntemlerinin kullanıldığı araştırmaların bulgularının yazımına ilişkin toplam dokuz örnek açıklamalı bir şekilde sunulmuştur.

Kitabın on ikinci bölümünde “Akademik Metin Yazmanın Basamakları-VII: Sonuç, Tartışma ve Kaynakça Bölümlerini Hazırlama” konusu Ahmet Akçay tarafından kaleme alınmıştır (ss. 221-236). Bölümde tartışma başlığının akademik metinlerin yazımındaki diğer başlıklar (giriş, yöntem, bulgular, sonuç, öneriler) arasında hazırlanması en zor olan kısımlardan biri olduğu vurgulanmıştır. Bölümde Akçay tarafından, tartışma başlığında araştırmanın bulgularını destekleyen veya desteklemeyen benzer araştırmaların bulgularının karşılaştırıldığı vurgulanmış ve tartışma başlığında benzer araştırmalara atıf yapmanın araştırmada elde edilen bulguların geçerlik ve güvenilirliğini artırmada önemli olduğuna dikkat çekilmiştir (s. 221). Bölümde ayrıca tartışma başlığının yazılmasından sonra araştırmada ortaya çıkan sonuçlara yer verilen “sonuç” bölümünün yazılması ile ilgili açıklamalara ve örneklere yer verilmiştir. Ardından öneriler bölümünün hazırlanması ile ilgili temel ilkeler ve örnekler sunulmuştur. Bölümde, bu başlıkların her birinin ayrı bölümler şeklinde yazılması mümkün olabileceği gibi “bulgular ve yorum”, “tartışma ve sonuç” ve “tartışma, sonuç ve öneriler” başlıkları altında da yazılabileceğine

dikkat çekilmiştir. Tartışma, sonuç ve önerilerin hazırlanması ile ilgili açıklamaların ardından kaynakçanın hazırlanması ile ilgili temel kurallara, kaynak gösterme yöntemlerine, metin içi gönderme biçimlerine ve kaynakçanın düzenlenmesine ilişkin açıklamalara ve örneklere yer verilmiştir.

Kitabın son bölümü olan on üçüncü bölümünde ise “Akademik Metinlerde Dikkat Edilecek Etik İlkeler” konusu Mehmet Emre Çelik tarafından ele alınmıştır. Bölümde öncelikle etik tanımı yapılmış, ardından bilim ve etik ilişkisi irdelenmiştir. Bununla birlikte bölümde bilimsel araştırmalarda karşılaşılabilen etik dışı davranışlardan intihal, sahtecilik, çarpıtma, tekrar yayım, dilimleme, haksız yazarlık konularına yer verilmiş ve etik dışı davranışların nedenleri sorgulanmıştır. Bölümde ayrıca bu etik dışı davranışlardan biri olan intihalden kaçınma ile ilgili bazı öneriler sunulmuştur. Bölümde ele alınan diğer konular da kaynak gösterme teknikleri ile ilgili olmuştur. Bu kapsamda APA (American Psychological Association) sitiline göre metin içi kaynak gösterme ilkelerine ve örneklerine, Chicago stiline göre de dipnotta kaynak gösterme kurallarına ve örneklerine yer verilmiştir.

Kitapta akademik yazım unsurları pek çok açıdan kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Her bölümde konu ile ilgili sunulan örnekler ve değerlendirme soruları konuların daha iyi öğrenilmesini pekiştirecek niteliktedir. Kitap eğitim fakültelerinde öğrenim gören lisans öğrencilerine yönelik olsa da kitapta akademik yazım sürecinin tüm boyutlarının teorik ve uygulama örnekleriyle kapsamlı bir şekilde ele alınması, kitabın Bilgi ve Belge Yönetimi de dâhil olmak üzere bütün disiplinlerdeki lisans ve lisansüstü öğrencileri için rehber kitap olma niteliği taşıdığı söylenebilir.

Kaynakça

Kardaş, M. N. ve Koç, R. (Eds.). (2021). Türk dili 2: Akademik yazma eğitimi. Ankara: PEGEM Akademi.

Kitap ve Kütüphane: Kitaplar ile Geçen Bir Ömür
Mustafa Vedat SÖNMEZ'e Armağan

Book and Library: A Life with Books, A Gift to Mustafa Vedat SÖNMEZ

Burcu AYDEMİR ŞENAY

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atf yapmak için / To cite this article:

Aydemir Şenay B. (2023). Kitap ve kütüphane: Kitaplar ile geçen bir ömür Mustafa Vedat SÖNMEZ'e Armağan. *Bilgi Dünyası*, 24(1), 99-107. doi:10.15612/BD.2023.703

Makale türü / Paper type: Kitap Tanıtımı / Book Review

DOI: 10.15612/BD.2023.703

Geliş Tarihi / Received: 04.02.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 12.05.2023

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 10.06.2023

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, Türkiye.

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <https://bd.org.tr>

Kitap ve Kütüphane: Kitaplar ile Geçen Bir Ömür Mustafa Vedat SÖNMEZ'e Armağan

Yayına Haz. A. Demir, T. Tombuloğlu, S. Balcı.
İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2021, 456 s.
ISBN: 978-625-8065-74-9

Burcu AYDEMİR ŞENAY*

Öz

“Tarihi Kütüphaneler”, “Cumhuriyet Dönemi Kütüphaneleri”, “Dünya Kütüphaneleri” ve “Tarih Boyunca Türklere Kitap” olmak üzere dört farklı bölüm altında 27 yazı ile Mustafa Vedat SÖNMEZ röportajını da içeren bir yazının da bulunduğu, farklı dönemler üzerinden kütüphanelerin değerlendirildiği aynı zamanda tarih boyunca Türklere kitap ve kitap kültürünün de ele alındığı “Kitap ve Kütüphane: Kitaplar ile Geçen Bir Ömür Mustafa Vedat SÖNMEZ’e Armağan” başlıklı eser tanıtım yazısı olarak değerlendirilerek hazırlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Tarihi kütüphaneler, Dünya kütüphaneleri, Cumhuriyet Dönemi kütüphaneleri, Türklere kitap, Kitap ve kütüphane.

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, burcu04@gmail.com

Book and Library: A Life with Books, A Gift to Mustafa Vedat SÖNMEZ

Yayına Haz. A. Demir, T. Tombuloğlu, S. Balcı.
İstanbul: Efe Akademi Yayınları, 2021, 456 s.
ISBN: 978-625-8065-74-9

Burcu AYDEMİR ŞENAY*

Abstract

There are 27 articles under four different sections: "Historical Libraries", "Republican Period Libraries", "World Libraries" and "Books in Turks Throughout History", including an article including Mustafa Vedat SÖNMEZ's interview, and an evaluation of libraries over different periods, as well as history. The work titled "Book and Library: A Life with Books, A Gift to Mustafa Vedat SÖNMEZ", in which the book and book culture among Turks was discussed throughout the period, was prepared by evaluating it as an introductory article.

Keywords: Historical libraries, World libraries, Republican Era libraries, Books in Turks, Book and library.

* Asst. Prof. Dr., Atatürk University, Department of Information and Records Management, burcu04@gmail.com

Kitap ve Kütüphane, Prof. Dr. Alpaslan Demir, Doç. Dr. Tuba Tombuloğlu ve Prof. Dr. Sezai Balcı'nın editörlüğü ile başarılı, özverili, işine tutkuyla bağlı olmasından ve kullanıcıların zihinlerinde her daim olumlu iz bırakmasından ötürü vefa göstergesi olarak Mustafa Vedat Sönmez'e armağan kitabı olarak hazırlanmıştır. Kitap, tarihi kütüphaneler, Cumhuriyet Dönemi kütüphaneleri, dünya kütüphaneleri ve tarih boyunca Türklere kitap olmak üzere dört bölüm ve bu bölümlerin altında 19 farklı üniversiteden 30 yazarın kaleme aldığı 27 çalışmadan ve söz konusu 27 çalışmadan farklı olarak Resul Şahsi ve Tümer Yılmaz'ın Mustafa Vedat Sönmez ile gerçekleştirdikleri röportajın da yer aldığı yazıdan oluşmaktadır. Resul Şahsi ve Tümer Yılmaz'ın Mustafa Vedat Sönmez ile gerçekleştirdikleri röportajda (s. 7-17), -özellikle Mustafa Vedat Sönmez'i tanıma imkânı bulamayan- kıymetli okuyuculara; Sönmez'in akademik yaşamlarına dokunduğu değerli akademisyenlerle ve kütüphane hizmeti alan kullanıcılarla arkadaş ilişkisi kurduğu, kendini kullanıcıların/okuyucuların yerine koyarak hizmet sunduğu ve en önemlisi günümüzde bilginin paylaşılmasında kendini mesleğine adanmış bir kütüphaneci olduğunu göstermektedir.

Eserin, "*Tarihi Kütüphaneler*" (s. 21-103) başlıklı ilk bölümünde, dört farklı çalışma yer almaktadır. Bölüm, Türklere kütüphane kültürünün farklı dönemler üzerinden ele alınması açısından oldukça önemlidir. Firdevs Özen'in kaleme aldığı "*Selçuklu Devri Kütüphaneleri*" başlıklı ilk çalışmada, Selçukluların, eğitime ve bilime verdikleri değerlerin bir göstergesi olarak medreseler ile birlikte kütüphaneler kurdukları belirtilerek, bu kütüphanelerde o döneme ait eserlerin ve yazmaların toplandığı, bu bağlamda kurulan kütüphanelerin dönem için bilim merkezi olma noktasında birer cazibe merkezi olduğu vurgulanmıştır. Abdolvahid Soofizadeh ve Eralp Erdoğan'ın ele aldığı "*Safevî ve Kaçar Devletlerinde Kütüphane*" başlıklı ikinci çalışmada, Safevî Devleti döneminde kitap, kütüphane ve kütüphaneciliğin önemine değinilerek, dönem içerisinde kurulan kütüphaneler kronolojik olarak ele alınmıştır. Aynı başlıklı yazıda, Kaçar Devleti döneminde de kitap ve kütüphanenin önemine değinilmiş ve Kaçar Devleti'nin batıda bulunan ülkelerden geri kalmamak adına verdiği çaba ele alınmış ve o dönemde kütüphanelerin halkın kolay erişebileceği birer merkez haline geldiği belirtilerek döneme ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ahmet Altay ve Nuri Taşkın'ın kaleme aldığı "*II. Abdülhamid Dönemi Türk Kütüphaneciliği Üzerine Genel Bir Değerlendirme*" başlıklı üçüncü çalışmada, II. Abdülhamid Dönemi başlarında kütüphaneler ve bu kütüphanelerin durumu, kütüphane ve kütüphanecilik alanında yapılan çalışmalarla, o dönemde kurulan kütüphaneler değerlendirilmiş aynı zamanda kitapların ve kütüphanelerin uluslararası diplomaside etkisi ele alınmış ve kütüphanelere ilişkin hukuki ve bürokratik düzenlemelere yer verilmiştir. Mithat Aydın'ın ele aldığı ve bölümün dördüncü ve son çalışması olan "*Aydın Vilayetinde Kütüphaneler*" başlıklı çalışmada, Osmanlı Devleti'nde kütüphanelerin gelişimi değerlendirilmiş ve kütüphanelerin kaynak açısından yetersizliği konuya ilişkin önemli çalışmalar da atf

gösterilerek vurgulanmıştır. Buna karşın kütüphanelerin, Osmanlı kentlerinde eğitime ve bilime olumlu etkisinin de yadsınamaz olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda, Aydın vilayetinde bulunan kütüphaneler detaylı olarak ele alınmıştır. Fakat bu kütüphanelerde bulunan kaynakların toplumun kendi çağını anlayabilmesi ve değerlendirebilmesi açısından yeterli olmadığı ifade edilerek, o dönemde toplumun gereksinimlerine cevap verebilen kütüphanelerin de zamana ihtiyaçları olduğu vurgulanmıştır. Çalışma Osmanlı döneminde, vilayetlerde bulunan kütüphaneler hakkında bilgi sunması açısından dikkat çekicidir.

"Cumhuriyet Dönemi Kütüphaneleri" (s. 139-156) başlıklı ikinci bölümde, üç farklı çalışma kaleme alınmıştır. Bölümün ilk çalışması olan "Halkevi Kütüphanelerinin Tarihteki Yeri ve Önemi" başlıklı, Havva Altıkulaçoğlu'nun ele aldığı çalışmada, Halkevlerinin kuruluşu ve şubeleri ele alınmıştır. Aynı zamanda Halkevi kütüphanelerinin toplumun kültür gereksinimlerini karşılamadaki önemine değinilerek, Halkevi kütüphanelerinin günümüz halk kütüphanelerinin çekirdeğini oluşturduğu belirtilmiştir. Selçuk Aydın'ın kaleme aldığı, "Kültürel Mirasın Sunumunda Dijital Kütüphaneler" başlıklı ikinci çalışmada ise dijital kütüphaneler ve kültürel miras konularına değinilerek, Türkiye'den ve Dünyadan dijital kütüphane örneklerine yer verilmiştir. Özgür Polat tarafından bölümün son ve üçüncü çalışması olarak kaleme alınan, "Kent Yaşamında Kent Kültürü ve Belleğinin Önemi: Gaziantep Kent Arşivi Örneği" başlıklı çalışmada, kent kültürü ve belleği konularına değinilerek kent arşivlerinin kent kültürü ve belleğinin korunmasındaki yeri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda çalışmada örnek olarak Gaziantep Kent Arşivi görsellerle de desteklenerek detaylı olarak ele alınmıştır.

Eserin üçüncü bölümünde, "Dünya Kütüphaneleri" (s. 159-266) başlığı altında bazıları milli kütüphaneler ile ilgili olmak üzere dokuz farklı ülkenin kütüphanelerini ele alan dokuz çalışma kaleme alınmıştır. "Türk Millî Kütüphanesine Genel Bir Bakış" başlıklı, Hakan Yaşar tarafından ele alınan ilk çalışmada, Osmanlı Devleti'nde ve Cumhuriyet Döneminde kütüphane kurma çalışmaları incelenmiştir. Milli Kütüphanenin kuruluş aşamaları ve gelişim süreci de ele alınarak, Milli Kütüphanenin ulusal eğitim, kültür ve bilim politikalarının başarıya ulaşmasında en önemli yapı taşı olduğu belirtilmiş bu nedenle Milli Kütüphaneye, gereksinim duyduğu alanlarda destek olunması gerektiği görüşü sunulmuştur. Fatma Akay-Türker'in kaleme aldığı, bölümün ikinci çalışması olan "Avusturya Millî Kütüphanesinde Türk Tarihi ile Alakalı Kaynaklar" başlıklı çalışmada, Avusturya Millî Kütüphanesinin tarihi, yapılan çalışmalara ışık tutabilmesi amacıyla ele alınmıştır. Ayrıca Avusturya Millî Kütüphanesinde bulunan Türk tarihi ile ilgili kaynakların niceliksel olarak fazla olmasından ötürü, kaynakların teker teker incelenemeyeceği bu nedenle söz konusu kaynaklara erişim yollarının neler olduğu detaylı olarak sunulmuştur. Bu kapsamda katalog tarama filtreleme özellikleriyle birlikte, Türk tarihi ile ilgili kaynaklara erişim için kullanılacak anahtar kelimeler

Almanca karşılıkları ile belirtilmiştir Çalışma, Avusturya Milli Kütüphanesinden Türk tarihiyle ilgili bilgi gereksinimi duyan kullanıcılara bilgi erişim noktasında yol göstermesi açısından önemlidir. Emrah Naki'nin ele aldığı, *"İspanya Milli Kütüphanesi"* başlıklı üçüncü çalışma, tarihçe bilgileriyle birlikte, Kraliyet Kütüphanesi Kraliyet Kütüphanesinden Milli Kütüphaneye geçiş süreci ve kullanıcıların Milli Kütüphane hizmetlerinden yararlanma koşullarının neler olduğunu içermektedir. *"Modern Yunanistan ve Yunan Milli Kütüphanesi"* başlıklı, Çağla D. Tağmat tarafından hazırlanan çalışmada, modern Yunanistan ile ilgili tarihçenin ardından Yunan Milli Kütüphanesinin kuruluşu, koleksiyon içeriği, büyüklüğü, idari işleyişi, geçmiş dönemde ve günümüzde hizmet sunduğu binalar fiziki yapıları ile ele alınmıştır. Resul Turan tarafından kaleme alınan *"Gürcistan Parlamento Kütüphanesi ve Milli El Yazmaları Merkezi"* başlıklı bölümün dördüncü çalışmasında, Türk-Gürcü kültürel etkileşimine ve Gürcistan'da kültürel hayata değinilmiştir. Aynı zamanda Gürcistan Parlamento Kütüphanesi tarihçesi, koleksiyonu Gürcistan Milli El Yazmaları Merkezi ele alınmıştır. Kürşat Yıldırım tarafından hazırlanan, bölümün, *"Çin Kütüphaneleri ve Kütüphaneciliği Üzerine Kısa Bir Değerlendirme"* başlıklı beşinci çalışmasında, Çin kütüphaneleri, bu kütüphanelerin gelişimi ve Shanghai Kütüphanesi örneği üzerinden Çin kütüphanelerinin işleyişi hakkında bilgiler sunulmuştur. Bahar İzmir'in ele aldığı, *"Türk Tarihi Araştırmalarında Hindistan Kütüphanelerinin Yeri ve Önemi: Yeni Delhi ve Haydarabad Kütüphaneleri Örneği"* başlıklı yazıda, Hindistan'da bulunan kütüphaneler özellikle de koleksiyon genişlikleri ve köklü tarihleri de dikkate alınarak Delhi'de bulunan Nehru Memorial Müze ve Kütüphanesi, Jawaharlal Nehru Üniversitesi Kütüphanesi ve Haydarabad Kütüphaneleri değerlendirilmiştir. Ayrıca Hindistan kütüphanelerinin Türk tarihi çalışmalarında kullanılabilecek özgün eserleri, koleksiyonlarında buldukları ifade edilmiştir. Altan Çetin tarafından hazırlanan, *"Mısır Milli Kütüphanesi ve Buradaki Türkçe Yazma/Basma Eserlere Dair"* başlıklı yazıda, Mısır Milli Kütüphanesinin kuruluşu, koleksiyonunda bulunan Türkçe yazmalar kataloğu ve basma eserler kataloğu hakkında bilgiler sunulmuştur. Ayrıca kültürel mirasımıza yönelik yazma ve basma eserlerin, Mısır Milli Kütüphanesi koleksiyonunda bulunduğu belirtilmiştir. Bölümün *"Türkiye ve Meksika'da Kütüphanelerin Gelişimi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme"* başlıklı, Ayşe Yazar tarafından kaleme alınan son çalışmasında, Türkiye'de ve Meksika'daki kütüphane ve kütüphanecilik geleneği ele alınmış aynı zamanda geçmişte kurulan kütüphanelere ve bu kütüphanelerin misyonlarına değinilerek, her iki ülkenin hem kütüphane hem de kütüphanecilik açısından gelişimi karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bölüm, farklı ülke kütüphanelerine yönelik çalışmaları içermesi ve okurlara, kütüphane kuruluşları işleyişleri, sundukları hizmet, derme ve derme büyüklükleri hakkında geçmiş ve günümüz üzerinden ulusal ve uluslararası karşılaştırmalı bir değerlendirme imkânı sunması açısından da önemlidir.

Eserin *"Tarih Boyunca Türklerde Kitap"* (s.269-456) başlıklı dördüncü ve son bölümünde ise farklı dönemlere ait kitap ve kütüphane konularını içeren on bir çalışma yer almaktadır. Remziye Yılmaz'ın hazırladığı *"Kâşgarlı Mahmud'un Haritası ve Haritadaki Türk Şehirleri"* başlıklı ilk çalışmada, Dîvânu Lugâti't-Türk'te bulunan Türklerin yaşadıkları bölgeleri gösteren harita ve bu haritanın özellikleri ele alınarak, haritada bulunan Türk şehirleri tanıtılmıştır. Ceren Selvi'nin ele aldığı, bölümün ikinci çalışması olan *"Kutadgu Bilig'de 'Bilgi'nin Önemi ile İlgili Beyitlerin Anlamsal Sınıflandırılması"* başlıklı çalışmada, Kutadgu Bilig ile ilgili kuramsal bilgi verilmesinin ardından, Kutadgu Bilig'de bilgi ve okumanın önemini içeren 50 beyitin tespit edildiği belirtilmiştir. Çalışmada bu beyitler dokuz anlamsal alanda gruplandırılarak açıklanmıştır. *"Moğollar Hakkında İlk Kapsamlı Kitap Çalışmaları: Meng Ta Pei Lu ve Hei Ta Shi Lu Örnekleri"* başlıklı, Orhan Çınar tarafından kaleme alınan üçüncü yazıda, Moğolların yazılı kültürle geç tanışmasından ötürü haklarındaki ilk bilgilerin kendilerinden değil farklı kaynaklardan öğrenilebildiği bu nedenle yakın ilişki içerisinde buldukları Çin toplumundan elde edilebilecek kaynakların önemli olduğu vurgulanmış; bu nedenle Çinli elçiler tarafından yazılan Meng Ta Pei Lu ve Hei Ta Shi Lu adlı raporlar incelenerek, Moğol halkı, yöneticileri, askeri yapılanması, sosyo-kültürel yaşamları ve Cengiz Han kanunları hakkında bilgiler sunulmuştur. Bölümün dördüncü çalışması olan ve Tuba Tombuloğlu tarafından hazırlanan *"Baysungur Kitâbhânesi"* başlıklı yazıda, Emir Timur'un kurduğu Timur Devletinin sadece askeri ve siyasi başarılarla değil aynı zamanda Türkistan kültür-sanatının da öncüsü olduğu vurgulanmıştır. Bununla birlikte bu dönemde gelişim gösteren kitâbhânelere değinilerek terimin kütüphaneden farklı olduğu ve kütüphaneyi de içerisinde barındıran bir kompleks olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Timur dönemi kitâbhânelerinin üç aşamada gelişim gösterdiği vurgulanarak bu aşamalara ilişkin bilgi sunulmuştur. Şahruh döneminde, başkentin Semerkant'tan Herat'a taşınmasıyla kültür ve sanat faaliyetlerini de Herat'ta güçlü bir şekilde devam ettiği ifade edilmiştir. Şahruh ve Gevherşad Begüm'ün oğlu Baysungur'un sarayında özel bir kitâbhânesinin olduğu, burada sanatçıları ve sanatsal faaliyetleri desteklediğinin bilindiği belirtilmiştir. Dönem hakkında detaylı bilgilerin sunulması açısından oldukça dikkat çekici bir bölümdür. Zeliha Tuğuz tarafından kaleme alınan *"Paris, Viyana, Venedik ve Erivan Ulusal Kütüphanelerindeki Gregoryan Muhiti Kıpçak Türkçesi Metinlerinde Hz. Meryem'le İlgili Söz Varlığı"* başlıklı beşinci çalışmada, Paris, Viyana, Venedik ve Erivan kütüphanelerinde bulunan Gregoryan Muhiti Kıpçak Türkçesi (GMKT) ile yazılmış metinlerle birlikte Aleksandr Garkavets'e ait Kıpçakskoe Pismennoe Nasledie I-II-II, Katalog i Teksti Pamyatnikov Armyanskim Pismom, Pamyatniki Duhovnoy Kulturi Karaimov, Kumanov-Polovtsev i Armyano-Kıpçakov, Katalog i Teksti Pamyatnikov Armyanskim Pismom gibi eserler temel alınarak Hz. Meryem'le ilgili belirlenen tamamlama ve adların sınıflanabilmesi amacıyla tamlama ve adların değerlendirilmesi

yapılmıştır. Hz. Meryem'in, metinlerde nasıl ifade edildiği ile ilgili detaylı bilgi verilmiştir. *"Osmanlı Taşrasında Kitap Kültürü: Trabzon Örneği"* başlıklı, Necmettin Aygün'ün hazırladığı, bölümün altıncı yazısında, Osmanlı döneminde kitap ve kütüphane kültürü değerlendirilerek, XVIII. yüzyılda kitap ve kütüphane kültürünün yaygın olduğu Trabzon örneği ele alınmıştır. Bu bağlamda Trabzon'da kitap kültürünün baskın olarak islami ilimler, islami ilimlerden daha az olmak üzere tıp, coğrafya vb. gibi yardımcı ilimler üzerine kurulu olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda XVII. yüzyıl sonlarında kitaplık kurma ve vakfetme eğiliminden söz edilerek Şatırzâde Mehmet Ağa, Üçüncüzâde Ömer Paşa, Marufzâde Ömer Efendi ve Nimbıyıkzâde Ali Ağa örnekleri çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Züleyha Ustaoğlu tarafından ele alınan, bölümün *"Osmanlı Dönemi Şehzadeler Şehri Manisa'da Kitap Kültürü Üzerine Düşünceler"* başlıklı yedinci çalışmasında, Manisa sancağında kurulan kütüphaneler ve tarihçelerinden söz edilerek söz konusu kütüphanelerin koleksiyonları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca çalışmada, hizmetine devam eden Manisa Yazma Eser Kütüphanesinde bulunan XVI-XVII. yüzyıllar arasında yazılmış veya istinsah edilmiş eserlere ilişkin mühürler değerlendirilerek, koleksiyonda bulunan kaynakların hangi vakfa ait oldukları belirlenmiştir. Tahir Kodal tarafından hazırlanan, *"Türkiye'nin Sihhî-i İctimâî Coğrafyası Bağlamında Denizli'de Yazılan Yeni Bir Kitap"* başlıklı çalışmada, Cumhuriyetin ilk yıllarında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının talebi üzerine ülkenin sağlık problemlerini belirleyebilmek, ekonomik, sosyal ve üretim potansiyeli hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla illerde görev yapan sağlık müdürleri tarafından illerin durumlarına yönelik raporların hazırlandığı ve bu raporların *"Türkiye'nin Sihhî-i İctimâî Coğrafyası"* adıyla yayınlandığı belirtilmiştir. Bu kapsamda çalışmada, Denizli iline yönelik Dr. Kemal Şakir (Saraçoğlu) tarafından hazırlanan rapor değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında ele alınan rapor, Denizli ilinin cumhuriyetin ilk yıllarında anlaşılabilmesi açısından oldukça önemlidir. Onur Yıldız'ın ele aldığı *"Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Spor Dergileri"* başlıklı bölümün dokuzuncu çalışmasında, 1910 yılından 1930 yılına kadar içerik ve konu bazlı gelişme gösteren spor dergilerinin, ilk başlarda futbol gibi belli başlı sporlara yönelindikleri zamanla farklı spor branşlarına yer verdikleri belirtilmiştir. Çalışmada ayrıca 1910-1930 yılları arasında yayımlanmış 14 spor dergisi hakkında bilgi sunulmuştur. Huriye Çolaklar ve Hasan Öztürk tarafından bölümün onuncu çalışması olarak kaleme alınan *"Bilgi ve Belge Yönetimi Alanındaki Dergilere Genel Bir Bakış: Kitap ve Kütüphane Tarihi Konulu Çalışmaların Değerlendirilmesi"* başlıklı çalışmada, ilk olarak Türkiye'de kütüphanecilik eğitimi tarihi üzerine bilgi sunulmuştur. Çalışmanın kapsamını, Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yayıncılık faaliyetlerine devam eden dergiler ve bu dergilerde yer alan "kitap ve kütüphane" temalı yazıların değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda alanda faaliyetlerini sürdüren dergiler ile ilgili genel bilgilerin yanında, dergilerin profili ve yayıncı kuruluş gibi bilgiler de sunulmuştur. Aynı zamanda çalışma kapsamına uygun olarak "kitap tarihi", "kütüphane tarihi", "kitap ve kütüphane tarihi"

başlıklarında kaç yayın yapıldığı, yayın türleri, yayınlarda kullanılan yöntem bilgileri, yazarlar ve yazarların yayın sayıları, en çok yayın yapan yazarlar, yazarların görev yaptıkları kurum ve/veya kuruluşlar hakkında ayrıntılı istatistiki veriler sunulmuştur. Bölümün son ve on birinci çalışması olan ve Hatice Kerimoğlu tarafından hazırlanan “*Rusların Orta Asya’ya Yaptıkları Seyahatler ve Keşif Gezilerine Genel Bir Bakış Adlı Yayın Dizisinin Dönemselleştirme Açısından Önemi*” başlıklı çalışmada ise Rusya’nın Türkistan’a yaptığı seyahatler ve keşif gezileri hakkında “Rusların Orta Asya’ya Yaptıkları Seyahatler ve Keşif Gezilerine Genel Bir Bakış” isimli yayın dizisi temel alınarak ve dönemin ilgili kaynaklarından da yararlanılarak değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Rusların seyahat ve keşif gezileri, 1715-1856 birinci dönem, 1856-1869 ikinci dönem, 1869-1880 üçüncü dönem ve 1881-1886 dördüncü dönem olmak üzere dönemlere ayırarak ele alınmıştır. Yayın dizisinin, Türkistan tarihiyle ilgili materyalleri bir araya getirerek erişilebilir kılmasının öneminden söz edilmiş ve söz konusu seyahatlerin dönemin siyasi, ekonomik, toplumsal şartlarıyla değerlendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Eserde, kitap ve kütüphane temalı dört bölüm yer almaktadır. Bu bölümlerde, kütüphaneler farklı dönemler üzerinden ve farklı açılardan ele alınmış, ayrıca kitap algısının ve kitap kültürünün tarih boyunca nasıl ele alındığına dair de dönemler ve kültürler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Bölümler, yer alan yazıların özgün olması, bazı yazıların ise konularla ilk kez karşılaşanlara içerik ile ilgili detaylı bilgi sunması açısından oldukça dikkat çekicidir. Ayrıca eser, geçmiş ile bilgi vererek elde edilen bilgiler ile gelecek dönemlerde yapılacak çalışmalara da ışık tutabilecektir. Bu sebeple başta okurları eserle buluşturan Sn. Prof. Dr. Alpaslan DEMİR, Doç. Dr. Tuba TOMBULOĞLU ve Prof. Dr. Sezai BALCI’ya ve sundukları kıymetli bilgiler için değerli yazarlara teşekkürlerimi sunarım.

Kaynakça

Demir, A., Balcı, S. ve Tombuloğlu, T. (2021). *Kitap ve Kütüphane: Kitaplar ile Geçen Bir Ömür Mustafa Vedat SÖNMEZ’e Armağan*. İstanbul: Efe Akademi Yayınları.